

# Tanuljuk az árakat

Április elsejétől életbe lépett az új ármechanizmus — Mikor lehet és mikor tilos emelni

Levették a stopptáblát: április elsején életbe lépett a külkereskedelmi árhoz igazodó ármechanizmus. Nyilvánosságra hozták — kissé megkésve ugyan — a végrehajtás irányelveit is, így napjainkban leckeatanulással te-  
lik a vállalati vezetők ideje. Valójában csak most indul a gépzet, az első negyedévet csupán átmeneti időszaknak szán-  
ták.

S a leckét nem könnyű megtanulni: gazdasági vezetőkkel beszélgetve nyilvánvalóvá válik, hogy még nincsenek tisztában az új árak és az ármechanizmus hatásaival, szükségük van a gyakorlati útmutatásra, a közvetlen segítségre. **Bérci Béla**, az Országos Anyag- és Árhivatal könyvnyűipari főosztályvezetőjét a megváltozott árképzésről és az első negyedév tapasztalatairól kérdeztük.

## Az exporthoz igazítva

— Az első három hónapra befagyasztottuk a belföldi árakat, s ettől a vállalatok csak az árhatalóság engedélyével térhetnek el. Ebben az időszakban elég sok termék — fa, olaj, textilárú stb. — ára emelkedett a világpiacon; de a vállalatok csak mostantól igazíthatják belföldi árakat a világpiachoz. Ez az igazodás nem azt jelenti, hogy teljesen átháríthatják az áremelkedéseket a késztermékek áraiba, végső soron tehát a vásárlókra. Áraikat csak az exportnál elért áremelés arányában növelhetik. A mechanizmus a következő: a vállalatoknak meg kell vizsgálniuk, hogy 1979. negyedék negyedévéhez képest 1980. első negyedében mennyivel magasabb exportárérték el, és a jövedelmezőség különbsége alapján kalkulálhatnak több vagy kevesebb nyereséget a belföldi árakban. Ez a rendszer így folytatódik tovább, a negyedévek összehasonlításával, ellenőrzéssel.

— **Ez azt jelenti, hogy általában negyedévenként változnak a hazai árak?**

— Nem biztos. Még akkor sem, ha az exportár változik. A nyersanyagoknál három hónap átlagában, a késztermékeknél egy év alatt kell szinkronban lenniük a vállalatoknak a külkereskedelmi árakkal; vagyis lehet, hogy hosszú ideig nem változtatják az árakat — ha lenne módjuk is rá, de előfordulhat az ellenkezője is.

— **Hogyan működik ez a rendszer és milyen benyomásai alakultak ki eddig?**

— A nyersanyag-árváltozások szándékát az esetek többségében jeleznők kell a vállalatoknak, s az árhivatal egy szakmai árbitrázsággal karöltve felülvizsgálja azok jogosságát. A munkában részt vesz a felhasználó, a külkereskedő, a terzhivatal, a pénzügy stb., s alapos elemzés után határozzunk. Döntésünk azonban csupán ajánlás, nem kötelező érvényű; a valóságos folyamatokat nem kívánjuk meggátolni, csak kiszűrni a téves tendenciá-

kat. A vállalat elhatározására van bízva, miképpen él az irányelvek teremtette lehetőséggel, s a mi javaslatunkkal. Megtörtént persze, hogy olyan nyersanyag-áremelési javaslat is került a bizottsághoz, amelyet le kellett tiltanunk, mert „továbbgyűrűzése” súlyos következményekkel járt volna.

## Az árhivatal szerepe

— **Ezek szerint mégsem szabad az ár?**

— Az idei népgazdasági terv előírása — a 3,7 százalékos fogyasztói áremelkedés — tehát az életszínvonal-politika néhány esetben, elsősorban az anyagáraknál közvetett és közvetlen beavatkozást követel. Az aktív árfolyampolitikával mindenekelőtt az inflációs hatásokat igyekszünk ellensúlyozni: a nyersanyagárak nagymértékű növekedését például április 1-én a forint felértékelésével csilapítottuk. De néha a forgalmiadót csökkentettük vagy a dóciót emeltük: csökkent a bűtorok forgalmi adója — miközben a fa világpiaci ára megugrott. Mérsékeljük a ruházati ipar adóját is a textilnyersanyagok áremelkedése miatt. Van azonban olyan nyersanyag, például a bőr, amelynek visszaesett az ára, miközben a műanyagoké — talp, kéreg — megnőtt. A végeredményt azonban — emelkedhet vagy csökkenhet-e a hazai cipőár — az dönti el, miképp változott a cipőexportunk árszínvonalán. Ismétlem, nem a költségek alapján számolhatnak a vállalatok. A vállalati vezetőkkel konzultálva vizsgáltuk az árakat ki, hogy egy részük még mindig a korábbi árképzési rendben gondolkodik, s abból indul ki, hogy minden áremelkedés áthárítható a késztermékekre.

— **Javult-e a külkereskedelmi ármunka?**

— Első információink alapján igen. A feszített árendszer kikényszerítette az új vállalati magatartást. Sikertörténeteket emelnie a ruházati iparnak. Jó lenne azonban, ha ez a kényszer a vállalatok belső elindítaná a rendszinálás folyamatát.

## Ellenkező véleményen a KGM

— **Mikor jár le a betanulási idő?**

— Rövidesen. Az árellenőrök már felkészültek és igen szigorúan fognak eljárni a helytelen gyakorlatot folytatókkal szemben. Az árhatalóság figyelemmel kíséri az ármunkát, együttműködnek, segítséget nyújtanak a vállalatoknak, s ha kell, azonnal beavatkoznak. Minden vállalati vezetőnek azt tanácsolom: körültekintően járjon el az árváltoztatással, hagyjon időt a tapasztalatgyűjtésre, szókja meg az új módszereket.

S hogy szükség van az óvatos árképzésre, mi sem mutatja jobban, mint az első negyedév ár-

statisztikája: a termelői árak — a KSH adatai szerint — magasabbak az elvártáknál. Emiatt önrevízióra kötelezték a vállalatokat. Ha kiderül, hogy nem számoltak helyesen, korrigálniuk kell a tévedéseket, kártalanítani a vevőket... **Am Sárközi György**, a KGM árosztályának helyettes vezetője szerint az idézett statisztika nem esik egybe tapasztalataikkal:

— A KSH által megvizsgált reprezentációk árai — az tehát, hogy minden vállalatnál kiválasztanak néhány jellemző terméket — igen szélsőségesen, 60—160 százalék között változtak. Az elmúlt hetekben mi is gondosan megvizsgáltuk e termékek árait, és úgy találtuk, hogy a vállalatok általában betartották a szabályokat. Emellett 30 nagyvállalat valamennyi értékesített termékét összehasonlítottuk az 1979-es árakkal, s mindössze 3—4 százalékos eltérést kaptunk. A januári induló árak tehát véleményünk szerint nem tértek el lényegesen a tervezettől.

— **Az első negyedévben módjuk volt a vállalatoknak árváltoztatási javaslatot benyújtani a második negyedévre, Nagy volt a roham?**

— Alig jelentkeztek ilyen igényekkel; nemcsak azért, mert az önkorrekció végrehajtásáig még ok sem látják tisztán a helyzetüket, de talán azért is, mert a minisztérium javaslatára mérsékelt magatartást tanúsítanak, s majd csak a számok, a tények ismeretében kívánnak lépni, éves lehetőségeiket is figyelembe véve. Volt néhány vállalat, amely nem tudott szabadulni a régi beidegzéstől, s a költségek emelkedése miatt kérte, hogy árát emelhesse. Ehhez azonban csak akkor járulunk hozzá, ha exportárakat is növelték.

— **A feldolgozóipart viszont nemcsak az alapanyag drágulása érinti...**

— Valóban, a kooperációs cikkek, a partnervállalatok kapott félkész termékek árváltozása is emelheti a késztermék költségeit. Ezekről az áremelésekről azonban csak bizonyos idő eltelte után, csúszással értesülhet a készártermelő. Ez szintén hozzájárult ahhoz, hogy varázslásra — pontosan április 1-től — nem tudták érvényesíteni az árváltozásokat a vállalatok.

— **Javultak-e a tőkés exportárak az első negyedévben?**

— Az összkép pozitív: a vállalatok kénytelenek szorosabban együttműködni a külkereskedellemmel és ennek eredményeként általában sikerült — magasabb árakat elérni az exportpiacon. Már látható, hogy jó néhány vállalatot valóban hatékonyabb munkára ösztönözte az ármechanizmus, még ha akadnak is olyanok, amelyek kényelmes, várakozó álláspontra helyezkednek.

Rajna Györgyi

## Francia energiaprogram

# Arccal az atom felé

A fejlett tőkés országok közül Franciaország rendelkezik a legmesszebb mutató és a legátgóbabb nukleáris energiaprogrammal. Az atomenergia békés célú felhasználása, illetve kiaknázása Franciaországban évtizedes hagyományokra tekint vissza, kétségtelen azonban, hogy a világ kiélezett energiáhelyzete meggyorsította az atomprogram végrehajtását.

## A CEA működése

1979. végén a nem szocialista országokban működő atomerőművek teljesítménye a világon mintegy 110 ezer megawatt volt. Ennek a kapacitásnak 8,2 százaléka üzemelt Franciaországban. Az elmúlt év végére tehát sikerült túlszárnyalnia mind az NSZK, mind pedig Nagy-Britannia atomerőművi teljesítményét. Különösen figyelemreméltó az eddigi erőfeszítések, ha megvizsgáljuk az energiafelhasználás mérlegét: tavaly Franciaország villamosenergia-igényének 17 százalékát fedezte atomerőművekből. A többi fejlett ipari államban — beleértve az Egyesült Államokat — az atomerőművekből származó energia az összfelhasználásban általában 10 százalékal alatta van.

Közvetlenül a második világháború után alakult meg a francia nukleáris program „gazdája”, az állami atomenergia-konzern, a CEA. Az „atomkartell” — amelynek nem hivatalosan tagjai a legjelentősebb francia iparvállalatok, bankok és biztosító-társaságok is — az első békés célú erőművet 1963-ban építette fel a Loire mentén. Jelenleg már 15 atomerőmű termel áramot a Rhone és a Loire folyók mellé telepítve.

Franciaország a tőkés világban nem csupán az erőművek kapacitása, hanem az alkalmazott technika területén is fontos szerepet játszik. A Phenix-program keretében 1974-ben helyezték üzembe a legkorszerűbb és igen gazdaságos gyorsaportító reaktort, s hamarosan elkészült az 1200 megawatt teljesítményű Super Phenix létesítmény. Már tervezik az 1800 megawattos Hyper Phenixet is, amelyet a tervek szerint egy nemzetközi társaság épít majd fel.

## Nemzetközi összehasonlítás

Eddig Franciaországban mintegy 250 milliárd frankot (mintegy 50 milliárd dollár) fordítottak atomenergetikai beruházásokra, kétszeresét az NSZK-beli investíciónak. A jelenlegi évtizedben a tervek szerint jócskán megnövekszik az atomenergia-szektornak juttatott pénzek összege, s a fejlesztés eredménye-

ként az atomerőművek száma 1987-ig 33-ra emelkedik.

További 20 atomerőmű áll tervezés alatt, de ezek felépítésére csak az évtized végén, a kilencvenes évek elején kerül majd sor. Az előrejelzések szerint 1985-ben 34, 1990-ben pedig már 54 ezer megawatt lesz Franciaország atomerőművi kapacitása. (Az évtized végén a nem szocialista országok területén működő atomerőművek 15 százaléka üzemel majd Franciaországban. Összehasonlításképpen: ez a részarány az NSZK-ban 7, Nagy-Britanniában 4, Japánban 10, az USA-ban pedig 39 százalék körül fog alakulni.)

A dinamikus fejlődő francia atomerőmű-ipar jelentős megrendeléseket biztosít elsősorban a hazai iparvállalatoknak, s ez bizonyos mértékben a konjunktura lanygulása ellen ható tényező. Az atomprogramot egyébként a kormány mindenekelőtt a hazai iparra támaszkodva akarja megvalósítani, hogy ezzel is új megrendeléseket és munkahelyeket biztosítson.

## Jó arányok

Miután a tervek szerint Franciaország ebben az évtizedben megerősíti vezető helyét Nyugat-Európa atomenergia-termelésében, Párizs kiemelt kérdésként kezeli az atomerőművek fűtőanyagának, az uránnak a kérdését. Jelenleg az eddig feltárt uránkészletek nagyságát tekintve Franciaország hetedik a világon, de a számítások szerint az atomprogram meggyorsítása következtében a tartalékok csak tíz évre fedezik a szükségletet. A készletek megővése érdekében az urán szükséglet mintegy felét már ma is importból fedezik, elsősorban a Niger Köztársaságból. Párizs az elkövetkező években növelni szándékozik az uránbehozatalát. A jelenlegi elképzelések szerint az évtized végére az importált urán részaránya a hazai felhasználásban kétharmad lesz. Ezeket a terveket persze módosíthatja az urán kereskedelmének, valamint árának az alakulása, az uránpiacon jelenleg tapasztalható felszíni nyugalom ugyanis politikai vagy gazdasági okok következtében igen könnyen megváltozhat.

Franciaország részt vesz a Közös Piac energiaprogramjának megvalósításában, ami az olaj-takarékosságot illeti. Mivel azonban a kilencek nem rendelkeznek egyértelmű nukleáris energetikai programmal, Párizs határozott és különösen jár az atomenergia szerepének növelésében. Ugyanez vonatkozik az alternatív energiaforrások kutatására is. Néhány területen a kutatásokban és a gazdasági hasznosításban jóval megelőzte a többi közös piaci tagországot.

G. Gy. — Sz. P.

## Jól hasznosított hitelek

# Gyorsan megtérülő fejlesztések

A Magyar Nemzeti Bank tapasztalatai szerint a vállalatok nagy többsége jó eredménnyel hasznosítja az — azóta főleg — 45 milliárd forintot keretből fölvetett hiteleket, s a beruházásokkal megalapozott gazdaságos exportbevételeiből sok vállalat már megkezdte a hitelek törlesztését. Mivel a mostani tervidőszakban folyósított exportfejlesztő hiteleket tíz-tizenkét év alatt kell visszafizetni, a törlesztés még jó néhány évig eltart. A viszonylag kisebb és jól befektetett devizahitel azonban több vállalatnál máris megtérült és azokat határidő előtt visszafizették.

A Forgácsolószerkezeti Vállalat félmillió dollárt fizetett vissza. A cég svájci, NSZK-beli

és angol gépeket vásárolt az úgynevezett váltólapkás, marófej szorozatgyártásához. A marófejeket egy NSZK-beli vállalat értékesíti — kereszükre az 1980-ra előirányzott, 1,5 millió márká értékű exporkontingens kétmillió márkára emelték.

A Ganz Műszer Művek 1976-ban vett föl 180 darab nagy teljesítményű gép vásárlására 218 millió forint — ezen belül kétmillió dollár — hitelt, nyírbélteki és vajszlói üzemének fejlesztésére. E két gyártóhely korszerűsítése révén négy millió dolláros devizabevételét duplájára növelte. A devizahitelt 1983-ban kellett volna visszafizetniük, ám ez már megtörtént.

## Francia külkereskedelmi mérleg

Ez év első negyedében 14,7 milliárd frank volt a francia külkereskedelmi mérleg deficitje — kerekén tiszterese a tavalyi első negyedév 1,5 milliárd frankos hiányának. Márciusban az eredmény különösen gyenge volt — a deficit 5849 milliárd frankra rúgott, az export csak 5,849 százalékban fedezte a behozatalt (41 milliárd frank export 46,8 milliárd frankos importtal szemben).

## Belgiumban főlemelik a benzínárakat

Hétfőtől drágul Belgiumban a benzín — jelentette be a belga olajipari szövetség. A szuperbenzin ára 30, a normálbenziné pedig 20 belga centimallal emelkedik, vagyis a benzín literenként 23, illetve 22,4 belga frankba fog kerülni (egy francia frank mint-

## HORIZONT

egy 7 belga frankot ér). Az olajipari szövetség a drágulást a dollár enyhe árfolyam-növekedésével indokolta.

## Csökkenő mérleghiány — növekvő infláció

Némileg mérséklődött Anglia kereskedelmi mérlegének hiánya, de a kivitell lassú növekedése miatt az ország versenyképessége nem javult — közölte a kereskedelmi minisztérium. Márciusban a kereskedelmi mérleg hiánya 176 millió fontot tett ki, 50 millióval kevesebbet, mint egy hónappal korábban. Az eredmény azonban csak annak következménye, hogy a kivitell mérséklődését meghaladta a brit behozatalt csök-

kenése. A minisztérium rámutatott arra, hogy bár a font erősödése felértékelte az északi-tengeri olajkincset, az ipari kivitell versenyképességét hátráltatta a nemzetközi piacokon. Ez is közrejátszott abban, hogy Angliában az infláció évi üteme kétféledre megközelítette a húsz százalékot és a jövő hónapban jóval túl is szárnyalja.

## Bolgár-holland vegyes bizottsági ülés

Jegyzőkönyv aláírásával pénteken Szófiában befejeződött a bolgár-holland gazdasági, ipari és műszaki együttműködési vegyes bizottság ülészaka. A két fél megállapodott abban, hogy a jövőben még intenzívebbé válnak a bolgár külkereskedelmi vállalatok és a vezető holland cégek közvetlen kapcsolatai.

Nézni nem elég...

## Szobrok — szabad időben

Köszörűgép, hegesztőapparat, dinamó, drót, hungarocell, rézlemez, villanyfűró, kompresszor. Profiljától függően majd minden termelőüzemben található néhány a felsorolt gépekből, anyagokból. Rendeltetészerű használatukon túl jó szolgálatokat tehetnek ezek a szerkentyűk — mondjuk — egy szobrászszakkör munkájában is. De melyik vállalat büszkélkedhet ilyen-olyan foci- vagy tekercsapatán kívül képzőművészeti csoporttal is? Azt hiszem, nem sok. Az elsők között egykoron a Közlekedéscsoporthoz Munkások Képzőművész Szakköre alakult meg.

## Járhatnak én is ide?

Rajzasztafok mellett ülünk a műteremben. A falakon képek, a polcokon gipszfigurák, fejek, plakettek, domborművek, érmek. Visszamaradt hányada azoknak a munkáknak, amelyekből önálló kiállítását rendezte a 16 tagú alkotócsoport néhány hete a Metrő Klubban.

Sokan voltak a megnyitón. Szülők, feleségek, gyerekek, kollégák, barátok. Most ezekről a kellemes percekéről mesélnek. Nyurga fiatalember lép be az ajtón, arca fehér, mint a kezében szorongatott műanyag reklámszatyor.

— Kérem szépen, nincsen fűgöny az ablakon..., belátni az utcáról. Két nap óta készülődöm, hogy megkérdezzem, én is járhatnak ide?

— Most mit mondjak magának? — teszi vállára a kezét Kalló Viktor Munkácsy-díjas szobrászművész, szakkörvezető, a „mester”. — Véletlenül akár maga, akár valamelyik családtagja nem a közlekedésben dolgozik? — Sajnos, nem — int a fejével —, tanuló vagyok, gimnazista.

A többiek lehajjták, vagy elfordították fejüket. Tudják, hogy csak azok jöhetnek ide, akik az ágazat valamely vállalatánál dolgoznak.

## Ilyet még nem csináltam

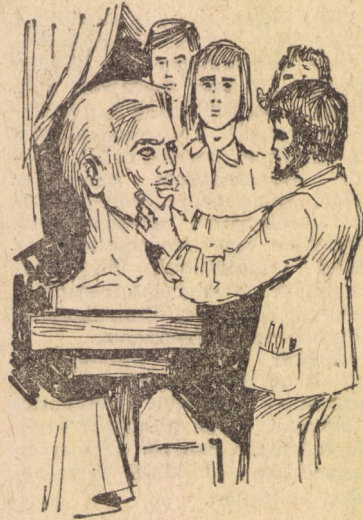
— Hirdették az üzemi lapban, meg kint volt a felhívás az üzemben, a folyosón is — törti meg a sajnálkozás kínos csendjét Juhász József gépszereelő. — De mit tudtam én azt pontosan, hová is jövök, csak jelentkeztem. A mindennapi munkám az, hogy gépeket javítok, de ez itt egészen más — néz végig gipsztől, festéktől foltos ruháján.

— En csak azt tudom — mondja Buday Miklós üzemmérnök —, hogy egyre többet és többet kell látnunk a világból. Szemrebbenés nélkül megynünk el jelentős dolgok, események mellett. Keressük a lehetőségeket, közben figyelünk arra is, nehogy nevetéssé váljunk. Minden áldott nap egy Ferenczi Béni-szobor előtt jártam el, már évek óta. De csak nemrég vettem észre. Persze, van ellenpélda. Olyan szobrot is tudnék említeni, amit annak idején nagyon szépnek tartottam, most meg rá sem bírok nézni. Ezért is örülnek annak, ha eddigi munkáinkból kiállításokat rendezhetnénk vállalatok, iskolák folyosóin, ebédlőiben. Hátha mások is részt kérnének szabad idejükben az alkotás gyönyöréből.

Hát ilyet én még nem csináltam, de megpróbálom — válaszolta néhány éve Kalló Viktor a közlekedéscsoport miniszterhelyettes kérdésére. Kiss Dezső miniszterhelyettes akkor arról beszélt a művészeknek, hogy a közlekedés állandóan fejlődik, új utak, autópályák, metrővonalak épülnek, ugyanakkor ennek a fejlődésnek semmi, de semmi nyoma nincs az amatőr művészetben. Az ágazat vállalatának támogatásával ezért alakult az a szakkör. Tagjai a magukban rejtett tehetséget érzik és az amatőr kézművészet-tevékenységért áldozatot is vállaló betanított és szakmunkások, irodai és műszaki alkalmazottak.

— Megfogadtam, megpróbáltam — ül most köztük Kalló Viktor. — Jöttek eleinte többen voltak olyanok is, akik azt remélték, hogy meztelen nők állnak modellekként, már az első alkalommal... Ehelyett egy csendesület, vagy geometriai formát tettem eléjük, és csak annyit mondtam, rajzolják le, úgy ahogyan tudják. Akik ittmaradtak, később is sokat rajzoltak, majd a rajzot hungarocellból kifaragták.

— A hungarocell — húzza el



a száját Katona Áron Sándor tűzzománckészítő művész, a szakkör „mindenes”. — Örökké futkostunk utána, nem lehetett kapni. Még az elhajított, üres dobozokat is felszedtük.

— A hungarocell — magyarázza a szakkörvezető — könnyen munkálható. Na, de ettől kezdve már kívánták a gyerekek az igazi anyagot. Gipszöntést csináltunk. Sok hivatásos művész erre csak legyintett, mert hogy a gipsz nem anyag. De én az adott körülmények között ezt a gipszöntést nagyon fontosnak tartottam. Végül már az élő modell után készített munkák döntötték el, ki melyik anyaghoz vonzódik igazán. Ma már önállóan mintázzák a modelleket. Az a célunk, hogy olyan munkásművészek nevelkedjenek itt, akik nem hivatásos művészeknek készülnek. Nem sértődött, magukat mellőzöttnek érző profi művészeket akarunk nevelni. Közülük ugyanis többen sértődötteké válnak, akik valamilyen szakkörből vagy stúdióból néhány önálló kiállítás után — vagy esetleg összeköttetések révén — tagjai lettek a Művészeti Alapnak. Mert kár tagadni, ilyenek is vannak. Mint alapítók, aztán azt hiszik, hogy már profi művészek és megélhetésük egyetlen forrása immár a művészet! A kudarcokat követően a meg nem értettség és a sértődöttség elefantásontornyába zárkoznak.

De hogyan vélekednek a szakkör tagjainak hobbijáról a munkatársak?

## Művész úrból tsz-tag

— Általában megértik, lelkesítik őket... Egyetlen szomorú esetről tudok. Horváth Sándort, aki nagyon tehetséges, munkatársai valósággal kikészítették. Állandóan cukkolták, művész úrnak csúfolták. Egyszer kértem tőle: Sándor, mi van magával? Reszkető hangon panaszkolta, nem bírja tovább, csúfolják, amiért nem megy a többiekkel italozni, szórakozni; kinézik a brigádból... Most vidéken, egy térszében dolgozik.

Az alkotáshoz, a megszerzett mesterségbeli tudáson túl állandó szellemi gyarapodásra is szükség van. Dr. Újvári Béla művészet-történész nem kellett különösen meggyőzni, sőt, amikor néhány előadás után szóba hozták előtte a honoráriumot, kissé sértődötten válaszolt: — Ezek a fiatalok nem ebből akarnak élni, ettől csak boldogabban akarnak élni, s az, hogy ebben én is a segítségükre lehetek, minden fizetésnél többet ér.

— A gépeket és a berendezéseket az ágazat vállalatai bizto-

sítják, attól függően, milyen gépparkjuk van. Évente több mint 100 ezer forintot költünk anyagra, szerszámokra. A vállalatok nagyon sokat segítenek, másképp nem is menne — tárja szét a karját Katona Áron Sándor.

A forgó állványon drótból hajtogatott váz. Pál Mária néhány-szor megforgatja, nézi, előrehajol, majd hátrább lép:

— Eddig nem volt kapcsolatom a szobrászattal. Idejöttem, megkedveltem, és most csinálom. Különösebb céloom nincs vele, viszont már többet jelent számomra, mint a mozi vagy a disco.

Eleinte Buday Miklós csak a keddi napokon járt. Szerdán sohasem jött, mert kártyapartit vívott a haverokkal. Hová megy? — kérdezte ilyenkor a szakkör vezetője. — Kártyázni? Jöjjön szerdán is — kérlette a mester. Olyan isten nincsen — mondta akkor Buday Miklós. De ma már szerdán is itt van.

## Otthonra talált a közösségben

Juhász József felesége padlómos, Juhász Kati a csoport legfiatalabb tagja, port törölget. Florián Kati székeket hord. Rendbeteszik a műtermet. Még a modell, Ádor Csaba is segítkezik, pedig ezért nem kap fizetést.

— Ilyen közösségben még soha nem voltam — jegyzi meg Nagy József programozó. — Srákokromban, emlékszem, még sárral dobáltam a köztéri szobrokat. Néhányan családapák, többen gyerekes anyák. Kuti Jutkának két fia van, ilyenkor a férje vigyáz rájuk.

A többieknél is hasonló a helyzet, de szomorú eset is akad. Egyikük nemrég elvált. Sokáig gyöttrődött. Házastársa nem bírt megbatározni azzal, amit csinál. A szobrászathoz azonban végül is hű maradt.

Csudabogar, Szép Ferenc esztétológust hívták így a többiek:

— Én közösségben sohasem tudtam jól dolgozni. Ha ketten csináltuk ugyanazt, én mindig másképp akartam. Mióta idejárom, ilyen érzésem nincs.

Kedden, szerdán járnak ide. Vannak közöttük igazi tehetségesek is, de sztárkultusz — akár csak tagdíj — nincsen. A legjobb egymás sikereinek örülnek. Maguk között pályázatokat írnak ki, aztán közösen döntenek el, ki volt a legügyesebb.

— Tudjuk, hogy akadnak olyanok, akik orrolnak ránk, mondják, minek ez, menjünk akkor művészek. Mi értelme az egésznek? Sokszor hajszálon múltott a szakkör sorsa is — mondja egyikük. — Anélkül, hogy tényleg tudnánk róla, a mester, a szakkör vezetője mindig elsimítja a vihar hullámain... Mert hát néze, most is itt vagyunk.

Kalló Viktor zavartan feláll, mintha sürgős dolog jutott volna az eszébe. Kisiet az ajtón.

— Ha ilyesmiről esik szó, mesterünk mindig kimegy a szobából.

Franka Tibor

A Husz János a Nemzeti Színházban

## Győzzetek meg!

Szervét Mihály könyörgi-köveleti bírától Sütő drámájának, a Csillag a máglyának nagyjelentésben: „Győzzetek meg, győzzetek meg, ha tévedek!” Az eretneké nyilvánított hitújító azonban rendszerint nem a vita, hanem a választás lehetőségét kapják; ha Szervét visszavonja tetteit („Hat betű menti meg az életedet. Revoco!”) szabad lehet, ha nem, kész a máglya. A tüzet persze — mint megoldást — maguk a tüzrakók sem szeretik. Tudják, hogy bőségszerűen kevésbé meszelésű eszközöket alkalmazni. Csupán a végső esetre tartogatják. A kérdés tehát mindig az, hol a határ? Milyen alkut enged a helyzet? Kálvin csak a nézetét nyilvánosan megtagadó Szervétet hagyhatná futni a külső és belső támadásoknak egyaránt kitett Genfi Köztársaságban. Husz János számára kedvezőbb feltételeket kínál Németh László drámája. Az ő meggyőzéséért sem fáradozik ugyan a konstanzi zsinat, s miután ő sem hajlandó semmit visszavonni — se azt, amit csakugyan írt és állított, se azt, amivel ellenfelei rágalmazták —, alatta is összehordják a rőzsekötegeket. Am mielőtt lágra lobbantanák a máglyát, a király igazán evalléros ajánlatot küld a cölöphöz kötözött magiszternek.

Beérné az ígéretével, hogy nem prédikál többé. Itt tehát nincs szükség a revocóra, nem kell látványos gesztussal feladni az önbecsülést és a hiúságot: Husz a némaságával is elnyerheti a bántatlanságot. Mert Németh László Zsigmond király biztosabban ül a hatalom nyergében Konstanzen, mint Sütő Kálvinja Genfben. És Zsigmond jó politikus; ismeri a cseh tartományok felbolydult állapotát, megpróbálja tehát — ha csak egy mód van rá — elkerülni a mártírügyártást.

Mélyen jellemző Németh László színműiroi szemléletére, hogy noha megátja témájában a drámai igazság érdekében még hamisításra is érdemes történelmi mozzanatot (a valóságban ugyanis Zsigmond mindvégig ragaszkodott ahhoz, hogy Husz visszavonja tanait), dramaturgiai szempontból mégsem aknázza ki, nem állítja a cselekmény középpontjába. Nem ad módot hősének, hogy a darab folyamatában megküzdjön önmagával is, a külső kísértésekkel is; Husz mindvégig sziklazilárd, rendületlenül felelté áll helyzetének, s a többi szereplő sem kerül igazán drámai viszonylatba az ügy fejleményeivel, kimenetelével. Mint valamennyi történelmi darabjában, Némethet a Husz Jánosban sem érdekli más, egyedül a címszerű monodramája; az a makacs magatartás, amellyel egy vágányú utját végigjárja. Ugyanakkor a szerepet nem pszichológiai értelemben árnyalja — belyzeteit sem ehhez az igényhez alakítja — hanem gondolkodás —, s talán pontosabban: fogalmazásmódja felől közelíti meg. Úgy is mondhatjuk, hogy szövege a színpadi karakternek csupán egyik összetevőjét, retorikus erényeit közvetíti.

És a Husz-dramában hemzsegek a potenciálisan, jobb lehet-

ségeikben izgalmas-bonyolult drámai mellékalakok is. Mindegyiknél Palec István, a mára üldözött vedlett ifjúkori barát figurája érdemelne a darab szerkezetében sokkal jelentősebb helyet, de elmondható ez a rezonánsra készített Chlum János lovagról, sőt még akár Zsigmondról is, aki pedig viszonylag hálásabb jelenéseket kapott az írótól. A zsinat fontos figurái sem elég plasztikusak szövegükben, az epizód szerepek pedig elnagyoltak.

Az 1946-ban született, mindmáig előadatlan Husz Jánoson a Nemzeti Színház dramaturgiai beavatkozása most igen sokat segített. Tömörebb-feszesebb, s ne féljünk a szótól: befogadhatóbb ez a kései ösbemutató színre került változat. Még ha a darab „szervi bajait” csakúgy nem orvosolhatta maradéktalanul, mint a rendezés. Zsámbéki Gábor sem teremthetett feszültséget azokon a pontokon, amelyeken az író anyag természetét eltökélten ellenállt, de Husz első kihallgatásának hosszú képét briliánsan oldja meg. Ebben fel tudja szabadítani a színészeket, mert itt valódi „helyzet van”, s Gelley Kornél, Benedek Miklós, Márton András, Horkai János, Szersén Gyula és Avar István bíborosi-érseki-püspöki gyülekezetében markáns indulatok lobbannak fel, emlékezetes hangsúlyok buknak elő. Külön említendő Csúrka László zsebkendőjét elmélyülten hajtogató, nyajasan rideg, szenvtelenül taktikus Zsigmondja.

S nem véletlen, hogy Sinkovits Imre Husz Jánosa is ezekben a percekben vonja magára legelősebb figyelmünket. A színész, aki az utóbbi években már túlságosan is szeretett elábrándozni saját hangja zengésén, most visszafogott és befelé figyelő; szikáran, pontosan értelmezi szövegét, mindemellett játéka dinamikus, ha a szituáció engedi. Sajnos, ez ritka alkalom — jószerével az említett első részbeli kihallgatás az egyetlen: ekkor Sinkovitsnak valóban előttünk kell mérlegelnie legparányibb mozzadulatát, reflexét is, előttünk kell választania a lehetséges válaszok között, s ekkor láthatjuk, hogyan hajszolják bele mégis — törvénytörően — a megfontolatlan sába. Az előadásnak ez a jelenidejű felőrája színház.

Zsámbéki a továbbiakban is mindent elkövet, hogy részben az alakítások gondos kidolgozása, részben a látvány ereje (gondolok például a korabeli piktúrától ihletett záróképre) színpadi intenzitást kölcsönözzön a darabnak. Az eredmény mégsem lehet tökéletesen kielégítő; Németh László mindjobban a statikus szöveg vonzásába került, s például éppen azt nem írta meg igazán, amit maga is csúcspontnak szánt: Husz utolsó perceit, az élet utolsó lehetőségének elutasítását a máglya előtt.

Ez a nagy igényű totálbeállítás — tán azért, mert a csoportelrendezés festőiségével remél tartalmi hiányokat pótolni — végül is hidegen hagy, ráadásul némely technikai mozzanataiban kifejezetten ügyetlen. Ez Csányi Árpád nehézkes, mert nehezen átrendezhető diszlettere is áll, ellentétben Schaffer Judit ezúttal a szokásosnál szerencsére kevésbé „leleményes”, tehát tartózkodó, mégis funkcionális, jól jellemző ruháival.

A Nemzeti Husz-bemutatójának hatása egészében — jóllehet egyes részleteit tekintve megemeli azt — azonos a darab olvasmányélményével. Míves munka, de nem képes magával ragadni.

Mészáros Tamás



Szász Károly Isván rajza

Egy terv körvonalai

# Még kiszolgáltatta

Változások a szervezeti rendszerben - A kis- és középzemé a jövő

Manapság legalább annyi szövetkezeti, állami szolgáltató hirdető, mint termelő vállalat. Ebből azt hihetnénk, hogy az ügyfelek kegyét keresve, versenyeznek pénztárcánkért. Amikor lakásfelújításra szánjuk el magunkat, bútorunk rejtett hibájára fény derül, netán elromlik a televízió - nekünk kell alkalmazkodni a szolgáltatáshoz, szabadságot kivenni, a szerelőt kegyet keresni, hosszasan reklamálni, megjárva a bürokrácia tortúráját. Sokszor kényeszerülünk fusi munkára, fekete fuvarra - a borralválásra is. Igaz, hogy többet fizetünk, de így talán kiszolgáltatnak minket.

szóban a vállalatnak fűződjék érdeke a jobb minőségű, gyorsabb munkához, hanem a szerelőnek, karbantartónak. A kétórás munkát a valóságban né hat óra alatt teljesítse a szerelő. „Mindjárt jövök, csak elszaladok szerszámért!”



jelszóval - délután visszatér, miközben feketén megcsinál néhány hasonló munkát - ma ez igen gyakori. Érdeke legyen, hogy a harmincperces munkát tényleg fél óra alatt végezze el. Ez már bérpolitikai intézkedéseket is kíván.

A verseny persze, így sem lehet teljes körű. Hiába lenne, tesszem azt, nyolc Patyolat a fővárosban, a legközelebbi fiókba cipelnék ezentúl is a szennyes ruhát. De az elvárható, hogy annak is teljesüljön az óhaja, aki tényleg hófehéren szeretné vizsgoltatni ágyneműjét, ha akar, fizessen érte többet.

## A vasalás megszűnt

A szervezeti változások közben - várhatóan - óriási ellenállással kell majd megbirkózni, de hát nincs ez másképp a termelőüzemek munkaerő-átcsoportosításánál sem. Mégsem maradt egyedül példa a győri Rába. Önmagában anakronizmus, hogy kis szolgáltató cégek mekkorára felduzzasztott adminisztrációval működnek. Egy-egy anyag vagy termék beszerzése annál hosszadalmasabb, minél több fő-, meg alosztály szól bele. Mert beleszól, hiszen mi bizonyítanánk akkor létezésének jogoságát?

Az ugrásszerű minőségi javulás nem képzelhető el néhány, a kereskedelemben és termelésben végrehajtandó módosítás nélkül. Ilyen például az alkatrészek, különösképpen az autóalkatrészek forgalmazása. Törökíteni kellene a lakásfelújítási herce-hurca - engedélyek, felmérés, költségvetéskészítés, anyagbeszerzés - megrövidítésére.

Attól nem kell félnie a szolgál-

tató szektornak, hogy ügyfél nélkül marad. Bár egyes szakemberek szerint forgalmuk 30-40 százalékkal csökkenne, ha lényegesen javulna a tartós fogyasztási cikkek minősége - ez azonban, sajnos, egyik napról a másikra nem fog sikerülni. No meg, ha az egyik szolgáltatás elhal, divatba jön a másik. Patyolatfiókunk ajtaján olvasom: a kimosott ruhák vasalása megszűnt (?) Ugyanakkor öles betűkkel hirdetik a szőnyeg és függöny tisztítását. A fodrászok már panaszkodnak, hogy kevesebb a vendég. Hiába: a festés, vágás ára nőtt; sok nő otthon csinálja a frizuráját - külföldön évek óta ez a szokás. Am felvirágoztak a testkozmetikai szalonok...

Amióta egy szebb nő cipő vagy férficsizma 1200 forintot kóstál, elvisszük a cipészhez a lábbelit. Illetve csak vinnénk. De a kevés mester főleg méretre termel, vagy pedig a gyárak szavatossági hibáit javítja. Javító cipészből - hiába is akarnánk - a szervezeti változtatások ellenére sem lehet több, és érthetően egyre drágább mériki tudásukat. (Külföldre szakadt hazánkfia magával hozta összes cipőjét - itt érdemes még megcsináltatni, de hazájában három javítás egy vadonatúj lábbeli ára.)

## És a barkács?

Verseny ide, verseny oda - az árak csökkenésével nemigen számolhatunk. A nyersanyag- és energiaköltségek, a bérék aligha lesznek alacsonyabbak a mostaninál, a kézi munkának nő az értéke. A do it yourself, a barkácsolás mozgalom e talajon nőtt ki óriási üzlettel. Nálunk is kelen- dőek az efféle okos masinák. De még jellemzőbb - és erről kevesebb szólnunk - a technikai-műszaki analabizmus. Sokan még egy villanykörtét sem mernek becsavarni - s inkább ne is tegyék, ha nem értenek hozzá. Talán éppen azok, akik maguk varrják ruhájukat, netán kertészkednek, tapétáznak. Még mindig félünk egy kicsit a gépektől. Az önkiszolgáló, pénzbedobós mosóautomatát egy vidéki városunkban át kellett alakítani hagyományos masinává. Az ügyféltől egy kislány átveszi a szennyeset, meg a pénzt, és 5 dobja be a ruhát a gépbe. Talán még borralvólót is kap... A barkácsolóműhely is egyféle szolgáltatás, de még mindig idegenkednek tőle, mert a kölcsön vett gépre vigyázni kell, no meg „senki ne nézze, hogy ügyetlenkedem”.

Az, hogy ki válik ügyes amatőrré - magánügy. Am a szolgáltatástól joggal várjuk el hogy mihamarabb profik legyenek.

Elek Lenke

Izraeli gazdaság

# Inflációs galopp

Ismét súlyos recesszió fenyegeti Izrael gazdaságát, amely az egyémet követő drasztikus intézkedések hatására sem mutatja a javulás jeleit. A fejlett iparral és mezőgazdasággal rendelkező ország szinte fennállása óta többet költ, mint amennyit megtermel, s újabban a költségvetés és a fizetési mérleg növekvő hiányához - nem utolsósorban az olajszámla emelkedése miatt - külkereskedelmi deficit is „társul”.

## A deflációs prés

Az elmúlt év novemberében az új pénzügyminiszter az éves szinten 120 százalékos meghaladó infláció megfékezésére szigorú intézkedéseket hozott. A kenyér és a tömegközlekedés kivételével megszüntettek minden fogyasztói ártámogatást a vásárlások visszafogása érdekében. „Mellékhatásként” a tej ára 100, a villamosáramé pedig 40 százalékkal emelkedett. Azonnali hatállyal 10 százalékos importadót vetettek ki, megnyirbálták a közkiadásokat és jelentősen szűkítették a hiteleket. A deflációs politika azonban az eddig eltelt időben még nem éreztette hatását, sőt, tovább súlyosbodott a gazdasági helyzet.

Ugyancsak az infláció vágatását volt hivatott megfékezni a pénzügyreform. A fontot felváltotta a sékel. (10 font 1 sékellel egyenlő.) Az átváltási akció kötelező vagyonbevallás kíséri, s ettől azt várják, hogy sikerül kikapcsolni az adóhatóság elől eltitkolt „fekete pénzeket”.

Izraelben a pénzügyi év április elsejével kezdődött. Az új költségvetés meglehetősen felemás: a deflációs jelleg mellett felfedezhetők expanzív törekvések (például a lakásépítési kiadások növelése a megszállt területeken) is; ez utóbbiak valószínűleg a politikai nyomás eredményei. A költségvetés mintegy 14 milliárd dollár kiadást irányoz elő. Ebből a hadügyi tétel 33 százalékkal részeseedik. Az előző évhez képest ugyanakkor csökkentették az oktatási, egészségügyi és közműépítési kiadásokat. Továbbra sem lehet számítani ártámogatásokra, s ez valószínűleg újabb áremelkedésekhez vezet majd. Az ország külföldi tartozása az új pénzügyi évben eléri a 17 milliárd dollárt. (Az adósságok többsége hosszú lejáratú.) Számítások szerint a költségvetés 30 százalékát „viszeli” idén az adósságszolgálat.

A fizetési mérleg hiánya újabb egymilliárd dollárral emelkedik, s eléri az ötmilliárdot. Az olajárak emelkedése miatt Izrael exportbevételeinek mind nagyobb hányadát kénytelen az olajimport fedezésére fordítani. A jelek szerint idén is folytatódik az izraeli külkereskedelemben a cserearányromlás.

Az előrejelzések szerint a három számjegyű infláció jelentős mérséklődésére nem lehet számítani. A munkanélküliség viszont eléri 1980-ban az öt százalékot. Rövidesen mintegy 18 ezer közalkalmazott kapja kézhez a felmondólevelét, az új pénzügyminiszter ugyanis minél több munkakerőt kíván felszabadítani a termelő szektorok számára.

## Sérülékeny szerkezet

A vásárlóerő visszafogása, sőt csökkentése, a szigorú adótörvények az eddigi jelek szerint nem hozzák meg a várt eredményeket. Ezért a gazdasági vezetés újabb

drasztikus intézkedések meghozatalát helyezte kilátásba. A legfontosabb tennivaló azonban - legalábbis középtávon - a gazdasági és a termelési szerkezet módosítása, illetve átalakítása. Izrael mezőgazdasága igen fejlett, s ennek megfelelően számottevő az agrárexport is. Főleg zöldséget, gyümölcsöt (citrusféléket) és virágot exportál nagy mennyiségben, elsősorban a Közös Piac tag-országaiba.

A kivétel az 1975-ben megkötött, és azóta módosított preferenciális megállapodás keretében történik a nyugat-európai gazdasági integrációba. Csak hogy ennek a kedvezményes állapotnak hamarosan vége szakad. Görögország, Spanyolország és Portugália tervezett közös piaci csatlakozása hatalmas és leküzdhetetlen konkurrenciát jelent majd az izraeli mezőgazdaság és élelmiszeripar számára. Mindhárom ország ugyanis jelentős mezőgazdasági exportőr, s elsősorban ugyanazokat a cikkeket szállítja, mint Izrael. Számítások szerint a mezőgazdasági és élelmiszeripari export a közös piaci tagállamokba a csatlakozások következtében mintegy 50 százalékkal csökkenhet majd. Mindez elkerülhetetlenül teszi az izraeli kiviteli szerkezetet mielőbbi átalakítását, illetve eltolását az ipari export irányába.

Az ország több igen fejlett ipárral rendelkezik. Világszínvonalon áll a könnyű- és a vegyipar, valamint a gépgyártás és az elektronika néhány ágazata. Az elkövetkező évek során olyan ipar kialakítására van szükség, amelyek termékei versenyképesek lesznek a Közös Piacon. Tel-Avivnak feltétlenül ebbe az irányba kell haladnia a gazdaságfejlesztés során, ha nem akarja csökkenteni a Közös Piac szerepét külkereskedelmében. Márpedig ez nem lehet célja, hiszen a jelenlegi kilencké legfontosabb partnere. Jelenleg a kivitel 36 százaléka irányul a Közös Piac tag-országaiba, a behozatalnak pedig 40 százaléka származik onnan. (A közös piaci kereskedelemben az izraeli passzívum mintegy egymilliárd dollár.)

## Egyiptom szerepe

Az Egyesült Államok a tervek szerint idén mintegy 2 milliárd dollár segélyt nyújt Izraelnek, ennek az összegnek azonban jelentős hányada áramlik a katonai szektorba. Kétségtelen, hogy az évente ismétlődő amerikai dollár-transzfúziók enyhítenek a gazdasági gondokon, a problémák felszámolásához azonban távolról sem elegendők. Ma már az izraeli gazdaság irányítói is világosan látják, hogy a teljes megoldásnak belülről kell származnia, a nemzetgazdaság bajainak orvoslása elsősorban hazai feladat.

Az Egyiptommal tervezett együttműködések körüli kezdeti túlzott optimizmus is erősen csökkent. Reálisan számolva még hosszú ideig nem lesznek kialakíthatóak a két gazdaság között olyan kapcsolatok, amelyekből Tel-Aviv jelentős hasznot húzhatna. (Sőt, az almai olajmezők visszaadása Egyiptomnak több százmillió dollárral növelte az olajkiadásokat, hiszen a sínai olajat most importból kell pótolni.)

G. GY. - SZ. P.

# Magyar-csehszlovák árucseré

Eredményesen fejlődik a két ország közötti fogyasztási cikkek forgalom - állapították meg a magyar-csehszlovák belkereskedelmi állandó bizottság május 12-én, és 13-án Komáromban tartott ülésén. A megbeszéléseken Juhár Zoltán belkereskedelmi államtitkár és Ladislav Somogyi szlovák kereskedelmi miniszterhelyettes vezetésével a

két ország közötti választékcseré és határ menti forgalom helyzetéről tárgyaltak, s megvitatták a következő évek együttműködésének, a forgalom fejlesztésének lehetőségeit, módjait. A két ország az idén mintegy másfél milliárd forint értékben cserél fogyasztási cikkeket. A magyar küldöttség tegnap hazaérkezett.

## Új márka-zloty árfolyam

Berlinben hétfőn hivatalosan bejelentették, hogy a Német Demokratikus Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság közötti megállapodás értelmében május 15-től módosították az NDK márka és a lengyel zloty egymáshoz viszonyított átváltási árfolyamát. Az utasforgalomban a jövőben 100 NDK márkáért 770 zloty adnak az eddigi 663,44 zloty helyett.

## Japán cáfolat

Szaszaki Jositake japán külkereskedelmi és ipari miniszter cáfolta azokat a pénteken szárnyra kapott híreket, hogy a japán kormány meghátrált az iráni nemzeti olajtársaság követelése előtt, és elfogadja a hordókénti 35 dolláros olajárát. A miniszter hangsúlyozta: mindössze arról van szó, hogy az áprilisban Japánba

## HORIZONT

exportált olajért fizetik ki a magasabb árat, továbbra sem hajlandók azonban folyamatosan megfizetni a hordókénti 35 dolláros árat.

## Cukorgyárt avattak Kubában

Felavatták Pinar del Rióban Kuba legmodernebb cukorgyártát. A hatvanmillió dolláros költséggel épült létesítmény az első cukornád-feldolgozó üzem, amelyet a forradalom győzelme után építettek.

## Angol-amerikai kooperáció

A Rolls-Royce angol cég megállapodást kötött az amerikai Pratt and Whitney céggel: közösen fejlesztik ki, majd gyártják

a helyből felszálló harci gépeket gyártó Harrier társaság legújabb modelljének hajtóműveit. Az angol cég a szükséges alkatrészek 75 százalékát gyártja. Amennyiben az amerikai haditengerészet valamennyi ilyen típusra fenntartja igényét, úgy az ügyletből az angol szállítások értéke meghaladja majd a félmilliárd angol fontot.

## Airbus Róma és Dzsidda között

Megérkezett Róma nemzetközi repülőtérére az első Airbus, amely ez év június 11-től az olasz főváros és a szaúd-arábiai Dzsidda között fog menetrendszerűen közlekedni. Az olasz állami légitársaság, az Alitalia 1982 végéig összesen nyolc darabot vásárol a 253 utas szállítására alkalmas repülőgépből.

**Lencse-hegyi jelentés**

A Dorogi Szénbányák lencse-hegyi bányájában pénteken történt frontiejtési omlással kapcsolatos mentési munkák változatlan erővel folynak. Kedd reggelig a bent rekedt hat bányász közül ötnek a holttestét találták meg, s négyet a felszínre hozták. Az ötödik holttestet most szabadítják ki az omladék alól.

A dorogi és a tatabányai bányamentők együttes erővel keresik a hatodik, omladék alatt rekedt bányászt.

**Húsz nyári egyetem**

Az idén 17 város ad otthont a TIT húsz nyári egyetemének.

Esőként — június 23-tól — a kecskeméti óvodapedagógiai nyári egyetem fogadja hallgatóit. Második alkalommal ad otthont külföldieknek szánt programmal két nyári egyetemnek a főváros. Továbbra is népszerű a balatoni nyári egyetem, elsősorban külföldiek körében. Népszerű téma a környezetvédelem (Sopron) és az újdonság érdekességével is ható győri üzemszociológiai nyári

**Sztrájk kezdődött Franciaországban**

Franciaország gazdasági élete részlegesen megbénult kedden, mert több szakszervezet sztrájkot hirdetett a kormány társadalombiztosítási és egészségügyi szolgáltatási tervei ellen.

Részlegesen beszüntették a munkát az elektromos műveknél, a gázműveknél, a vasútnál, a párizsi metrónál, a nyomdákban és számos újságnál. A sztrájkot a kommunista irányítású EGT és a szocialistákhoz közel álló CFDT szakszervezeti központ közösen hirdette meg.

**Az Unió sikere**

Hajdú megyei tudósítónktól.

Az első hetek vásárlói rohamát jól állta az április elején megnyitott **debreceni Unió Áruház**. A hetvenmillióes raktárkészletből eddig 40 millióes forgalmat bonyolítottak le. Az új üzletház több, mint ötezer négyzetméter alapterületű. A Kereskedelmi Tervező Vállalat szakemberei elképzeléseit a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat munkásai valósították meg, s a 100 millióes beruházás nyomán egy modern — árgóspályás raktárral ellátott — áruházalag gazdagodott a megye, amelyet a Hajdú-Bihar megyei Vegyiparcsikk Kiskereskedelmi Vállalat és a Hajdú-Bihar megyei Ruházati Kiskereskedelmi Vállalat társulásban üzemeltet. Az új üzletházra a Hajdúságban nagy szükség volt, hiszen az egy lakosra jutó kereskedelmi területet tekintve, a megyék rangsorában Hajdú-Bihar a tizenhatodik, s az öt megyei jogú város között Debrecen az utolsó helyen áll.

**Halálos baleset**

Pest megyében, Hévízgyörk belterületén Tátrai Mihály 39 éves burkoló, helyi lakos személygépkocsijával elütötte Magyar Imre Andrásné 30 éves betanított munkás, hévízgyörki lakost, aki a helyszínen meghalt. A vizsgálat szerint Tátrai Mihály nem a látási viszonyoknak megfelelő sebességgel vezetett. A rendőrség bevonta vezetői engedélyét és folytatja a vizsgálatot.

**12—16 fok**

A várható időjárás ma estig: időnként megnövekszik a felhőzet, főleg északkeleten lehet hevenként fűtő záporosó. Az északi, északkeleti szél néha megerősödik. A hőmérséklet csúcsértéke 12—16 fok között alakul.

A Duna vízállása Budapestnél tegnap 485 centiméter volt.

**A nyári idény előtt**

**Ellenőrzik a vendéglátó helyeket**

Tudósítónktól.

A személygépkocsival Nyugatról hazánkba érkezők többsége Győr-Sopron megyében ismerkedik meg először a magyarországi vendégszerettel. Ezért minden esztendőben az idegenforgalmi idény kezdete előtt alaposan ellenőrzik azokat a vendéglátó helyeket és boltokat, ahol feltételezhetően majd sok idegen fordul meg.

A megyei tanács ellenőreinek megállapítása szerint a nemrég felújított győri Rába Hotel éttermében változatos az étlap, a az üzlet vezetői a gyermekvendé-

gekről sem feledkeztek meg. A szülők olcsó tejes ételek közül válogathatnak számukra. Hasonlóan jók a tapasztalatok a Rábarparti Jereván Kioszk ételbárról, melynek teraszáról gyönyörű kilátás nyílik a város műemléknegyedére. A győri Afész a Budapest—Bécs közötti úton mentén több tiszta, hangulatos, izletes ételleket kínáló csárdát nyitott. Sajnos, a pannonalmas étterem kerthelyiségéről már közel sem voltak ilyen jó vélemények. Remélhetően, a szezon kezdetéig az üzelmeltető átalakítja a kerthelyiséget.

A soproni Lővér Hotel és éttermei viszont minden igényt kielégítenek. Nem így a székeszentdósi Pannónia, amely bizony, az eddigi todozgatás-foldozgatás helyett alaposabb felújításra szorulna. Bizonyára a külföldiek kedvelt helye lesz a soproni Generális-ételbár, s a Lővérek legszebb helyén levő Alpesi-vendéglő. Az ellenőrk megállapítása szerint, viszont a Győr—Sopron közötti úton fekvő Enese vasútállomással szembeni kisvendéglője, nem alkalmas vendégfogadásra.

**TUDOMÁNYOS MŰSZEREK.** Kilenc szocialista ország — köztük Magyarország — tudományos akadémiai képviselőinek részvételével kedden Berlinben megkezdődött a szocialista országok akadémiai tudományos műszergyártással és automatizálással foglalkozó koordinációs bizottságának háromnapos ülészaka.

**ELFOGATÁSI PARANCST** adtak ki Olaszországban a kormányzó Kereszténydemokrata Párt főtűkárvezetésének, Carlo Donat Cattinnek Marco nevű fia ellen. A hatóságok azzal gyanúsítják, hogy az Első vonal elnevezésű terrorszervezet tagjaként részt vett annak a bírónak — Allassandrinának a meggyilkolásában, aki „nyomon volt” terrorszervezetük felgöngyölítéséhez.

**PICASSO-MŰ.** Hárommillió dollárt adott egy japán múzeum Picasso Összefont karokkal üllő kötéltáncos című, 1923-ban készült festményéért egy New York-i árverésen.

**CSILLAGVIZSGÁLÓT** készítettek társadalmi munkában a város fiataljainak a Tatabányai Szénbányák és a Komárom megyei Állami Építőipari Vállalat szocialista brigádja. A brigádok ajándékát az épülő új úttörőház tetején alakítják ki.

**ARVIZ PUSZTÍTOTT** hétfőn a bulgáriai Provadizska folyó völgyében. A napok óta tartó esőzések következtében az általában sekély vízű folyó több helyütt kifutott. Egyedül Provadizska kisvárosban ezerháromszáz lakóház és középület került víz alá.

**A SOPRONI LISZT FERENC LEÁNYKAR** tegnap ausztriai vendégszerelésre utazott. A 30 tagú együttes Győr-Sopron megye és a szomszédos Burgenland közötti kulturális csereegyezmény keretében vesz részt Eisenstadtban a tartományi ifjúsági kórusfesztiválon.

**KASZTYÚLÓLET.** Egy észak-indiai faluban tizenöt ember meghalt, amikor az úgynevezett érinthetetlenek és egy magasabb rendű kaszt tagjai összecsapáltak egy esküvői ünnepségen. A rendőrség a magasabb rendű kaszt tagjai közül ötöt provokálta az összecsapást) huszonkét személyt letartóztatott.

**REKORD ANGOLNAFOGÁS.** A szel, erős időjárás kedvezett az angolnafogásnak a Balatonon. A naszunkat tartó, vonuló, kigyószertű halak tömegesen usznak a Sáló-szatorna felé, ahol a szilipnél felállított két csapdában fejezik be útjukat. Az idei fogás hétfőre kezdte virradóra volt a legnagyobb: huszonöt mázsnyi emelték szárazra a halászok. A zsákmányban 80—90 deka az átlagsúlyú, de akadnak kétkilós példányok is.

**MŰTÁRGY-CSEMPESEK.** Műtárgyak és kultikus eszközök csempészésére szakosodott bűnözők nemzetközi csoportját leplezte le az indiai rendőrség és lefoglalt harminckét lopott szobrot. A Visnut, Sivat és Buddhát ábrázoló szobrok többsége háromezer évvel is régebbi, s a nemzetközi műkincs-piacon 1,3 millió dollárt is adnak darabjáért. A banda hét tagját az Interpol segítségével fogták el.

**A VILÁGJÁRÓK KLUBJA** következő rendezvényét május 13-án, este 6 órakor tartják a szabadsághegyi Új Tűkör Jókai Klubban (Budapest XII., Hollós út 5.). A 21-es autóbussz végállomásánál, ahol az ismeretlen Ausztrália című Kardos István beszélget Rém Ervin újságíróval.

**A SZABADIDŐ MAGAZIN DZSESSZKLUBJA** ma, 18 órakor kezdődik a Jókai Klubban. Fellép a Kaszkák együttes László Attila vezetésével.

**A MADÁCH SZÍNHÁZ** igazgatósága értesít bérletet, hogy a szervezési iroda az 1980—81-es évadra szóló bérleteket május 23-ig újítja meg naponta déli 12 órától este 6 óráig.

**AZ OPERAHÁZ** igazgatósága közli, hogy 15-én, csütörtökön, a Hovanscsina Hovanszki Iván szerepét Stefan Elenkov, a szófiai Nemzeti Operaház tagja énekli.

**NICOLAS SCHÖFFER** szobrászművésznek kedden, a Kulturális Kapcsolatok Intézetében átnyújtották a KKI emlékérmét és diplomáját. A magyar származású, Franciaországban élő, világhírű művész — több évtizedes alkotómunkájáért, az egyetemes emberi kultúra gyarapítása és a magyar-francia kulturális kapcsolatok fejlesztése érdekében tett erőfeszítéseinek elismeréseként részesült a megtiszteltetésben.

**ÚJSÁGÍROK TANÁCSKOZÁSA.** Hétfőn Athénban megkezdődött a Nemzetközi Újságíró Szövetség 15. kongresszusa. A főtűkár beszámolójának meghallgatása után a kongresszus négy bizottságban folytatja munkáját.

**TUDOMÁNYOS KÖNYVKIAL-LÍTÁS.** Három nemzetközi tudományos könyvkiadó biológiai és orvostudományi tárgyú műveiből nyit kiállítás kedden a Váci utcai Akadémiai könyvesboltban. A stuttgarti székhelyű Gustav Fischer és FK Schauttauver Verlag, valamint a baseli S. Karjer Verlag összesen mintegy 600 német és angol nyelvű szakkönyvet, tanulmánykötetet, tudományos folyóiratot mutat be, amelyek szombati a helyszínen meg is rendelhetők.

**CSÖDÖB — ÖNGYILKOSSÁGBA.** Michele Sindona olasz bankár, aki Amerika legnagyobb banksódjével, csalással és számos egyéb váddal terhelt áll a New York-i bíróság előtt, kedden reggel cellájában öngyilkosságot kísérelt meg. A válságos állapotban levő Sindona ellen Olaszországban is folyik vádemelési eljárás a kormányzó Kereszténydemokrata Pártot érintő korrupciós ügyletek miatt.

**HASZNOSÍTÁSI SZERZŐDÉST** kötött a Magyar Ásványolaj- és Földgázkiszárló Intézet, valamint a Veszprem megyei Termelőszövetkezetek Területi Szövetsége. A megállapodás értelmében a megye közös gazdasági megvásárolják és hasznosítják a szikometér néven szabadalmaztatott műszert, amely alapján megállapítható a belső égésű motorok kenőolajának cserélési ideje, így elkerülők az olajpazarlást.

**MENTEN-PER.** A rotterdami bíróság kedden megkezdte Pieter Menten holland háborús bűnös ügyének újabb tárgyalását. Mentent 1977-ben tizenöt évi börtönbüntetésre ítélték, majd 1978 decemberében felmentették. A holland legfelsőbb bíróság tavaly májusban perújrafelvételt rendelt el és semmisnek nyilvánította a korábbi felmentő ítéletet. Ez most a végössze szant bírósági eljárás.

**ÚJ MOZI.** Megkezdődött a fővárosi legújabb filmszínházának műsziaki átadása Kelenföldön. A Budapesti Művelődési Központ-hoz tartozó, minden igényt kielégítő, 400 férőhelyes mozi előreláthatólag június 1-től fogadja majd a látogatókat.

**REGÉSZETI SZENZÁCIÓNAK** számító leletet tártak fel a szolnoki Damjanich János Múzeum régészei: a tiszaujai vasútállomás mellett őskori hulladékgödörből egy nagycsere kerámiaedény maradványát emelték ki. Készítésének idejét a régészek az időszámításunk előtti 3000 körüli évekre becsülik. A csaknem teljesen épségben megmaradt istennő tőredékét a múzeum műhelyében restaurálják.

**KÖZVETLEN ÁRUBESZERZÉS.** Az ipar és a kereskedelem közvetlen kapcsolatának hasznosságát tükrözi az a kiállítás, amelyet kedden nyitottak meg Tatán. A tatabányai Generál Kereskedelmi Vállalat azt mutatja be, hogy milyen módon bővíti a választékot közvetlen árubeszerzéssel.

**SZÁMÍTÁSTECHNIKA.** Szófia-ban kedden megkezdődött a szocialista országok számítástechnikai együttműködését koordináló államközi bizottság 21. ülészaka. A tanácskozáson bolgár, csehszlovák, kubai, lengyel, magyar, NDK-beli, román és szovjet köldöttség vesz részt.

**PLEISZTOCÉNKORI ELEFANT.** Háromszázéves elefántcsontvázat állítottak ki a kinal Hotel tartományi székhely múzeumában. A nyolc méter hosszú, négy méter magas, mintegy hatvan évet élt him állat testemére még 1972-ben találtak rá igen jó állapotban a Huajho folyó medrében.

**KÉT ÉRTEKES DIJAL** érkezett haza az iroszági Corkban rendezett nemzetközi kórusfesztiválról a Ligeti Andor karnagy vezette szekszárdi Madrigál Kórus. A női kórusok versenyében második helyezést értek el, a szabadon választott kategóriában pedig elnyerték a zsűri különdíját.

**BRONZKORI FALU** romjaira bukkantak a Sziciliától északkeletre fekvő Stronboli vulkanikus szigeten. A rendőrség lazarta a környéket, hogy megakadályozza az amatőr régészek tevékenységét.

**FELSŐOKTATÁSI TANÁCSKOZÁS.** Az NDK-beli Halleban kedden megnyitott a szocialista országok — köztük Magyarország — felsőoktatási szakembereinek négynapos tanácskozása az egyetemeken és főiskolákon folyó kutatómunka szervezésének problematikájáról, s a szocialista országok felsőoktatási intézményei között a kutatómunka tervezése, szervezése és összehangolása terén kibontakozott együttműködés tapasztalatairól, a továbbfejlesztés lehetőségeiről.

**JÁRVÁNY.** Negyvennyolc bangladei gyermek halt meg barányhimlőben és kanyarban az elmúlt két hónap folyamán Dacca körzetében. E két betegség nyár elején általában tömegesen jelentkezik az országban, s a szokotnál súlyosabb lefolyású.

**ÚJ SZOBORRAL gazdagodott Makó: a Juhász Gyula Egészségügyi és Kertészeti Szakközépiskola épülete előtt állították fel a névadó szobrot, Humenyánszky Jolán alkotását.**

**HÁROM MERÉNYLETET** követtek el tegnap Isztambulban — jelentette a török rendőrség. A terrorakcióban négy személy meghalt, egy megsebesült. A tettesek és áldozataik politikai hovatartozása nem ismeretes.

**ÉLÉNK AZ ÉRDEKLŐDÉS** a magyar mezőgazdasági gépek, berendezések, élelmiszerek iránt az újközveti mezőgazdasági vásáron, ahol kedden megnyar napot rendeztek. Ez alkalomból a jugoszláv mezőgazdasági szakembereknek, a kombinátok képviselőinek mutatják be magyar partnereik a kiállítás anyagát. Beszámoltak a magyar—jugoszláv mezőgazdasági együttműködés fejlődéséről is.

**AMATOR FOTÓSOKNAK** az országban első ízben indít stúdiót a Fővárosi Fotó Vállalat. A tanfolyamokon kiváló fotóművészek és szakemberek foglalkoznak majd az érdeklődőkkel. A stúdió címe: Budapest XIX. kerület, Vörös Hadsereg útja 53. A tanfolyamra jelentkezni lehet minden FOFOTO-műteremben és a FOFOTO ügyfélszolgálat irodájában.

**ÚJ FESTŐSOR.** Második festő-sor kialakításával évente négymillió forintot takarítanak meg az Ikarus mőri gyárban. Az autóbusszülés-lábak és egyéb fémalkatrészek kétszínű festését eddig külső vállalatokra bízták, ami tetemes időkieséssel és szállítási költséggel járt. Az új festősor lényeges energiamegtakarítást is eredményez.

**Hosszú Ferenc újságíró elhunyt**

Hosszú Ferenc újságíró, műfordító, az Alfa gyermekmagazin szerkesztője, életének 57. évében, tragikus hirtelenséggel, szívvroham következtében elhunyt. Temetéséről később intézkednek — közli az IPM és az Alfa szerkesztősége, az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalat.

Hosszú Ferenc 1978 decemberétől volt az Alfa, a Nemzetközi Újságíró Szövetség gyermekmagazinjának szerkesztője, az ő gondos és ötletgazdag munkája nyomán bontakozott ki a lap egyéni hangja. A lapszerkesztés mellett Hosszú Ferenc 1963 óta dolgozott az Európa Könyvkiadó lektoraként. Sokat fordított a klasszikus cseh és szlovák szépirodalmi művek közül. Munkájának elismeréseként 1968-ban megkapta a Csehszlovák Írószövetség fordítói díját. 1975-ben pedig a Csehszlovák Szocialista Köztársaság emlékérmét.

**Moszkvai csillagok**

**Fesztiválzárás**

Nagyszabású gálaesttel ért véget tegnap a Moszkvai csillagok kulturális fesztivál, amelynek rendezvényeit az első összesítések szerint több mint 200 ezren nézték meg. A tizenhetedszer megrendezett hagyományos seregszemle a színház, a zene, a képzőművészet színház, a zene, a képzőművészetek iránt érdeklődők számára változatos programot kínált. Hazai művészek, együttesek mellett külföldi vendégek is felléptek. A magyar színeket az Express együttes és Koós János előadóművész képviselte. A Lenin stadionban rendezett búcsúest után Koós János még két hétig a szovjet főváros vendége, az Illés-együttessel több koncerten lép fel.

**Légpárnán lebeg az üveglap**

A hazai építőipar legkorszerűbb üveggyártó berendezését helyezték üzembe a Komárom megyei Állami Építőipari Vállalatnál. A különleges berendezés a hatalmas, 3—4 mázszás üvegtáblákat vízszintes és függőleges irányban is automatikusan szabja, a beprogramozott méretre. Alkalmazásával mentesítik a munkásokat a súlyos üveglapok mozgatásától, s ugyanakkor gazdaságosabban oldják meg az építkezésekhez szükséges sok ezer négyzetméter üvegtábla feldarabolását. Vágás közben ugyanis légpárnán lebeg az üveg, s így minimális a törés, a selejt.

A termelékeny berendezés egyik fontos láncszeme annak a programnak, amelynek keretében megteremtik az építkezések helyszíni ipari háttérét.

**SIREMLÉKAVATÁS**

FÓTI ANDOR rendőr ezredes síremlékének avatása — katonai tiszteletadással — május 16-án, 15 órakor lesz a Farkasréti temetőben.

**Jelöltjeink az ügetőversenyekre**

1. Farmer II. (8) — Fűves (3) — Falánk (9) — Elutazó (10).
  2. Finci (3) — Falu (6) — Fűza (4) — Fény (1).
  3. Umbria (11) — Ergo (9) — Dácla (7) — Ennivaló (6).
  4. Fay Will (6) — Elmaradó (8) — Favicc (4) — Félős (6).
  5. Zűrös (1) — Elszálló (3) — Csalszó (5) — Adoma (9).
  6. Fickó (2) — Evezős (4) — Delmar (8) — Csinnom Palkó (9).
  7. Dainók (11) — Esztráz (7) — Csordás (8) — Eukaliptusz (3).
  8. Cegéd (11) — Talentum (6) — Dúdoló (10) — Diskurzus (3).
- A versenyeket 16.30 órakor kezdik.

# Mosolycsekk helyett

Differenciált bérezés a kereskedelemben — Baranyában így csinálják

Ki szolgál ki a legkedvesebben? Hányas pénztárnál fogy hamarabb a sor? Melyik pultnál ajánlanak az újdonságokból? E kérdésekre a választ valamennyi üzlet törzsvérvője tudja. De vajon tisztában vannak-e ezzel a pult mögött álló főnökök is? A lelkiismeret, a szakmaszeretet, a munkakedv pontosan tisztázható fogalmak a kereskedelemben is. Am a személyre szabott teljesítmény nem mérhető le úgy, mint mondjuk, egy varrodában. És ha mérhető is — melyik boltvezető vállalkozik arra, hogy elossa a jutalékot, amit eddig az alappér arányában kaptak meg az eladók... Csak az meri ezt megtenni, akinek van szakmai tekintélye és bátorsága. Akad-e ilyen?

## Most már kötelesség

Mára kell, hogy minden — nagyobb létszámú — üzletben akadjon. Ami eddig csupán lehetőség volt, kötelességgé vált. Január elseje óta rendelet mondja ki, hogy a bolt vagy osztály forgalom utáni együttes jutalékának 10—25 százalékát, a tényleges munkának megfelelően differenciálva, a közvetlen főnöknek kell szétosztani. Hogyan fogadták ezt a kereskedők? Erről tudakozdunk Baranya megyében.

Balaskó Istvánné, a Baranya megyei Tanács kereskedelmi osztályának vezetője fiatal, energikus asszony. Szívvel és lelkesedéssel beszél.

— A differenciált bérezés a jó kereskedelmi munka kulcsa. Hogy emiatt elmennének a szakmából? Nem hallottam ilyen esetről. Azt viszont tudom, hogy több vállalatunknál már évek óta élnek ezzel a módszerrel. Pedig mivel én is szorít a munkaerőhiány. Bár... Nagyon örültem neki, amikor a januárban Budapesten, az Akadémián tartott értekezleten kiderült: munkaerő-felesleg is van a mi szakmánkban.

A kereskedelmi dolgozók alappére körülbelül a felét képezi fizetésüknek, a másik része a forgalom utáni jutalék. Érthető hát, hogy még az a bizonyos pár százaléknál is többet is igazlomba hozta a kereskedőket. Így történt ez a pécsi Konzum ABC-áruházában is. Klotz István, az évi 225 millió forgalmat lebonyolító ABC igazgatója — 126 ember főnöke. A bérlistán többnyire száz-kétszáz forintos különbségeket látok. De nicsak. Kató Klára ötszáz forintban részesült. Szabó Istvánné viszont egyáltalán nem kapott. Mi lehet ennek az oka?

Kató Klára reszortfelelős: — Aki jól dolgozik, természetesen tartja, hogy többet kap. minit eddig. De akad olyan is,

aki száz forintért nem hajtja magát.

Szabó Istvánné pénztáros: — Eppen csak beszaladt a férjem, és pár szót váltottunk, amikor egy vevő megjegyezte: miért áll a sor. *En nagyon igazságtalannak tartom az elvonást.*

Klotz István: — A premiér nem sikerült jól. Ki szerethém emelni a szakszervezeti bizalmi vétőjogát. Ha ezzel nem is él, felelőssége megnő. Eddig többnyire fizetésemeléskor számított a szava — egyszer egy évben — most viszont havonta kikérjük a véleményét. A legfontosabb elv nálunk: ha a dolgozó munkája ellen jogos vásárlói panasz merül fel, nem kap plusz pénzt. Ez történt Szabó Istvánné esetében.

A Baranyaker Vállalat majd száz üzletében vegyes iparcikkeket árulnak, az élelmiszereken kívül mindent. Vigand László igazgató arról tudósít, hogy náluk már 1978-ban kísérletképpen bevezették a húsz százalékos „helyi” szétosztást. Néhány kollégista önként jelentkezett. 1979-ben ezt már 25 százalékos erejű a kollektív szerződésben rögzítették.

— Kizáró ok-e a vásárlói panasz?

— Nem. Igazságtalannak tartanánk, ha a havonta három ezer vevőt kiszolgáló eladó egy rosszalló bejegyzés miatt eképpen „bűnhődne”. A panaszokat a jutalmak elosztásánál vesszük figyelembe, és természetesen, ha szükséges, fegyelmeivel büntetünk.

## Aki nem kapott

A Mecsek áruházra büszkék az uránvárosiak. Ha nem is legkorszerűbb, de levegős épület, kényelmesen lehet itt vásárolni. Ahány ház, annyi szokás: náluk egy sajátos pontrendszer alapján minősítenek. Egy-egy jó pontnak nincs stabil „ára” — értéke az osztálytól és a forgalomtól, tehát helyi sajátosságoktól függ. Az is újdonság, hogy egy jól látható falfelületen kifüggesztik a „pontos” táblát. Sőt: nemcsak a vezető és bizalmi szava számít, hanem az egész kollektívát — közösen döntenek. A műszaki osztályon Fülöp Ferenc osztályvezetőtől kérdezem, megosztályvezetőtől kérdezem, megtörtént-e, hogy valaki nem kapott jutalékot.

— Igen, mégpedig a múlt hónapban. Baló Imre. Nem szívügye a kereskedelmi munka, és sokat hiányzik.

(Szívesen meghallgattam volna a másik felet is, de betegálmányban volt.)

A divátárusztály vezetőnője szerint nem eléggé ösztönző a

pontrendszer. Valami mást kellenek kitalálni. Már meg is van az új recept — ez pedig Vigand László tájékoztatása szerint az eszmei alappér szisztéma. Tegyük fel, valakinek 1500 forint az alappére, de kiemelkedően jól dolgozik. Akkor meghatározott ideig kétezer forint után kapja az egészt, tehát nemcsak 25 százaléknyi jutalékát. Már is több üzletük jelentette: kész a „kísérletbálsra”.

Szilkovács Ernő, a Belkereskedelmi Minisztérium munkügyi osztályának helyettes vezetője is követendőnek tartja a Baranyaker és a Konzum törekvéseit. Mert igaz, hogy kötelező a differenciálás, de van, ahol fél éve és csak formálisan teszik ezt meg. Például egyik hónapban az Ida kap kevesebbet, másik hónapban a Magdi, aztán a Bözsike — és a forgó körbejár. Így persze végül is saját magukat csapják be — meg a felettéseket, végső soron a vevőket.

## Lefelé is!

— Nem mintha az eszmei alappérrendszer ellenezném, hiszen támogatást érdemel az, ami a való munkát fejezi ki. De ez csak akkor igazán jó, ha „lefelé” is alkalmazzák. A túl kényelmesen dolgozók, lofrálók ellen. Ez ilyenkor igazán fegyver; mert az alappérek egyébként csak fegyelmi eljárás következményként csökkenthetők. Mellesleg: némi kritikája is ez a besorolásnak. Tudom, hogy az alappérek többnyire a szakképzettségtől és a munkában, illetve az ugyanazon munkahelyen eltöltött évektől függenek — de tilkroznük kellene a teljesítményt.

— Meggyőződésem szerint a 10—25 százalékkal is lehet differenciálni, ha helyesen értelmezik. Egy áruházi osztály forgalmi jutaléka mondjuk húszezer forint egy hónapban. Annak egyegyedre meg mindig ötezer forint. Ezt az összeget igencsak nagy pluszokkal lehet elosztani — a lényeg, hogy ne az alappér arányában, hiszen a fennmaradó 75 százaléktól ezután is így kapják meg. Azért jobb ez a módszer, mert azonnal érzékeli a hullámzó teljesítményeket, és a jól sikerült kereskedelmi akcióra, netán fegyelmezatlenségre pár napon belül utalhat. Mindezt nemcsak a pécsieknek címezem, hanem valamennyi üzletvezetőnek és szakszervezeti bizalmi.

Látszólag belső munkügyi problémáról van szó — valójában azonban mindnyájunk érdekéről. A hajdani mosolycsekk nem vált be — akadt helyette más és jobb, a készpénz. Ami nem mosolygásra, hanem vásárlói öröme és eladói munkakedvre készíthet.

Elek Lenke

## Csehszlovák gazdaságirányítás

# A minőség parancsa

Jelentős feladatokat irányoz elő az idei népgazdasági terv a csehszlovák gazdaság számára. 1980-ban a nemzeti jövedelem 3,7, az ipari termelés 4, a mezőgazdaságé pedig 7,2 százalékkal növekednek a tervtörvény értelmében, az előző évihez képest, s a lakosság reáljévedelme 2,2 százalékkal. Az idei év a jelenlegi öt éves terv utolsó esztendője, ezért érthető módon már folyik a következő tervperiódus előkészítése.

A gazdasági fejlődés során az elmúlt években — külső és belső tényezők hatásaként — néhány olyan probléma is felmerült, amelyek mielőbbi megoldása elengedhetetlenül szükséges. Csehszlovákia számára is kedvezőtlenül változott meg a világpiaci helyzet, romlottak a külkereskedelmi cserearányai. Nem minden területen kielégítő a termelés és az eszközök hatékonysága, igen nagy a népgazdasági beruházás-igénye. A gazdasági fejlettség jelenlegi színvonalán a továbbblépés egyedüli lehetséges útja a termelés intenzív tényezőinek következetesebb kihasználása.

## Módosított módszerek

Az új követelményekhez és feltételekhez való alkalmazkodás megköveteli a korábbi gazdaságirányítási rendszer tökéletesítését. Nemrégiben határozatot született a „népgazdaság tervszerű irányítási rendszerének tökéletesítésére irányuló intézkedésekről”. A határozat szerint nem új gazdasági modellről, hanem továbbfejlesztésről, tökéletesítésről van szó annak érdekében, hogy döntő szerepük legyen azoknak a mutatóknak, amelyekről a hatékonyság növekedése és a munka minőségének javítása függ. A határozatban ismertetett intézkedések az 1980 utáni időszakra vonatkoznak, tehát a következő öt éves tervben kerülnek bevezetésre. Az intézkedések együttes szintje az egész tervezési és termelési tevékenységet jelöli.

Csehszlovákia legfontosabb gazdasági feladatai — a határozat értelmében — a hatékonyság és a minőség javítása, a műszaki színvonal emelése, fokozottabb bekapcsolódás a nemzetközi munkamegosztásba, a termelési szerkezet korszerűsítése, valamint az anyag- és energia- és a beruházástakarékosság. A gazdálkodás ösztönzésére a jövőben a mennyiségi mutatók helyett szélesebb körben alkalmazzák majd a minőségi mutatókat. Bevezetik a nettó termelési mutatót, s ezentúl a vállalatokat nem a bruttó termelésük alapján ítélik majd meg. A tervszerű irányítási rendszer tökéletesítésének fontos eleme az önálló elszámolás elvének megerősítése a termelési-gazdasági egységek, a vállalatok és a vállalaton belüli részlegek gazdálkodásában.

A kitűzött célok maradéktalan megvalósítása érdekében növelik a kollektív és az egyéni anyagi érdekeltséget. Az egyes szervezettek pénzügyi forrásainak keretét nagyobb mértékben teszik függővé a gazdasági tevékenységükre vonatkozó minőségi mutatók teljesítésétől. (Ugyanez az alapelv vonatkozik az ösztönzési alapok nagyságára.) Kívánatos a jövedelmek korábbinál nagyobb differenciálása, s a tényleges érdemek alapján megkülönböztetett bérezés. Az objektív és pontosabb mércék alkalmazása kifejezöbben ösztönzi majd a gazdasági tevékenység minőségi oldalait, a takarékosabb gazdálkodást.

A jövőben a rosszul dolgozó vállalatoknak jobban kell vállalniuk munkájuk következményeit, ugyanis pótlólagos anyagi eszközre, vagyis a „kiegyenlítésre” nem nyílik majd mód.

A komplex gazdaságirányítási intézkedések növelik az ágazati szervek szerepét a beruházások irányításában. A nyereség szerepe és jelentősége erősen megnövekszik, akárcsak a munkatermelékenység: a központi irányítás ugyanis többé nem garantálja az alappérek rendszeres emelését — erre csak a munkatermelékenység javításával párhuzamosan nyílik majd lehetőség. Változások várhatóak az árképzési rendszerben; a határozat szerint az „árakat határozottan fel kell használni a terv céljainak és feladatainak támogatására”.

## Kísérlet alapján

1980 után nem csak a külkereskedelmi ármunka javítása szükséges, hanem növelni kell a kivitt áruk mennyiségét is. A külkereskedelmre vonatkozó szabályozó rendszer az erőteljesebb exporttevékenységre ösztönöz. A határozat kiemeli, hogy a népgazdaság további dinamikus és kiegyensúlyozott fejlődésének nélkülözhetetlen feltétele Csehszlovákia részvételének kiszélesítése és hatékonyabbá tétele a nemzetközi munkamegosztásban, főleg a szocialista gazdasági integrációban. A hatékonyság növelése központi feladattá lett a csehszlovák népgazdaságnak. A gazdaságosság szigorúbb érvényesítését célzó intézkedésektől azt várják, hogy „a gazdaság fejlesztésében elért eredmények kísérőjelenségeként felmerült számos fogyatékoság és probléma” rövid idő alatt megoldódik.

Az intézkedések egyébként nem jelentenek újdonságot, több mint száz csehszlovák vállalat számára, ugyanis 1978-ban szűkebb körben bevezették a mostani korszerűsítést szolgáló irányítási és szabályozási rendszert. A „kísérlet” eddigi tapasztalatai kedvezőek, s most már sor kerülhet a makroökonomiai szintű megvalósításra is.

G. GY.—SZ. P.

## HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

### A cukor árának emelkedését várják

A cukorkészletek csökkenését és az árak emelkedését jósolják, miután a világ cukortermése az 1979—80-as gazdasági évben mintegy 4,5 százalékkal lesz kisebb a tavalyinál. A magas árak miatt a termelő országok valószínűleg növelni fogják a természetületet. Május közepén a cukor ára öt éves rekordot ért el: egy libráé az április eleji 19 centről 32 centre emelkedett.

### Oslo: alagút a belváros alatt

Osloban elkészült az a 3,8 kilométeres alagút, amely a keleti és a nyugati pályaudvart köti össze a belváros alatt. Eddig a két pályaudvar között autóbuszokon, villamoson és taxin bonyolódott le az utasforgalom, a teherforgalom pedig — amely egy felzárni vasúti pályán bonyolódott le — gyakran okozott torlódásokat a belváros forgalmában. Az alagút átadásával a norvég államvasutaknak 50 éves álma vált valóra, megépítése 9 évig tartott.

### Gazdasági válság Görögországban

Görögországban a gazdasági válság szüntelenül mélyül és ennek következményei igen súlyosak. Az infláció az idén 20 százalékot ér el, miközben a nemzeti jövedelem pátolatlan marad. Tavaly például a főkebefektetések értéke 4,9 százalékkal növekedett, az idén viszont már 10 százalékkal visszaesik.

### Csökkentik az amerikai autógyárak termelését

Ezen a héten újabb autógyárakat zárnak be az amerikai autógyárak fellegvárában, Detroitban. A Ford 12 üzemet zár be egy-két hetes időtartamra, ez összesen 24 340 munkást érint. A General Motors két, a Chrysler pedig egy üzembent állítja le a munkát. A két gyár intézkedése 6400, illetve 1600 dolgozót érintenek. Az American Motors egy telepe pedig rövidített munkaidőben üzemel. A gyárak a leállításokat a felhalmozódott autókészletekkel indokolják.

## Szabadidő '80

Az olvasó csak akkor töltte szabad idejét a Kohó- és Gépípar Technika Házában tegnap megnyitott Szabadidő '80 kiállítás megtekintésével, ha netán külföldi üzletlél. Tizenkét szövetkezet mutatja be a Rákóczi úti székházban a HUNGAROCOOP Külkereskedelmi Vállalat szervezésében exportjánlatát — rusztikus modern és romantikus stílusú terasz-, kemping- és kerti garnitúrákat.

A HUNGAROCOOP tőkés exportjánlat évi tíz százalékát teszi ki a kempingbútor. Az 1980—1981-es szezonra 10 millió dollárnyi forgalomra számítanak.

Nem állhattuk meg a szép bútorok láttán, hogy meg ne kérdezzük: miért nem kaphatók ezek mind itthon is? Valóban kifizetődőbb lenne, ha nagyobb száriát készíthetnénk — mondja Nagy Kornél, a HUNGAROCOOP vezérigazgatója —, a szövetkezetek kapacitása kicsi, és számos anyag-tőkés importból származik, így a bútorok jó részét elsősorban külföldön érdemes értékesíteni.

— elek —

## Magyar-osztrák együttműködés

# Két új szálloda épül

Újabb két, osztrák kivitelezésben épülő szálloda alapkövetételeire került sor vasárnap délelőtt: a BAH-csomópont és a Déli pályaudvar melletti hotel alapító okiratait helyezték el.

Az ünnepségen részt vett dr. Sággy Vilmos belkereskedelmi miniszter, dr. Josef Staribacher osztrák kereskedelmi és iparügyi miniszter és dr. Johann Josef Dengler, az Osztrák Köztársaság nagykövete. Ott voltak a szállodák beruházóinak és üzemeltetőinek képviselői, valamint az érdekelt öt osztrák cég vezetői.

Dr. Sággy Vilmos beszédében emlékeztetett Magyarországra és Ausztriára fejlődő együttműködésére, amelynek keretében alig háromnegyed évvel az első két, osztrák segítséggel épülő Duna-parti hotel alapkövetétele után

most újabb két szálloda építésének fontos aktusánál lehetünk jelen.

Dr. Josef Staribacher utalt a kapcsolatok egyre fokozódó erősödésének jelentőségére, s külön kiemelte, hogy az osztrák építőipari vállalkozók eddigi, magyarországi tapasztalatai kiválóak. Véleménye szerint sikerült azt az utat megtalálni, amelyen haladva még sok, mindkét fél számára hasznos vállalkozás kivitelezésére kerülhet sor.

A BAH-csomópontnál levő szálloda 324, a Déli pályaudvar melletti pedig 400 szobás lesz. Az előbbi átadási határideje 1982. április 15., a Déli pályaudvar melletti hotel pedig 1982. július 15-től fogadhatja a vendégeket.

A szállodák tervezője Finta József Ybl-díjas építész.

## Az önzetlenség zárszámadása

Mezőtúr város tanácsa és a Hazafias Népfront városi elnöksége a napokban javaslatot terjesztett a végrehajtó bizottság elé: kik érdemlik meg a „Társadalmi munkáért” kitüntetést, kik kapják meg ezek arany, ezüst vagy bronz fokozatát? A tanács és a népfront közös javaslatát tartalmazó lista meglehetősen terjedelmes; a neveken és a személyi adatokon kívül ugyanis néhány sorban meg is magyarázzák: a város melyik lakosa miért érdemli meg az elismerést.

A kitüntetésre javasoltak között szép számmal akadnak tanácsstagok és népi ellenőrök, sportemberek és pedagógusok, munkások és nyugdíjasok, akik valamennyien önzetlennél, áldozatkészen tevékenykedtek városukért. Érdemes tallózni az indoklások között. Egyik sem nevezhető ugyan a város hírnevét öregbítő rendkívüli cselekedetnek, néhány olyan dolog mindössze, ami nem is kizárólag mezőtúri jelenség... Járdaépítés, parkgondozás, játszótér-felújítás, festés-mázolás az úttörő táborban, programszervezés az öregeknek, új cipő az állami gondozott kisgyerekeknek...

Mindemellett intézmények, üzemi kollektívák és szocialista brigádok is szép számmal vannak a kitüntetések várományosai között. Többen közülük a városi sportcsarnok építésén fáradoztak, vagy a gyermekintézményeket támogatták, néhányan pedig bekapcsolódtak a tiszta, kulturált környezetért akcióba, s itt értek el számottevő eredményeket.

Hasonló zárszámadásra nemcsak Mezőtúr város vezetői készülődnek. Az ország valamennyi településén ezekben a napokban áll össze a közösségért végzett munka tavalyi mérlege. Mezőtúr csupán egyetlen kiragadott példa a sok közül. Eredményeik valóban figyelemre méltóak. A városban 8421-en — a felnőtt lakosság több mint fele — vett részt az elmúlt esztendőben társadalmi munkatevékenységben. A megvalósított munka értéke meghaladja a 14 millió forintot; ennek egy főre eső értéke pedig megközelíti a 650 forintot.

Kívülállóknak talán nem mondanak sokat a számok. Az önzetlen helyi tettek értékét azonban csak helyben tudják mérni és becsülni igazán.

R. V.

## MUNKAMODSZER

### Több rugalmasság — kevesebb papír



Az államigazgatási tevékenység korszerűsítésének és egyszerűsítésének követelménye az állam területi és helyi szervei közötti vezető szerepet betöltő tanácsai testületek működésére is érvényes. Veszprém megyében ennek megfelelően több, — önmagában kicsinek tűnő, mégis fontos, a munka minőségi javulásához is hozzájáruló — változtatást hajtottunk végre a testületi munka gyakorlatában.

Csökkentettük az írásos anyagok számát és terjedelmét. A községekben, nagyközségekben csak akkor készül a tanács és a végrehajtó bizottság ülésére írásos előterjesztés, ha a testület tagjai abból a későbbiekben is használatos, hosszabb távra szóló ismereteket meríthetnek képviselői munkájukhoz.

A tanácsok szervezeti és működési szabályzatai sok helyütt korlátozzák az előterjesztések terjedelmét. Sikertörténet, hogy mindinkább tömör — a községekben általában 2-3, a városokban 5-6 oldal terjedelmű — lényegre törő beszámolókat, összefoglaló jelentéseket kerülnek a testületek elé.

Jogsabályok, tanácsai testületek kötelező előírásai, ajánlásai alapján sok téma évről-évre ismétlődik a helyi tanácsok és végrehajtó bizottságok munkatervében és napirendjén. Ilyen ajánlás volt például a megye egyik járásában, hogy a községek tanácsainak-helyetteseinek évenkénti számolójának be munkájukról a tanácsülésen. Azon túlmenően, hogy mondani valójuk összeállítását idővel egyre több gondot okozott a tanácselnök-helyetteseknek, a tanácsokból is mind kevesebb érdeklődést váltott ki az ismétlődő beszámoló. Ezért volt hasznos az ilyen jellegű testületi és vezetői döntések felülvizsgálata, a szükségtelen kötelezések, ajánlások törlése. A megyénél legutóbb az elmúlt évben tekintettük át a tanácsrendeleteket, a tanács, valamint a végrehajtó bizottsági határozatokat, és kezdeményeztük az elavultakat hatályon kívül helyezését, illetőleg módosítását.

Kedvezően segíti a tanácsok ismereteinek bővítését, a döntésekben való aktívabb részvételüket, ha könnyen hozzájuthatnak a fontosabb témák előkészítésével kapcsolatos munkaanyagokhoz, tanulmányokhoz, értékelésekhez, vizsgálati összefoglalókhoz. A megyei tanácsnál készülő szakfolyóirat — a teljes felszerelés után — alkalmassá válik arra is, hogy a tanácsok ott tanulmányozhassák a munkájukhoz szükséges szakirodalmat, a tanács és a végrehajtó bizottság korábbi ha-

tározatait, valamint más hasznos dokumentumokat.

A tanácsok általános választásait követő alakuló tanácsülések feladata lesz többek között a tanácsbizottságok megalakítása. Minden képpen indokolt lesz ennek során csökkenteni a jelenleg működő bizottságok számát, éppen a bizottsági munka eredményességének fokozása érdekében. Mivel az a célunk, hogy a bizottságok ezután is foglalkozzanak a tanácsok feladat- és hatáskörébe tartozó, minden alapvető területtel, a bizottságok számának csökkentését részben a meglévő összevonásával kívánjuk megoldani.

Úgy látjuk, hogy főképpen a községekben és a nagyközségekben — olykor azonban a városokban is — a jelenlegi jobbann kell elni egy-egy meghatározott feladat teljesítésére vállalkozó, majd megszűnő ideiglenes bizottság szerepével, aktivitásával. Ilyen feladat lehet egy beruházás előkészítésében, megvalósításában való közreműködés, társadalmi akciók, egy tanácsai intézmény tevékenységének sokoldalú megvizsgálása, a tanácsrendeletek érvényesülésének és a tanács-határozatok végrehajtásának időközönkénti átfogó ellenőrzése stb. A hangsúly itt azon legyen, hogy ahire vállalkoztak, azt teljesítsék, s akkor nem a „bizottságosdi” kerül előtérbe, hanem a sikeresen megoldott feladat.

A testületi ülések legfontosabb szakasza a határozathozatal, amelyre lezárul a napirendi téma vitája, és többnyire megkezdődik a végrehajtás szolgálati intézkedések sorozata. Igen lényeges, hogy olyan döntések születessenek, amelyeknek végrehajtását jól meg lehet szervezni. Ezért érvényesül az a törekvés, hogy a tanács és vb-határozatok egy-egy értelműen jelöljék meg a célt, a felhasználható gazdasági és jogi eszközöket, a végrehajtás időpontját, egyes mozzanatainak felelőseit, a közreműködő tanácsai és nem tanácsai szerveket, személyeket, végül a végrehajtás ellenőrzésében részt vevőket. Megyei tanácselnöki utasítás az elmúlt évben kialakította a testületi határozatok nyilvántartásának korszerű, a korábbinál áttekinthetőbb rendszerét, amelyet a helyi tanácsok is figyelembe vettek.

A testületi ülések előkészítését és lebonyolítását sok tanácsnál a korszerű technikai eszközök alkalmazásával is gördülékenyebbé tették. Az a véleményünk, hogy bár fontos a technika, emellett állandóan keresnünk kell a testületi munka egyszerűbb formáit; a kevésbé gépies gondolkodást, a rugalmasságot kell előnyhöz juttatni.

Dr. Szabó Lajos  
Veszprém megyei Tanács  
osztályvezetője

## Egy szakigazgatási kísérlet indítékai

# A városi szervezet útkeresése

Beszélgetés dr. Raft Miklóssal, a Tanács Hivatal elnökhelyettesével

## IGAZGATÁS



## SZERVEZÉS

Az utóbbi években számos változás ment végbe a tanácsszervezetben: decentralizálódtak a hatáskörök, csökkent a járási hivatalok száma és változott funkciójuk, dinamikus fejlődött városi hálózatunk, kialakultak a város és a városkörnyék szervezeti kapcsolatai; felgyorsult a közszolgáltatások — hogy csupán néhányat említsünk közülük. Úgy tűnik azonban, hogy van egy terület — a tanácsok szakigazgatási struktúrája — amely mintha valamiféle „védtettséget” élvezne, holott ezt látszólag semmi nem indokolja. Bár megteremtődött a jogi lehetőség a struktúra korszerűsítésére, mi több, a tanácsok maguk határozhatják meg saját szakigazgatási szervezetüket, az ágazati elvet követő merev tagozódás mégsem módosult.

Mi ennek az oka? — kérdeztük dr. Raft Miklóstól, a tanács Hivatal elnökhelyettesétől.

### Lépéskényszerben

Alapvető változások valóban nem történtek a szakigazgatási struktúrában, a tárcaigazgatás és a tanácsok érdekeit összehangoló rugalmas szabályok és a gondosan kimunkált jogi garanciák ellenére sem. A szakigazgatási szervezetek lényegében ma is az ötvenes években kialakult sémát követve tagolódnak. Persze önmagában a stabilitás alapvetően nem hátrány, sőt, az eredményes munkának ez az egyik feltétele. Felfoghatjuk úgy is, mint annak bizonyítékát, hogy a hagyományosan kialakult szervezetek képesek a maguk keretei között ellátni az új feladatokat is. Sőt, éppen a szervezet belső stabilitása teremtette meg a nyugodt, kiegyensúlyozott munka feltételeit. Gondoljunk csak vissza: ahol hozzányúltunk a szervezethez — mint például a járáskor — ott ez tartós belső feszültséggel járt, s egyes helyeken az egzisztenciális érdekek elterelték az emberek figyelmét a munkáról. Ez is arra intett bennünket, hogy kerüljük az apparátus munkáját zavaró, bizonytalanságot keltő szervezeti változtatásokat. A fokozatosság, az óvatosság és a körültekintés azonban megem lehet fekéző erő; nem fedheti el; léteznek olyan területek, ahol máris lépéskényszerben vagyunk, s ahol a kialakult és megmerevedett struktúra már valóban akadályos a további előrelépésnek, a mindennapi munkának.

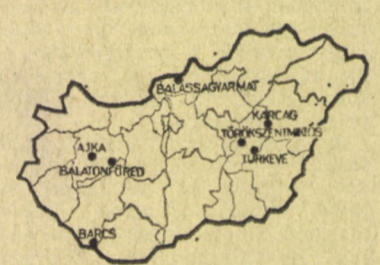
— Melyek ezek a területek?

— Azokat a kisebb városokat sorolom ide elsősorban, ahol a hatósági ügyek intézésére létrejötték az ügynevezett kibővített ügyfélszolgálati irodák, ahol az apparátus 30—33 százaléka már egyetlen munkaszervezési egységbe tömörült, s ennek következtében erősen megcsappant a szakigazgatási osztályokon maradt szakemberek létszáma. A korábbi tagozódást tehát már maga a létszám sem indokolja. Szükségessé válik tehát egy olyan szervezeti összevonás, amely őrzi ugyan az ágazati munkamegosztást, de az egymáshoz közelálló, egymással kapcsolatba hozható ágazati egységeket egy-egy szervezeti egységbe foglalja. Mondhatok példát is: olyan kisvárosokban, mint Túrkeve és Barcs, hozzávetőleg húsz ügyintéző jut nyolc osztályszervezetre! Ez ma már egyszerűtlen és gazdaságtalan, s hosszabb távon aligha tartható.

### Ajka: hármas tagozódás

— A szervezeti struktúra változtatásait ezek szerint tehát csupán létszám-aránytalanságok indokolják?

— Az ellentmondás elsősorban valóban mennyiségi probléma, de a struktúra ésszerű változtatásának rendkívül lényeges minőségi követelményei is vannak. Természetesen csak akkor, ha valóban átgondolt, alaposan megfontolt, okos döntéseket hozunk és hajtunk végre: ez esetben nemcsak a hatékonyabb munkában, a munkaerővel való ésszerűbb gazdálkodásban, hanem a vezetés és az irányítás színvonalának eme-



lésében is mutatkoznia kell az eredményeknek.

— Milyen megoldások, elképzelések alakultak ki a városi szakigazgatási szervezet megváltoztatására?

— Többféle elgondolás létezik. A kezdeményezés Ajka város tanácsai vezetőitől és munkatársaitól ered. Ők doigozták ki egy kísérleti modellt, amelyet néhány hónappal ezelőtt — több városi és megyei tanácsai vezetővel — Veszprémbe vittünk meg. (Február 26-i számában erről a Magyar Hírlap részletesen beszámolt.) Az elképzelés lényege: a városi tanács három fő blokkra tagozódik: első a titkárság, vagy ahogy szakmai körökben emlegetjük: „törzskari” szervezet, a második a gazdaságszervezési és ágazati-szakfelügyeleti egység, a harmadik blokk pedig a lakossági ügyek hivatala. Az ajkai modell továbbfejlesztett változatát legutóbb a Közalkalmazottak Szakszervezetének kezdeményezésére, „semleges” terepen, a szakszervezet székházában bocsátottuk vitára. Ezen az anketon jelen voltak az érintett szakminisztériumok vezető beosztású munkatársai is.

### Csak kísérletek

— Miben tudná összefoglalni a vita tapasztalatait?

— Sok tanulsággal szolgált az elméleti és gyakorlati szakemberek köztlen eszmecseréje. Kiderült, hogy nem is állnak olyan távol a nézetek a struktúra korszerűsítését érintő kérdéseknél! A tárcák képviselői egyetértettek azzal, hogy a kibővített ügyfélszolgálati irodák létrejöttét követően indokolt a megmaradó szervezet nagyobb egységbe szerveznie. Ugyanakkor azt is elmondták, szeretnének bizonyos lépéseket tenni afelől, hogy a megoldás kedvező feltételeket teremti az ágazati feladatok megvalósításához. Javasolták azt is, hogy a városi szakigazgatási szervezet megváltoztatásának előkészítésében és a megvalósítás szakaszában is érvényesüljön a fokozatosság elve, s mindvégig lehetőség maradjon a korrekcióra.

— Miként lehet ezeknek a kívánalmaknak eleget tenni?

— Megállapodtunk abban, hogy egyelőre csupán kísérleteket folytatunk. Bár a közigazgatásban az új formák, új megoldások gyakorlati próbájára meglehetősen korlátozottak a lehetőségek, ezáltal mégsem látjuk akadályát annak, hogy az új szervezeti modellt néhány városban bevezessük, a tárcákkal együtt figyelemmel kísérjük, majd értékeljük a tapasztalatokat. A modell álta-

lános bevezetésére természetesen csak akkor kerülhet majd sor, ha a gyakorlati tapasztalatok bebizonyítják: jó úton járunk.

— Mely városokban lesz ilyen kísérlet?

— Azokban, amelyekben az apparátus kettéválasztása már megtörtént, illetve, ahol a személyi feltételek is megfelelőek; tehát a következő hét településen: Ajkán, Balassagyarmaton, Balatonfüreden, Barcsban, Karcagon, Törökszentmiklóson és Túrkevényen. Ezek a városok már jó ideje kísérleti színterei az Államigazgatási Szervezési Intézetnek, számos új technikát, új nyilvántartási módokat, eljárásokat próbáltak ki. Így kézenfekvő, hogy a mostani vállalkozásunk során is ezekre a városokra támaszkodjunk.

### Rugalmasság, módosítás

— Mind a hét városban ugyanazt a szervezeti modellt kívánják bevezetni?

— A lényegét tekintve igen, de bizonyos megoldásokban valószínűleg kisebb-nagyobb eltérések lesznek. Ami mindenütt közös, az az ajkai modelltől kiinduló tagozódás, aminek lényege az összevont szervezeti egységek kialakítása. Ezek közül az egyik szervezeti egység — a tulajdonképpeni ügyfélszolgálat — foglalkozik majd a lakosság hatósági ügyeivel; egy másik az intézményfelügyelettel kapcsolatos teendőket látja el; a harmadik pedig a városfejlesztéssel, várospolitikával és városüzemeltetéssel kapcsolatos — elsősorban gazdaságszervező — tennivalókat vállalja. Végül a negyedik foglalkozik a vezetőkkel és a testületekkel összefüggő személyi és szervezeti tennivalókkal.

— Az ilyen belső tagoltság mellett az egyes ágazati feladatokot ellátó egységek milyen mértékű önállóságot élveznek?

— Az ágazati munkamegosztás kialakult rendszere nem szenvedhet hátrányt, ugyanakkor azonban csökken a vezetői szintek száma. Lényegében a tisztségviselők fognak össze a rokonszenvűségeket, s hogy az elérésre is említsek példát: ahol városi körház működik, ott elképzelhető, hogy a városi főorvosi feladatokat éppen a körház igazgató főorvosa látja el. Törökszentmiklóson is, hogy minél több alternatív megoldást próbáljunk ki, hiszen a kísérlet épp azért kísérlet, mert nincs minden előre eldöntve; számos kapcsolattartási, irányítási és vezetési probléma megoldása például ma is nyitott kérdés, nem látjuk még a végleges megoldást. Szeretnénk azonban e néhány városunkban elkezdődő kísérlet végén tisztán látni: a tervezett változtatások mennyire hasznosak az ágazati feladatok megoldása szempontjából?

### Tanácsok és tárcák azonos érdeke

— Ez feltételezi azt a szándékot, hogy nem az ágazatok ellenére kívánunk cselekedni...

— Valóban így van, az érdekeink közelekk. Az említett vita során is többször hangsúlyozták az ágazatok képviselői: nem szervezetet, hanem tevékenységet, színvonalas munkát akarnak irányítani. Érdeklődésük a szervezeti kérdések iránt elsősorban annak szól, hogy a tárcáknak sem közömbös: találmunk-e olyan hatékony és korszerű megoldást, ami jó feltételeket teremti a szakigazgatási feladatok ellátásához. Meggyőződésünk, hogy együttesen, összefogva — sikerül!

REVAI VALÉRIA

## Az USA gazdasága

## Bankvizsgalmak

Az amerikai pénzügyi kormányzat vizsgálatot rendelt el, amelynek célja az volt, hogy megállapítsa: mekkora a külföldi bankok súlya az Egyesült Államok pénzügyeiben. A vizsgálatot azt követően határozták el, hogy a Honkong and Shanghai Banking Corporation megszerezte az amerikai Marine Midland Bank részvényeinek 51 százalékát, és ezzel az ellenőrzést is a pénzügyi fellett. Néhány újságcikk már megkongatta a vészharangot, és az eredmény nem is maradt el: a hatóságok az eset után átmeneti időre felfüggesztették a külföldi bankok azon jogát, hogy „honfiktárs-részvények” tömegét felvásárolják. A moratórium azonban a nyár elején lejárt, és azonnal nyilvánosságra került egy újabb kísérlet híre. Történetesen az angol Midland Bank szándékozott többségi részesedést szerezni a Crocker National Bankban.

## Kiszorítás?

A jelentés elsősorban leszögezi, hogy az USA bankszektora némiképp eltérően szerveződött, mint a többi fejlett tőkés ország. Míg az utóbbiaknál a banktevékenység erősen koncentrált, a legnagyobb 3-7 pénzügyi és kereskedelmi bankok aktíváinak 40-80 százalékát ellenőrzik, addig az Egyesült Államokban a legnagyobb tíz bank az aktíváknak kevesebb mint egyharmadát mondhatja magáénak. Az USA-ban összesen 14700 bank létezik, a legtokeesebb háromszáz közül 26 van külföldi tulajdonban. Nagyságától függetlenül, összesen 109 olyan pénzügyet találhatók, melyben a külföldiek 10 százalékot meghaladó részesedéssel rendelkeznek. Ennél a 109 banknál található a kereskedelmi bankok aktíváinak 4,5 százaléka. Közülük 63 korábban amerikai tulajdonban volt, 46-ot újonnan alapítottak. Országos szinten tehát — a számok szerint —, nem fényes az a veszély, hogy a külföldi bankok „kiszorítják” hazai versenytársait a piacról. Az idegen konkurrencia tevékenysége azonban földrajzilag meglehetősen koncentrált. A spanyol nyelvű országok bankjai elsősorban Florida felé orientálódnak, az ázsiai pénzügyi tevékenysége Kalifornia koncentrációja, míg a nyugat-európaiakat főként New Yorkban aktívák.

A bankokra vonatkozó előírások egyébként szövetségi tagállamként is változnak. Ha egy külföldi bank még nem tevékenykedett az USA-ban, és működését egy hazai pénzügyi felvásárlásával szeretné megalapozni, a törzstelenes törvények nem vonatkoznak rá — ellentétben az

amerikai bankkal, amelynek viszont bíróság előtt kell tisztázni, hogy az akvizíció nem vezet a verseny gyengüléséhez. Fiókalapítás esetén — 1978-ig — a kaliforniai rendelkezések megtiltották számukra az amerikaiaktól betétek elfogadását. New Yorkban a viszonyossághoz ragaszkodtak: csak az a külföldi nyithatott fiókot, melynek országa ugyanezt az amerikai bankoknak is megengedte.

## Nem döntő

Betéteket nem fogadhattak el mindaddig, hitelezni viszont a fiókok is aktívan hiteleztek. A Federal Reserve számításai szerint az üzleti kölcsönök 16-20 százaléka külföldi tulajdonú bankokra vezethető vissza. Ezek nem voltak kötelezhetőek arra sem, hogy kamatmentes tartalékokat helyezzenek el a központi bankhálózatnál. Következésképpen költségeket takaríthattak meg, és kölcsöneiket gyakran előnyösebb feltételek mellett ajánlhatták fel, mint a hazaiak. A már említett nemzetközi banktörvény abból indul ki, hogy a külföldi bankoknak a hazaiakkal azonos elbánást kell élvezniük. A diszkriminációmentesség jelszava ebben az esetben egy kedvezmény megszüntetését vonta maga után. Ez év szeptemberétől kezdve a Federal Reserve rendelkezései a külföldi tulajdonú pénzügyi intézetekre is vonatkoznak.

A vizsgálatok egyértelműen igazolták, hogy a külföldi bankok érdeklődése az Egyesült Államok iránt növekedésben van, és ezt az akvizíciók emelkedő száma is igazolja. A jelenséget részben azzal magyarázzák, hogy a nemzetközi pénzhitelezés jövedelmezősége mérséklődésben van, a bankok így szívesebben fordulnak a „kiskereskedelmi tevékenység” felé, az üzleti kölcsönzés formájában. Az USA, mint a tőkés világ legnagyobb gazdasági hatalma, kézenfekvő célpontja lehet az ilyen törekvéseknek. Vonzza továbbá a versenyhátrányokat az amerikai bankok magas fokú szervezetsége, kiváló technikai ellátottsága is. Cáfolták viszont a vizsgálatok azt az elterjedt feltevést, hogy az amerikai bankokat elsősorban azért vásárolják meg, mivel a leértékelődött dollár mellett viszonylag „olcsók”. Az akvizíciók zömét ugyanis a nem erős valutájú országok pénzügyi intézetei kezdeményezték.

Az NSZK, Japán és Svájc részesedése nem döntő; a legaktívabban az angolok és a hongkongiak tevékenykednek az amerikai pénzpiacokon.

G. Gy. — Sz. P.

## ABC — részjegyekből

Titkos, mint a takaréket — Zircen jól bevált, a dudariak építkeznek

— Mindegyik áruház a miénk, már hogyne lenne az hiszen ezeket az állami és szövetkezeti cégek mindnyájunk pénzéből megfizették munkájuk hasznából építették. De ez az ABC nem állna itt most, ha én annak idején nem kezdek el takarékoskodni... Mégiscsak máshogy lép az ember abba az üzletbe, amelyről tudja, hogy a saját pénze is benne van. Annak idején — ne nevéssen ki — még az is eszembe jutott: mit vettek azon a néhány tizezen, amennyivel beszálltam? Vastagot vagy a padlót? Joggal követelem hát, hogy többféle felvágott legyen szerda délelőtt. Meg barack!

A zirci ABC egyik vásárlójától, egy középkorú asszonytól hallottam e mondatokat. Megértettem indulatát, talán csak meglepődésemet vélhette értetlenségnek. Kevésbé ismert formája ugyanis megtakarított pénzügyi gazdaságosságának a célrészjegy-vásárlás.

## Házi OTP

Hogy is kezdődött?

A Bakony eldugott apró falvai között a felszabadulás után meglehetősen szegényes volt a boltok kínálata. 1947 tavaszán alakult meg az akilipusztai földművelőszövetkezet, a zirci áfész elődje. A szövetkezet rohamosan fejlődött, ma félmillió forint értékkel gazdálkodik. Az elmúlt negyed században hússzor kapták meg a kiváló címet.

Nemcsak gazdasági eredményeiknek köszönhető ez, hanem a szövetkezés elvét a gyakorlatban is helyesen érvényesítő kezdeményezéseiknek. A célrészjegyet és a tagsági kölcsönt 1968-ban első ízben náluk vezették be. Úgy is mondhatnánk: megszerverték a saját házi OTP-jüket. Lehet, hogy a szakemberek fennakadnak ezen az elnevezésen, pedig a módszer rendkívül hasonlít a takarékpénztár-szisztémához. Ami a többlet: a betéttulajdonosok tudják, hogy a pénzüket mire fordítja majd a közönség. A kamat ugyanúgy ötszázalékos, és az összeg bármikor kivehető.

Istene György, az áfész áruforgalmi szakembere magyarázza: — A részjegy többnyire három — ötszáz forintos belépőjegy. Ha valaki kilép, a pénzt természetesen visszakapja. A célrészjegyet, mint neve is mutatja, valamilyen konkrét cél érdekében, beruházáshoz hirdetik meg a tagok között. Ha azt akarjuk, hogy több áru és üzlet legyen — dobjuk össze a pénzt. E gondolat jegyében fogtak össze évekkel ezelőtt. Hamarosan megnyílt az ABC. A többemeletes, büfével kiegészített áruház lett az első korszerű, nagyobb alapterületű kereskedelmi egység Zircen.

— Szövetkezetünk — fájékozta Pell Rudolf igazgatósági elnök — rendszeresen igénybe veszi tagjainak anyagi támogatását,

célrészjegyek és tagsági kölcsönök formájában. Ez persze nem azt jelenti, hogy kizárólag tagjaink pénzéből építkezünk. A zirci ABC esetében a beruházási összeg negyven százalékát — hárommillió forintot — jegyezték a szövetkezet tagjai. Hasonló a most épülő dudari áruház-venedéglő esete; erre a célra a költségek harminc százalékát — kétegy millió forintot — előlegezte meg a tagság.

## A helybeliek ellenőrzik

Dudar határában még csak a falai állnak az épületnek. A homokdombok között odalépek az egyik betonkeverőt kezelő fiatal munkáshoz.

— Igen, áfész-tag vagyok. Nekem is volt régebben célrészjegyem, de kellett otthon a pénz, aztán kivettem. Nem tartom különösnek az efféle takaréket — az ember inkább ide teszi be a pénzt, mert tudja, hogy mire költik. Meg ennek ő is hasznát látja. A helybeliek sokszor kijönnek ide és — hogy is mondjam — ellenőrzik a munkánkat. Megérttem őket. Igyekezünk is — nincs lazsálás...

Visszafelé Pell Rudolfal folytatjuk a beszélgetést.

— Csak annyi célrészjegyet és tagsági kölcsönt vehetünk igénybe, amennyi pénz a tervidőszak alatt várhatóan képződik a nyereségből. Jelenleg tízmillió forintnyi a célrészjegyek értéke. A tagsági kölcsön másfél milliót tesz ki. Büszkén mondom, nem szorulunk bankhitelre, megállunk a saját lábunkon. A célrészjegyek és tagsági kölcsön nemcsak a beruházásoknál segítség, hanem a forgóeszközök, tehát a készletek beszerzésénél is. Elsősorban a szezonokra való felkészülésnél van nagy jelentősége.

Jó lenne találokni egy célrészjeggyel — gondolom, de aztán csak feszengve kezdek hozzá, hiszen senki sem veszi szívesen, ha egy idegen — jelen esetben az újságíró — az anyagi helyzete felől érdeklődik. Tulajdonképpen nem is az érdekel engem, hogy hány ezer forintja van a szövetkezet központjában éppen ott járó Tamási Istvánnak az áfész bankjában. Nincs is jogom ezt tudakolni. Nincs a célrészjegy ugyanúgy titkos, mint a takaréket... Inkább arra vagyok kíváncsi, miért választotta pénze kamatozásának ezt a módját.

## Vásárlás zsetonra

— Pesti ember voltam vagy harminc évvel ezelőtt. Aztán lejöttem két hétre, megismerkedtem a feleségemmel, és itt ragadtam. Nemsokára beléptem az áfészbe. Emlékszem, a gázseretelepre adtuk össze a pénzt, akkor az hiányzott a legjobban. Más is ide köt. Méhész vagyok, a Bakonyban sok méhcsaládom vándorol. A mézet az áfésznek adom el. A szövetke-

zet üzleteiben meg vásárló vagyok. A kettő összefügg — amikor eljön az évvége, nemcsak vásárlásaim alapján kapom a visszterítés kedvezményt, hanem termékeim értéke után is. Márpedig jól jön karácsonytájt az a hétszáz-nyolcszáz forint.

— Tudja, itt nálunk, a zirci áfésznel vezették be az országban először a vásárlási zsetont, amely megbízhatóbbnak bizonyult, mint a könyvecske. De hát nem a forma az érdekes, s nem is az a párszáz forint. Az ember érzi, hogy ide tartozik.

Persze, akinek bent van a pénze, az előbb-utóbb lokálpatriótává válik. Annak nem mindegy, ki az elnök, és felszólal a közgyűlésen is, elmondja, hol fáj, mivel elégedett, mivel nem.

Az áfész igyekezete, az új üzlet ellenére sem kifogástalan az áruellátás. Aombok, az erdők eltakarják a napsugarat. Az én méheim később kezdenek munkához, mint környékbeli társaik — mondja Tamási István. — Elég drága volt a gyümölcs meg a zöldség, amikor ott jártunk. A hegyvidék kedvezőtlen adottságai miatt a szakcsoporthoz, a háztáji gazdaságok különösképpen támogatásra szorulnak.

A betyárok hajdani hazájában a szövetkezésnek sincsenek akkora hagyományai, mint mondjuk, Debrecenben — magyarázta az egyik kis bakonyi falucska lakója.

## Jövője van

Múltja, lehet, hogy nincs, de jelene-jövője inkább van. Az összefogásnak most jött el igazán az ideje. Hogy ez mennyire így van, arra az is utal, hogy a SZÖVOSZ és a Pénzügyminisztérium vezetői jelenleg is tárgyalnak: a tagnak legyen kedvezőbb a pénz az áfészbe, saját „házi” bankjában elhelyezni, mint az OTP-ben, esetleg a célrészjegyre magasabb kamatot adnának a jelenlegi hivatalos öt százalékánál.

A zirci áfész csupán egy a sok fogyasztási és értékesítő szövetkezet közül, amelyek évek óta építkeznek, előbbre jutnak a célrészjegyek és a tagsági kölcsönök segítségével. Van, ahol gyakrabban élnek eme eszközökkel, másutt ritkábban. Ez elsősorban attól függ, mennyire virágzó az áfész, és — ami szorosan ehhez kapcsolódik — mennyire bíznak a szövetkezetben, a vezetőkben.

Miért ne segíthetné ki a közönséget az egyén pénztárcája? Hitelekre, támogatásra manapság ugyanis csak igen indokolt esetben számíthatnak a gazdálkodó szervezetek. A valóban közeledő és szükséges létesítményekre jut a költségvetésből — például lakások, óvodák, kórházak építésére.

Ha sokan lesznek, akik megállnak a saját lábukon — mint a zirciek —, közös céljaik is hamarabb valósulnak meg.

Elek Lenke

## HORIZONT • HORIZONT • HORIZONT

## Korszerű gumibroncsgyár Koszovóban

Koszovo tartományban, Szuva Rakán befejezéshez közelednek Európa egyik legnagyobb gumibroncsgyárának építési és szerelési munkálatai. Az új létesítményt a legkorszerűbb japán, amerikai, holland és angol gépekkel és berendezésekkel látják el, és jövőre kezd meg a termelést. A gyár építésében a brit Dumper cég is részt vállalt. A beruházás értéke 4,3 milliárd dinár.

A gumibroncsgyár Koszovo tartomány legnagyobb iparvállalata lesz. Évente 17 000 tonna gumibroncsot készít, mai áron számítva 2,3 milliárd dinár értékben. Termékeinek 20 százalékát a konvertibilis piacokon értékesítik, Jugoszlávia pedig egyszer s mindenkorra mentesül a gumibroncsimporttól, amire eddig igen nagy devizaösszegeket költött.

## Kambodzsi gyapjúért japán gépek

A kormány hivatalos kereskedelempolitikájával szembe helyezkedve, japán vállalatok egy csoportja a japán-kambodzsi kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésére törekszik. A 21 vállalatot tömörítő japán társulás küldöttsége augusztusban kezdett tárgyalásokat a Kambodzsi Népköztársaság kormányának képviselőivel, s megállapodásuk eredményeként ez év őszétől kezdődően a kambodzsi gyapjúért, fáért, gumiórt és állatbőrért cserébe mindenekelőtt gépeket és gépjármű-alkatrészeket szállítanak Kambodzsa a japán vállalatok.

## USA-Kína hajózási megállapodás

Várhatólag a jövő héten írják alá az Egyesült Államok és Kína hajózási megállapodását. A Pekingben szeptember 4-én parafált megállapodás a két ország kereskedelmi flottájának lehetővé teszi, hogy azok a jövőben az USA és a Kína közötti áruforgalom mintegy egyharmadát bonyolítsák le. Az USA és Kína közötti áruforgalom értéke 1979-ben 2,3 milliárd dollárt ért el, de 1980-ra megközelítheti a 4 milliárd dollár értéket.

## Limousin apák

## Keresztezett tehének

Húsmarhatenyésztési program megvalósításához fogott a szécsényi II. Rákóczi Ferenc Termelőszövetkezet. Tiszta vérű hereford és hereford-magyar tarka keresztezésű tehénállományt alakítanak ki. Az anyállatokat a hús minőségének javítására limousin apával keresztezik. Az utódok „erénye”: hatvan százalékos feletti vágási kitermelés, kevés fagygyóadás, úgynevezett márványozott felületű, omlós, finom rostú hús. Az így kialakított húsmarhaállomány nem igényli az istállót, télen-nyáron a szabad ég alatt tartható, tehát nincs szükség épületberuházásra.

## Egyszeri használat után eldobják

## Drágább a zsák, mint a tárház

Gazdaságosabbá teszik a műtrágyázást azzal, hogy a vegyi anyagot egyre nagyobb mennyiségben hozzák forgalomba zsákok helyett ömlesztett állapotban. Amíg négy évvel ezelőtt a műtrágyák kétharmadát papír-, illetve műanyagzsákban értékesítették, és csak egyharmadát hozták forgalomba csomagolóanyag nélkül, addig 1980-ban ez az arány megfordult. Erről tanúskodik a MEM-ben készült jelentés.

A zsákos vegyi anyagok kezelése kézimunka-igényes, és a gépesítés is gondot okoz a szakembereknek. Feleslegesen növeli a költségeket az is, hogy a csomagoló anyagot egyetlen használat után el kell dobni. Számítások szerint 20 műtrágya-tárházat le-

hetett volna építeni — szociális létesítményekkel, iparvágányokkal együtt — abból az összegből, amit 1976-ban, a legutóbbi országos átfogó vizsgálat évében zsákokra költöttek.

A gazdaságokban egyre több helyen épül műtrágyatároló, így a vegyianyagot ömlesztett állapotban fogadhatják. A nagy hatású káli- és foszfortartalmú műtrágyák, sok nitrogén-talajjértéktől, és több komplex műtrágya is „levetkőzte” a korábbi költséges burkát. Egyenletes szállítással kerül a tárolókba, illetve sok esetben a felhasználás helyére.

A kistermelőknél azonban továbbra is csomagokban, zsákokban hozzák forgalomba a vegyi anyagokat.

## Kaposszekcső

## Magyar-koreai barátsági nagygyűlés

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság megalakulásának harmincketedik évfordulója alkalmából magyar-koreai barátsági nagygyűlést tartottak tegnap Tolna megyében, a kaposszekcsői művelődési házban. A nagygyűlésen részt vett és felszólalt Pak Jong In, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság magyarországi nagykövete. Csajbók Kálmán, a Hazafias Népfront Tolna megyei bizottságának titkára mondott beszédet, amelyben megemlékezett a testvéri szocialista ország nemzeti ünnepéről.

## Filmbemutató

A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság nemzeti ünnepe alkalmából tegnap filmbemutatót tartottak Budapesten, a Tanács filmszínházban. A Művelődési Minisztérium Filmfőigazgatósága és a Kulturális Kapcsolatok Intézete által rendezett ünnepi bemutatót a hős asszony című filmet vetítették. Megjelent Pak Zong Szok, a KNKD budapesti nagykövetségének tanácsosa, valamint politikai, társadalmi és kulturális életünk több vezető személyisége.

## Üzletkötések

## az algiri vásáron

A 17. algiri nemzetközi vásáron, amelyen 12 magyar külkereskedelmi, illetve iparállalat mutatja be az észak-afrikai országban keresletre számító exportválasztékát, jelentős üzletkötésekre is sor került. Az egyik legnagyobb résztvevő a Trans-elektro 1 millió dolláros megállapodást kötött szerdán az algiri Sonelec céggel, eszerint az Algériában Bosch-licenc alapján készülő háztartási hűtőszekrényekhez magyar kompresszorokat vásárolnak. Még az idén további 20 ezret, s a jövő év elején további 10 ezret szállít algériai partnernek a Trans-elektro közvetítésével az egri finomszerelvénygyár.

## Megrongálódott a gimnázium

## Esőkárok Siklóson

Siklóson súlyos károkat okozott az esőzés. Hétfő óta csaknem száz milliméter csapadék zúdult a Tenkes-alján fekvő városra, tegnap a vízzel telt föld már nem fogadta be az újabb esőt. Az elemi csapadék következtében eddig négy lakás vált életveszélyessé. A családokat átmeneti, illetve szükséglakásokba költöztette a tanács.

A legnagyobb kárt a gimnázium szenvedte. A szélvihar megbontotta az épület tetőzetét, és az esőtől beázott a padlástér. Az alsósort két méter magas vízárada borította el, tönkretéve a káznházat, a konyhát és éttermet, valamint a raktárban tárolt élelmiszereket. A tanítás nem szünetel, a gyerekek számára átmenetileg a diákotthon konyhája fűz. Az előzetes becslés szerint csaknem egymillió forintba kerül majd az oktatási intézmény helyreállítása.

A siklósi utcákat és tereket még mindig nagy mennyiségű iszap és kő borítja, amit gépi és kézi erővel igyekeznek eltávolítani. A tenkesi szőlőhegyen ugyancsak nagy pusztítást okozott az esőzés: eróziós károk keletkeztek, több út tönkrement.

## Borult idő

A várható időjárás ma estig: erősen felhős vagy borult idő lesz, sokfelé esővel, záporral. A nyugati-északnyugati szél megélel, időnként megerősödik. A hőmérséklet kora délután általában 14–19 fok között alakul.

A Duna vízállása tegnap Budapestenél 236 centiméter volt.

## Farkas Bertalan élménybeszámolója

## A magyar űrhajós Pakson

A paksi atomerőmű-építkezés vezetőinek és dolgozóinak vendége volt szerdán Farkas Bertalan alezredes, az első magyar kutató űrhajós. Az Atomerőmű Vállalat tanácstermében megtartott találkozón, ahol jelen voltak Tolna megye és Paks város párt- és tanácsi vezetői, valamint a beruházás irányítói, Szabó Benjámin, a beruházás kormánybiztosa köszöntötte a vendéget. A beszélgetés során Pónya József,

a Paksi Atomerőmű Vállalat vezérigazgatója képet adott hazánk eddigi legnagyobb ipari vállalkozásáról. Az építkezés több mint tízezer dolgozójának munka- és életkörülményeiről, mozzalmi tevékenységéről Hegedűs György, az atomerőmű-beruházás pártbizottságának titkára adott tájékoztatást.

Ezután Farkas Bertalan a helyszínen ismerkedett meg az épít-

kezéssel. A program délután az atomerőmű-beruházás megvalósításán tevékenykedő vállalatok helyi vezetőinek, a dolgozók képviselőinek részvételével rendezett beszélgetéssel folytatódott. Farkas Bertalan beszámolt űrhajós élményeiről. Ezt követően találkozott a helyszínen működő szovjet szakértőkkel, majd paksi látogatásának befejezéséért köszönetet mondott a magyar néphadsereg helyi egységeinek képviselőivel.

AZ ORSZÁGOS BÉKETANÁCS és a Magyar Szolidaritási Bizottság közös küldöttsége tegnap Párizsba utazott, a namibiai nép melletti nemzetközi szolidaritási konferenciára. A delegációt Szilágyi Béla, az Országos Béketanács alelnöke vezeti.

BOLGÁR NYELVTANFOLYAMOK indulnak október elején a budapesti Bolgár Kulturális és Tájékoztató Központban. A tanfolyamok díjmentesek. Jelentkezni lehet az intézmény titkárságán. (VI. ker. Népköztársaság útja 14. Telefon: 315-353 és 315-354.) Hétfőtől péntekig, naponta 11–18 óra között.

LIBBY NOBEL-DÍJAS TUDÓS 71 éves korában elhunyt. Libby a II. világháború alatt részt vett az első atombomba kifejlesztésében, később azonban sikraszállt az atomenergia békés felhasználásáért. 1960-ban kapta meg kémiai Nobel-díjat, a továbbiakban a környezetvédelemmel és földregészlettel is foglalkozott.

GEPISELTETT DOHÁNYTÖRÉS. Kecskeméten és Kiskunfélegyháza környékén 110 hektárról gyűjtik a „füstölőnivalót”. A kiskunfélegyházi Lenin Tsz-ben hatvanhektáros ültetvényen két kanadai kombajn törli a Virginia dohányfajtát. Az érett leveleket a Matkó-pusztán levő szárítóüzembe szállítják.

KOCCANÁSOK, KARAMBOLOK. Budapesten tegnap az esős időjárás csúszóssá tette az utakat és megnéhezett a tömegközlekedést. Sok koccanás, karambol és baleset volt, több, mint amennyi általában ilyen idő esetén lenni szokott.

## Ügetőverseny-eredmények

1. Cirka (11) — Csodaszép (2) — Elutaszó (4) — 21, 13, 24, 39. — Befutó: 91, 185. — Hármás befutó: 3565.
2. Galóca (2) — Greenwille (12) — Cagliano (5) — 10, 12, 37, 26. — Befutó: 24, 28.
3. Csabi (5) — Caligula (3) — Urge (4) — 12, 11, 22, 22. — Befutó: 24, 26. — Hármás befutó: 300.
4. Félsten (5) — Felvonás (10) — Pékon (7) — 30, 14, 19, 12. — Befutó: 74, 49.
5. Eletkép (9) — Apacs (4) — Pöleány (3) — 142, 57, 13, 34. — Befutó: 490, 773. — Hármás befutó: 6713.
6. Zegzög (5) — Elitelt (6) — Egyke (13) — 79, 24, 21, 57. — Befutó: 208, 690.
7. Csóványos (9) — Armstrong (8) — Vicces (3) — 50, 13, 15, 14. — Befutó: 41, 78.
8. Cornélius (7) — Durr (3) — Adler (5) — 314, 44, 14, 17. — Befutó: 1533, 963.

## Ma este: TV-börze

A Tévébörze ma este 17 óra 55 perckor kezdődő adásában a Licencia — találmányokat értékesítő — Vállalat tevékenységével ismerkedhetnek meg a nézők. A Licencia feladata: új magyar találmányok és hagyományos technológiák értékesítése külföldön, hazai találmányok eladása és technológiák vásárlása a magyar ipar számára — külföldi vállalatoktól. Érdekesnek ígérkezik a Herbárium kötött szerződés alapján, a Bánfi hajszesz külföldi értékesítésének lehetőségéről szóló tájékoztató.

(X) Gépi síkkötő tanfolyam indul kezdő és haladó fokon az angalföldi József Attila Művelődési Központban. Felvilágosítás telefonon: 208-278. Beiratkozás szeptember 26-ig. (Budapest XIII., József Attila tér 4.)

(X) Műszakirajz-tanfolyam indul az angalföldi József Attila Művelődési Központban. Felvilágosítás telefonon: 208-278. Beiratkozás szeptember 26-ig. (Budapest XIII., József Attila tér 4.)

ANKÉTOT ÉS KIÁLLÍTÁST rendeztek tegnap, a kémiai laboratóriumok automatizálásáról a szegedi Technika Házában. Az erre szolgáló eszközökből, műszerekből a helyszínen bemutatott tartott a Labor Műszeripari Művek.

ÚJ FRONTFEJTÉSEN kezdtek meg tegnap az üzemszerű termelést a Borsodi Szénbányák bükkaljai üzeméhez tartozó Széles aknán. A fejtést egy másfél méter vastagságú széntelepen alakították ki, és a munkahelyet a tervezetnél egy hónappal korábban helyezték üzembe. A bányászok biztonságát önjáró tamberendezés biztosítja.

A LUFTHANSA nyugatnémet légitársaság november 1-től a normál díjszabáshoz képest negyven százalékkal csökkentett belföldi járatát a viteldíjat. Az intézkedés száz belföldi járatot érint az NSZK-ban.

A SÁRKÖZI SZÖTTES című, a televízió pécsi stúdiójában készített filmmel szerepel Magyarország a valloni néprajzi filmközpontban, amelyet kedden este nyitottak meg Belgiumban, Binche városában, s ahol ez alkalomból egy hétig tartó nemzetközi filmbemutató kezdődött.

## Délszláv tanácskozás Szombathelyen

A Vas megyei Tanács nemzeti bizottságának tevékenységéről tárgyalt szerdán Szombathelyen a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének elnöksége, a tanácskozáson részt vettek a megye párt- és tanácsi vezetői, a Hazafias Népfront, a Művelődésügyi Minisztérium, valamint az ország tizenegy megyéjében működő nemzetiségi bizottságok képviselői.

Hazánkban elsőként Vas megyében hozták létre 1971-ben a megyei tanács nemzetiségi bizottságát, amely a nemzetiségi politika végrehajtásában a tanács javaslattevő, véleményező,

előkészítő, ellenőrző, összehangoló szerve. Eves munkaterv alapján dolgozik, segíti a nemzetiségi lakosságot foglalkoztató gondok megoldását, a nemzetiségi községek fejlődését.

A tanácskozáson megállapították, hogy a Vas megyei, s a többi megyében működő nemzetiségi bizottságok munkájukkal elősegítik nemzetiségi politikánk megvalósulását, egyben felhívták a figyelmet arra, hogy továbbra is megkülönböztetett gondot kell fordítani a nemzetiségi lakosság sajátos érdekeivel kapcsolatos feladatok megoldására, a nemzetiségi települések fejlesztésére.

## Az Enzaprost már az „utcán” van

## Prostaglandinnal Argentínában

A Chinoin Gyógyszergyár Kutató Központjának tudományos tanácsadója, dr. Körmöczy György nemrég érkezett haza argentinai körútról, ahol előadásokat tartott a prosztalandin gyógyszeresaláddal kapcsolatban az egyik hazai újtársról. Ennek a gyógyszernek a helyi alkalmazását célzó formáját a világon először a magyar iparnak sikerült kikísérleteznie. Az állatgyógyászatban segíti a méhszáj megnyílását, és a méhnyakcsont tágulását. Ez lehetővé teszi, hogy mindenféle patológias elváltozásnál hozzáférhető legyen a méh. (A prosztalandinokról tudományos rovatunkban közöltünk ismertetőt. — A szerk.)

Hogyan mutatta be a gyógyszer gyakorlati alkalmazását? — kérdeztük a kutatótól. — Meglátogattam néhány nagyobb farmot és mesterséges megtermékenyítő központot, s a helyszínen levetttem az itthon készült filmet. Természetesen a már alkalmazott és törzskönyvezett injekciós készítmény ismertetése és bemutatása volt látogatásom fő célja.

Mikorra kerül forgalomba az új készítmény? — Az injekció-Enzaprost néven már „utcán” van. A helyi alkalmazást célzó új forma pedig — ha minden jól megy — előreláthatóan a jövő év első negyedében lesz törzskönyvezhető, illetve forgalmazható. Pillanatnyilag a szabadalom jóváhagyásánál tartunk. — Úgy tudom, Argentínában a Nemzetközi Mezőgazdasági Kiállításán egy előadás megtartására kérték fel. — Igen, s ez azért is volt jelentős esemény számunkra, mert, noha az amerikaiak, az angolok és a japánok is képviseltették magukat, az előadás megtartására mégis bennünket kértek fel. A negyven személyes előadótér szűfségét megtelt, a referátum és a kérdésekre adott válaszok négy óra hosszat tartottak. Az eseményen foglalkoztak a legnagyobb argentin lapok és a rádió is. — A további tervek? — Szeptemberben Olaszországba, októberben pedig Ausztráliába készülök, szintén a prosztalandin bemutatására. Természetesen további kutatások is folynak, de ezek még kezdeti stádiumban vannak. Gy. A.

## Búcsúztatás

MESZÁROS FERENC újságíró hamvasztás utáni búcsúztatása szeptember 16-án, 15 órakor lesz a Rákoskeresztúri új köztemetőben — közli a Magyar Újságírók Országos Szövetsége s a Lapkiadó Vállalat.

## Felavatták P. Márkus Emília síremlékét

Síremlékavató ünnepséget tartottak tegnap P. Márkus Emília, a Nemzeti Színház tiszteletbeli és örökös tagja, a Színművészeti Akadémia tiszteletbeli tanára születésének 120. évfordulója alkalmából a Mező Imre úti temetőben levő sírjánál. Az 1949-ben elhunyt művésznőre Czerner Mihály színháztörténész emlékezett.

Márkus Emília a magyar színtársulat elmúlt évszázadának egyik legnagyobb alakja volt, Szigligeti Ede, majd Paulay Ede tanítványaként, illetve munkatársaként hosszú évtizedeken át műveik egész sorát vitte sikerre a Nemzeti Színházban, amelynek haláláig tagja maradt.

A síremléknél a Magyar Színművészeti Szövetség, Budapest Főváros Tanácsa, a Magyar Színházi Intézet, a Nemzeti Színház, valamint a Színház- és Filmművészeti Főiskola képviselői helyezték el koszorút. Márkus Emília síremléke — amelyet a Fővárosi Tanács adományozott — Tóth Júlia szobrászművész alkotása.

## Felduzzadt a Mekong

## Árvízveszély Laoszban

A Mekong folyó áradása miatt veszély fenyegeti Laosz egyes körzeteit. A kormányzat felhívására a folyó több szakaszán minden erő mozgósították a gátak védelmére, a lakosság életének, a közvagyonnak és a természetnek a megővéására. A leginkább veszélyeztetett pontokon katonák segítik az árvíz elleni védekezést.

A vientiane-i jelentések szerint a legutóbbi hetek óriási esőzései nyomán a Mekong folyó vízszintje egyes helyeken a szokásosnál 3–5 méterrel magasabb, a laoszi főváros körzetében 12 méter körül van. A víz által fenyegetett part menti településekből biztonságos helyre költöztették a lakosságot és több ezer tonna árut, élelmiszert szállítottak el.

## Orvostechnika a Szokolnyikiban

A kedden zárult 2. Nemzetközi Orvostechnikai Kiállítás az érdeklődők számát és a megkötött üzletek volumenét tekintve egyaránt túlszárnyalta a hasonló témakörben hat évvel korábban rendezett bemutatót. A Szokolnyiki parkban megtartott kiállítást — amelyen 25 ország vett részt — 150 ezren keresték fel. A korszerű orvostechnika és nagyszabású bemutatóján több mint félmilliárd rubel értékű szerződést kötöttek a résztvevő cégek. Ehhez a végösszeghez nagymértékben hozzájárultak a magyar cégek — a Medimpex szovjet partnervállalatával összesen csaknem 450 millió rubeles szerződést írt alá a kiállítás idején.

## Halálos balesetek

Nagybajom külterületén Várhelyi János 57 éves brigádvezető, helyi lakos motorkefépárral nekifutott egy előtte műszaki hiba miatt álló tehergépkocsinak és sérüléseibe a helyszínen belehalt.

Budapesten, a XIII. kerület, Váci út 201. számú épület előtt tiltott helyen haladt át a villamos-símen Szabó Zsigmond 43 éves nehézsúlyú, kisbéri lakos és egy villamos halálra gázolta.

# Pénzzel mért önállóság

Ahogy a veszprémi Volánnal kitalálták - A bázis-terv végnapja

Bevallom, meglehetősen szokatlanak tűnt számomra, amikor egy beszélgetésen kiderült, hogy a 15. számú (veszprémi) Volán Vállalat, amely több mint 4700 dolgozót számlál, alkalmasint megadótatja saját, nyolc üzemet. Igaz, annak az új ösztönzési rendszernek az elemeire, amelyet a vállalat 1980 januárján vezetett be, a vállalati irányítással, munkaüggyel foglalkozó szakirodalomban sorra rálehetünk, ám ma még ritka előfordulása a nehézségi gyakorlati alkalmazást sejteti.

A képlet alapján véve kézenfekvő: a vállalat egységei kapjanak nagyobb önállóságot a gazdálkodásban, ehhez (egymásra kölcsönösen hatva) kapcsolódják egy konkrét, jól körülhatárolt követelményrendszer (terv); végül az anyagi érdekesség e kettő függvényeként érvényesüljön. Nos, aki csak valamennyire is járatos a vállalati irányítás problémáiban, tudja, hogy e három témakör egyenként is megannyi kritikus kérdést vet föl.

## Új módszerek

De lássuk, milyen válaszokra talált a veszprémi Volán, miként fejlesztette érdekességi rendszerét? Dr. Palatinus Tibor gazdasági igazgatóhelyettes beszélgetünk, aki a szóban forgó ösztönzési forma kidolgozását irányította.

- A hatékonyabb munkát célzó változtatást milyen megfontolások előzték meg?

- Mindenekelőtt sorra kellett venni azokat a tényezőket, amelyek hatással vannak a vállalati ösztönzés rendszerére. Ezek között egy sor kívülről befolyásol, mint a minden gazdálkodó egységre érvényes szabályozórendszer, illetve annak Volán-trendi adaptációja, valamint van még számos belső tényező. Az utóbbiak közül meghatározó a tervkészítés mikéntje, hiszen az anyagi ösztönzés éppen a terv teljesítésétől tesszük függővé.

- Változtatták a tervezés módjait?

- Ahhoz, hogy az üzemegek követhetnek legyen a teljesítményt, a korábbiaknál reálisabb, nem bázisszemléletű, hanem normatívák behatárolt terv kell. Az ideális persze az lenne, ha ezt a tervet, amely lényegében azt mondja meg, hogy

mire képesek az adott évben vagy negyedévben a különböző üzemek, egyeztetni tudnánk a fuvarfeladatokkal, azaz a már meglévő szerződésekkel. (Sajnos, ez egyelőre csak részben lehetséges, mert az előzetes szerződés-



megállapodások partnereinket lényegében semmire nem kötelezik, ugyanakkor azok saját bizonytalanságaikból eredően gyakran túlbiztosítanak, nagyobb kapacitást kötnek le a valóban szükségesnél.)

- A teljesítményterv adatait ismerve lehet az önköltségi tervet elkészíteni. Ebből például kiderülhet, hogy egy-egy feladatra más gépjárműtípust gazdaságosabb kiállítani, s hasonló, ezért előfordulhat, hogy a teljesítménytervet az önköltségtér függvényében át kell dolgozni. Nos, mindezeket belül a legfontosabbnak, s egyben a tervezési módszer továbbfejlesztésének a helyi viszonyokhoz alkalmazkodó normatívák megállapítását tartom.

- Ha kész a terv, hogyan kapcsolódik ehhez az anyagi ösztönzés?

- Az üzemenként, azaz egységenként elkülönített, önálló elszámoláson keresztül. Ennekülönben ugyanis nem létezik az egységek érdekességi rendszere.

- Mi az önállóság feltétele?

- Ami a hatáskörök meghatározásánál: csak azért feleljen, illetve annak terheit és eredményeit érje az üzem, amelyre befolyással van. Talval például még a vállalat minden költségét felosztottuk az üzemek között, az ideán, az elkülönített önálló elszámolásban, már a vállalati általános költségeknek azon részét, amelyre az egységek nem képesek hatással lenni, nem osztjuk szét, azért az a központi részleg fele-

lős, amelyik éppen ezzel a befolyással rendelkezik. Ugyanakkor például a szállítókapacitás után tonnáként és naponként fizetendő adóhányadot az üzem fizeti, hiszen ez a jobb kihasználásra ösztönöz, mivel akkor is elvonják, ha az adott gépkocsi áll, vagy javítják. Az önálló elszámolás üzemenkénti elkülönítésének köszönhető, hogy az ilyen hatások ma már tisztábban érvényesülnek, ez is egy formája az anyagi ösztönzésnek.

- S milyen formák vannak még?

- Az üzemeget érdekeltté tudtuk tenni a felhasználható bértömegben és bérszínvonalban, amennyiben ezek az adott termelőegység tevékenységétől függenek. A konkrét munkaügyi és bérszabályozási feltételek felsorolása nélkül ez lényegében azt jelenti, hogy ha az üzem az említett módon tervezett teljesítményét az adott negyedévben „hozza”, felhasználhatja a tervezett bértömeget. Ha a teljesítmény megszafta bértömeget túllépi, bruttó részesedési alapjából. Ha bértömeget adóit kell fizetnie viszont nem használja fel a teljesítményéhez járó bértömeget sem, a többlet nála marad, tartalékolhatja. Hasonlóképp szabályoztuk az üzemek bérszínvonalát, a létszámváltoztatás lehetőségeit, és megteremtettük az egységek érdekességét a minél nagyobb részesedési alap előállításában. Ez utóbbit egyébként már tavaly bevezettük, s az évvégi nyereségrészesedés mértékében meglehetősen nagy eltérések voltak az üzemek között.

## Visszacsatolt döntések

- Az egységek új érdekességi rendszere tehát a vállalattal megegyező?

- Lényegében és elveiben igen, hiszen maga a vállalat is e szabályok szerint köteles élni.

- Mi akkor az új ebben az ösztönzési módszerben?

- Ha nagyon leegyszerűsítjük, végső fokon az, hogy az üzemek közvetlenül, saját bőrükön érzik intézkedéseik, döntéseik anyagi hatását. Azt nem fedi el a vállalat, „nagy átlag”, s így már ők maguk az eszközök jobb kihasználására, az önköltség csökkentésére, vagyis hatékonyabb munkára törekednek.

Trömböczky Péter

## Szaúd-Arábia gazdasága

# Petrodollár és korrupció

A világ második legnagyobb olajtermelő és első számú olajexportőr országának, Szaúd-Arábiának tervezéssel foglalkozó szakemberei mind nagyobb figyelmet fordítanak az úgynevezett olaj utáni időszakra. Tisztában vannak azzal, hogy az ország hatalmas olajkészletei végesek, s már most igyekeznek biztosítani a jövőformán olaj-monokultúras gazdaság zökkenőmentes átmenetét a szénhidrogén-szegény időkre. Erről tanúskodik Szaúd-Arábia 1980-85-re szóló új, harmadik ötéves terve.

Az elmúlt évtizedben hirtelen támadt petrodollár-gazdaság meglehetősen elmaradt, félfeudális társadalmi és gazdasági viszonyokat „talált” Szaúd-Arábiában. Az ország bevételeinek 99 százaléka a kőolajkivitelből származik, a 9 milliós lakosság többsége szakképzetlen és frásztudatlan, igen nagy a munkanélküliség. Érthető módon az első két gazdaságfejlesztési terv az infrastruktúra kiépítését, valamint az oktatás és a szakemberképzés kiterjesztését tűzte ki legfontosabb célul.

Az idén májusban befejeződött második ötéves terv 142 milliárd dollárt irányzott elő beruházásokra. Ennek az összegnek mintegy 50 százalékát fordították az infrastruktúra megteremtésére. Gyors ütemben épültek az utak, repülőtér, tengervíz-sótalanítók, közelművek, s jelentős eredményeket sikerült elérni a villamosítás területén is. Az összes beruházásból mintegy 15 százalékkal részesedett az oktatási ágazat, valamint a szakemberképzés. Ezeket a területeket azonban igen szerény eredmények születtek. Az államkincstárban és a külföldi bankok számláiban felhalmozott petrodollár-százmilliárdokat az elkövetkező öt év során a szaúdi vezetés elsősorban iparfejlesztésre, és nem az úgynevezett luxus- és presztízsberuházásokra szándékozik fordítani. Az 1985 közepéig terjedő ötéves terv 235 milliárd dollár beruházással számol.

A mezőgazdaság fejlesztésére az összeruházásoknak mindössze egy százalékát fordítják, vagyis Szaúd-Arábia döntően élelmiszer-behozatalra rendezkedik be. A világ mezőgazdasági cikkeket és élelmiszereket exportáló országai számára az arab állam továbbra is jól fizető, nagy

felvevőképességű piac marad - igen magas minőségi igényekkel és követelményekkel.

Az elképzelések szerint rövid idő alatt olyan ütöképes ipart kell létrehozni, amely majd pótolni tudja az olaj elapadása utáni exportjövetelem-kiesést. Mindezekelőtt a kohászatot és a vegyipart fejlesztik rohamléptekben. Új ipari központot hoznak létre az ország keleti részén, Jubailban. Itt kezd meg hamarosan működését az évi 800 ezer tonna acél előállítású kohászati kombinát. A Vörös-tenger partján fekvő Janbu a vegyipar központja lesz. (Érdemes megjegyezni, hogy a tervidőszak végéig három könnyűipari központ is elkészül, Tebuk, Medina és Hamis Misset körzetében.) A vegyipar fejlesztése azért létfontosságú Szaúd-Arábia számára, mert már a közeljövőben szeretné olajvagyonának egyre növekvő részét minél magasabb feldolgozottsági fokozatra emeltetni. Ríjad azt tervezi, hogy az évtized végére vezetői szöveg juthat a vegyipar világtalánra.

Ríjad igyekszik a külföldi beruházók kedvébe járni különböző adókedvezmények és egyéb pénzügyi könnyítések nyújtásával. Főleg a vegyes vállalatok alapítását szorgalmazza, s a jövőben a szaúdi kormány garantálja, hogy minden külföldi cég az általa befektetett minden 1 millió dollár után napi 500 barrel olajat kaphat. A nagypár létrehozása mellett a terv céljai között szerepel a kis- és középvüzmek alapítása, a meglévő támogatása. Ezek elsősorban a hazai igények kielégítésére termelnek majd fogyasztási cikkeket, s ugyanakkor jótékony hatással is lehetnek a növekvő foglalkoztatási gondok enyhítésére.

A nagy ívű fejlesztési programok megvalósításának pénzügyi akadályát valószínűleg nem lesz, hiszen a számítások szerint Szaúd-Arábia olajjövetele az idén megközelíti a 100 milliárd dollárt. Nyugati gazdasági szakértők szerint azonban jelentősen gátolhatja az olaj utáni korszakra való felkészülést az országban eluralkodott korrupció. A sorozatos pénzügyi botrányok, a csillagászati magasságú fegyverkezési kiadások, valamint az uralkodó réteg önkénye és a nehezen csillapodó infláció ugyancsak lassíthatja a tervcélok valóra váltását.

Gonda György-Szentgáli Péter

## Szovjet-francia üzletkötések

Nagyszabású üzletet kötött a Tyehmasimport külkereskedelmi vállalat a francia Spaichim vállalattal. A 800 millió francia frank volumenű megállapodás értelmében a franciák a takarmány-előállításához szükséges methionint gyártó üzemet szállítanak a Szovjetunióba. A gyár évente 21 ezer tonna fehérjédús takarmány-alapanyagot fog előállítani.

Az üzletkötés kapcsán Moszkvában utalnak arra, hogy a szovjet-francia gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat dinamikus és egyenletesen fejlődnek. A megállapodás értelmében az idei évben a két ország közötti árucseret forgalom 3 milliárd rubelre növekszik. A szovjet külkereskedelmi minisztérium adatai szerint az idei év első felében a forgalom 60 százalékkal emelkedett.

Mint a Szocialisztikus Szociális Indusztriya beszámol róla, ugyancsak a közelmúltban írták alá azt a két megállapodást, amelynek értelmében Franciaország egy tengeri olajfűrő platformját gyártó üzemet, illetve egy öntöttcsőgyárat szállít a Szovjetunióba. A két ország gazdasági kapcsolatai kölcsönösen előnyösek, és kihasználják a nemzetközi munkaegyesítésből adódó lehetőségeket. Az elmúlt tíz esztendőben a Szovjetunióba mintegy 120 nagyszabású ipari objektum létesült francia közreműködéssel.

## Bejelentve, megvizsgálva

# Hogyan javítják a cipőt?

Másfél hónappal ezelőtt Lauthán Ferenc miniszterhelyettes sajtótájékoztatót tartott a ruházati ellátásról és a várható cipőkiállításról. Szóba került a cipőjavítás új rendszere is. Kifejtettük, hogy a javítással történő kártalanítások esetén a boltok gyakran nem tartják be a nyolcnapos határidőt.

Panaszunk nyomán a miniszterhelyettes vizsgálatot rendelt el Budapesten, a Fővárosi Cipőbolt üzleteiben, a Centrum és a Szivárvány Áruházak cipőosztályain - összesen tíz egységben. A vizsgálat megállapította, „hogy június-július hónapban 830 pár cipőt küldött javításra a kereskedelem a Haladás Cipőipari Ktsz-hez, ebből 821 párat nyolc naptári napon belül kijavítottak. Mindössze kilenc esetben fordult elő, hogy nem készültek el a határidőre, amikor a nyolcadik nap szabad szombat, illetve vasárnapra esett. Mind a kilenc alkalommal a vevő az általa igényelt kártalanítást megkapta - új cipőt vagy a cipő árát. Mind a kereskedelmi hálózatban, mind a javító szövetkezetnél tapasztaltak azt igazolják, hogy a javítás nyolc napon belül elvégzésének feltételei biztosítottak”.

Örülünk e hírek - több okból. Azért is, mert az újságíró aggodó kérdéseire, sematikus vá-

lasz helyett valóban érdemít kaptak. Az is jó, hogy a szavatossági cipőjavítást napirenden tartja a minisztérium. Örvendetes, hogy a felmérés szerint e vevők jogos követelményét többnyire már határidőre teljesíti a javító szövetkezet.

Milyen következtetéseket vonhatunk le a vizsgálatból? Az ország több ezer cipőboltjából tízre terjedt ki a vizsgálat. Vajon minden városra, megyére kivetíthető-e a tapasztalatok? Adottak-e mindenütt a lehetőségek a határidők betartására? A miniszterhelyettes által elrendelt vizsgálat szerint a feltételek biztosítottak. Bár az is köztudott, hogy szinte megoldatlan a szakember-utánpótlás. Márpedig munkájuk az utóbbi időben nemcsak a szavatossági javítás miatt sokasodott meg. A cipők drágulásával egyre többen javíttatják meg lábellenőiket. A „szavatossággal” ellentétben itt nincsenek szigorúan ellenőrzött és szankcionált határidők - bizony, a kényes várakozás sem ritka.

Bizunk benne, hogy a minisztérium a szolgáltatásokkal karöltve folyamatosan figyelemmel kíséri a cipőjavítást. Jóllehet: a fogyasztói érdekvédelem az iparnál kezdődik...

— elek —

## HORIZONT

Svédország: Az ellenzék válasza az adóemelésre

A svéd parlament szombatig tartó rendkívüli ülésén egyetlen szavazattöbbséggel megszavazta a svéd fogyasztók által fizetett úgynevezett értéknövekedési adó átlagos kulcsának 23,5 százalékkal való felemelését. Ezenkívül a különböző árucikkek és szolgáltatások után fizetendő adó mértéke átlagosan közel 23,5 százalékos lesz; a legmagasabb Európában. Az adóemelése a benzin, a fűtőolaj, a csokoládé, valamint a különjáratú repülőgépjegyek árára terjed ki. Korábban a parlament már elfogadott szesz italok és a dohányárak után fizetendő értéknövekedési adó felemelését. Olof Palme, az ellenzék hangadója, Földin jelenlegi miniszterelnököt lemondásra szólította fel, mert szerinte ezzel az intézkedéssel a jelenleg hatalmon levő kormánykoalíció elvesztette a lakosság bizalmát.

Havanna: Latin-amerikai FAO-központot hoznak létre

A FAO-nak, az Egyesült Nemzetek Elelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének havannai 16. regionális konferenciáján elhatározták, hogy egy latin-amerikai központot hoznak létre, amely a mezőgazdasági reformokkal és a vidékfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat látja el.

USA: Szakosított külkereskedelmi vállalatok létesítenek

A szenátus egyhangúlag megszavazta azt a törvénytervezetet, amely szerint az USA-ban az export előmozdítása érdekében - hasonlóan az európai országok vagy Japán gyakorlatához - szakosított külkereskedelmi vállalatok hoznak létre. Az intézkedés, amelyhez még a képviselőház jóváhagyása is szükséges, bankok részére is lehetővé tenné, hogy saját külkereskedelmi vállalatokkal rendelkezzenek. A tervezet gyors elfogadása összefügg az utóbbi években tapasztalható gyenge amerikai exporttevékenységgel.

Genf: Bővült az EFTA tagországainak közös piaci exportja

A megelőző évhez viszonyítva, mintegy 30 százalékkal nőtt az Európa Szabadkereskedelmi Társuláshoz, az EFTA-hoz tartozó hét országnak a Közös Piac kilenc országába irányuló kivitele - közli éves jelentésében az EFTA titkársága. Az EFTA-tag-országoknak a „kilencek” országaiba irányuló exportja gyorsabban fejlődött, mint a társuláson belüli kereskedelem, és értéke 1979-ben összesen 50,35 milliárd dollárt ért el. A Közös Piac országainak részaránya az EFTA-országok összesített kivitelében első ízben haladta meg az 50 százalékot.

A szakértelemről — az új oktatási év kezdetén

## Felkészültség, képzés, kiválasztás



Két esztendővel az *Államigazgatási Főiskola* létrejötte után, s figyelembe véve a megyei tanácsai továbbképző intézetek sokéves működését: hogyan minősíthető a tanácsai apparátusok felkészültsége, szakértelme, beváltak-e az utánpótlás kiválasztásának módszerei? — kérdeztük *Csollák Gábor*tól, a Tanácsai Hivatal személyzeti főosztályának vezetőjétől.

— Sokan kétségbe vonták: helyes volt-e a főiskola alapításával *egyidejűleg bezárni* a Tanácsakadémia kapuit? Azzal, persze, mindenki egyetértett, hogy a tanácsszervezet különböző posztjaira szükség lenne úgynevezett „feljogászokra”, tehát kifejezetten *államigazgatási, igazgatási felkészültségű* szakemberekre. A Tanácsakadémianak azonban más irányú „szerepköre” volt; ez az intézmény *elsősorban a községi tanácsok szakemberállományának* a felkészítésére vállalkozott, s csaknem harminc esztendőn át valóságos missziót teljesített.

### A megyék felelőssége

— Jóllehet, a községi tanácsok ügyintézőinek csak az úgynevezett *egyszerű községi szakszolgálat* kötelező letenniük, mégis szép számmal találunk Tanácsakadémiát végzett ügyintézőket is ezeken a helyeken. Aligha kétséges azonban, hogy a főiskolát végzett ügyintézők száma a jövőben nem szaporodik majd a falvakban. Úgy tűnik tehát, hogy — legalábbis ezen a szinten — a Tanácsakadémia mégiscsak *hiányozni fog*...

— *Mégsem vitatható a magasabb szintű képzés szükségessége!* És ne felejtjük el azt sem: a főiskola nem az *adott funkciók* betöltésére képez szakembereket. A kapu nyitva áll *mindhárom tagozaton mindenki* előtt: jelentkezhetnek kis községbeli apparátusi dolgozók, Tanácsakadémiát végzett vb-titkárok, tanácsigazgatási gyakorlók vagy akár frissen érettségizett fiatalok is. Az esélyek valamennyiük számára egyenlők: aki megfelel a felvételin, annak bejutását *már csak a kötött keretszám* korlátozhatja. Tehát, míg a Tanácsakadémiára *többé-kevésbé mindenki* bekerült, itt már az oklevél megszerzésének lehetőségéért is ugyancsak meg kell küzdeni! Bizunk benne, hogy ez az objektív — mindenkit azonos mércével mérő — kiválasztási rendszer lehetőséget ad a községi tanácsok szakembereinek is, hogy mind nagyobb számban bekerüljenek a főiskolára. Ez a reményünk *nem alaptalan*, hiszen a főiskola *levelező tagozatán most is sok ilyen hallgató* tanul. De visszatérve az említett vitára: nem kívánok benne állást foglalni, hiszen a Tanácsakadémia megszűnt, a főiskola pedig létezik. Egy azonban biztos: *a jövőben jóval nagyobb felelősség hárul a megyei tanácsok személyzeti és oktatási osztályaira, s a továbbképző intézetekre, a kiválasztásban és a felkészítésben és a továbbtanulókkal való kapcsolat-tartásban* egyaránt.

— A járási hivataloknál, a városokban és a megyei tanácsoknál arányban áll-e a dolgozók felkészültsége a képzési követelményekkel?

— Bár az érdemi munkát végző vagy vezető beosztású tanácsai dolgozók szakmai és politikai felkészültségét pontos előírások rögzítik, mégsem állítható, hogy *mindig és mindenütt jédi egymást az adott munkakör betöltéséhez szükséges képzési előírás és a tényleges iskolai végzettség*. Noha van kedvező változás, a tanácsok jó része ma is engedményekre kényszerül.

### Gyakornokok, ösztöndíjasok

— Mi ennek az oka?

— Nincs egyetlen, kizárólagos magyarázat. Igaz, a statisztikánkat rontja, hogy még ma is szép számmal dolgoznak tanácsaink-

nál olyan idős szakemberek, akiknek ugyan nincs „papíruk”, *hiányzik a diplomájuk, de sok-sok éves szakmai tapasztalatuk, hely- és emberismeretük, türelmük és gyakorlati tudásuk* sokszor a legrangosabb diplománál is többet ér! A bajok igazi forrása, hogy a fiatalokat ma sem eléggé vonzza az államigazgatási pálya. Ebben nagy szerepet játszanak az előítéletek; az a *hiedelem például, hogy a tanács és a bürokrácia egyazon fogalom*. Persze, aki végképp elkötelezi magát mellettünk, az azért többnyire túljut ezen a *felületes értéktelen*. De sorolhatnánk a jövedelem- és presztizskülönbségeket, a letelepedési nehézségeket vagy az előbbrejutási esélyek tisztázatlanságát is.

— Es mi a helyzet a tanácsszervezet „saját nevelőivel”: a gyakornokokkal és az ösztöndíjasokkal?

— A megyei tanácsok személyzeti vezetői eltérő eredménnyel és hatásokkal ugyan, de valamennyien arra törekednek, hogy *minél több fiatalal kössenek gyakornoki vagy egyetemi-főiskolai társadalmi tanulmányi szerződést*. A szerződések számszerű gyarapodása azonban olykor csak látszateredményt hoz, sokkal lényegesebb az, hogy mennyi lesz valóság ezekből? Tehát, hogy milyen a gyakornokok *bejutási aránya* a főiskolára, s az egyetemi hallgatók közül *hányan szegik meg* a megállapodást egy kedvezőbbnek kinálkozó ajánlat vagy pályázat hallatán? Sok függ a megfelelőbb, szigorúbb — a *hivatástudatot* is firtató — kiválasztáson és a gyakornokokkal, ösztöndíjasokkal való rendszeres kapcsolaton is.

— Hallhatnánk végül a továbbképzésről?

— A tanácsai vezetők és dolgozók továbbképzése a megyei és a fővárosi tanácsok végrehajtott bizottságai által jóváhagyott *közeptávú* és ennek megfelelően *oktatási évekre bontott program* alapján történik. Valamennyi megyei tanácsnak van *saját továbbképző intézete*: ezek foglalkoznak a jogszabályokban rögzített tanácsai vezetők és a szakapparátusi dolgozók két-három évenként ismétlődő, egy-két hetes továbbképzésével. Az intézeteknek jelentős szerepük van az *alapképzés elősegítésében* is, hiszen ők szervezik az *Államigazgatási Főiskola* felvételi vizsgáira előkészítő tanfolyamokat, a levelező és a kiegészítő képzésben részt vevők számára ők tartják a konzultációkat, felkészítik a szakvizsgákra, közreműködnek a vizsgáztatásban és így tovább.

### Egymással összhangban

— Ami a továbbképző intézetek tanfolyamainak szervezését és az oktatás módszerét illeti: milyen előnyös változások történtek vagy várhatók?

— A továbbképzések *takarékosabb megszervezése és a gazdaságosság növekedése* érdekében egyes vezetők és speciális feladatokat ellátó ügyintézők továbbképzésére a *megyék között jó együttműködés* alakult ki; ennek bevált formái a három-négy megye által közösen szervezett tanfolyamok. Nem mindig ilyen jó azonban a „házon belüli” összhang, az *osztályok gyakran minden koordinációt és munkamegosztást mellőzve* szerveznek tanfolyamokat. Bizony alkalmazhatnánk hatásosabban a korszerű oktatási módszereket is: a hallgatók panaszkodnak, hogy egyhangúak a foglalkozások. S amivel ugyancsak törődni kell: a tanfolyami tematikák összeállításánál meg kell szüntetni a párhuzamosságokat és átfedéseket, a hallgatók idejét ne rabolják az általános tézisek ismételtetésével.

Révai Valéria

A szervezeti és működési szabályzat felülvizsgálata

## A korszerűsítés szellemében

Alakuló ülésükön a tanácsok azzal bízták meg az újonnan megválasztott *ügyrendi bizottságokat*, hogy vizsgálják felül a *szervezeti és működési szabályzatot*. Az őszi tanácsülések egyik napirendi pontja lesz ezeknek az előterjesztéseknek a megvitatása. Időszerű tehát a kérdés: *milyen szempontok vezéreljék a felülvizsgálat során az ügyrendi bizottságokat?*

Mindenekelőtt e munka kivételesen jelentőségével kell tisztában lenniük, hiszen a javaslatok alapján megszerkesztendő szabályzat szerint dolgozik majd a tanács a következő öt évben. Minden testület munkájára rányomja bélyegét, hogy *miként alakítja ki működési rendjét*, kiváltképp így van ez a tanács esetében, amely a terület első számú állami vezető testülete. Ugyanis nem kis mértékben a szabályzat múlik, hogyan fejlődik a tanács *népkepviseleti-önkormányzati és államigazgatási* jellege.

### Irányító és ellenőrző szerep

Túlzás nélkül állítható, az első ízben 1971-ben megalkotott — s azóta kisebb-nagyobb mértékben többször is módosított — szabályzatok *betöltötték* a szerepüket, ezért általában *nem indokolt, hogy most teljesen új szabályzatok* készüljenek. A fejlődéssel azonban szükségképpen együtt jár a korszerűsítés, a változó körülményekhez, s az *új igényekhez* való igazodás. Mint ismeretes, a párt XII. kongresszusa világosan meghatározta a tanácsai tevékenység fejlesztésének fő irányát, a Minisztertanács pedig kijelölte a tanácsrendszert végrehajtásának további feladatait. A tennivaló most az, hogy ezeket a tanácsok következetesen érvényesítsék szabályzataikban.

Az egyik fontos követelemény a tanácsok *irányító-ellenőrző szerepének* az erősítése. Ennek esélyei nagymértékben javíthatók, ha a szabályzatok felülvizsgálatakor gondosabban mérlegeljük, hogy a tanács *mely hatásköreinek a gyakorlását ruhazza át* a végrehajtó bizottságra. A tanács szerepe ugyanis csak akkor növelhető, ha a hatásköröknek az átruházása *feltétlenül szükséges mértékben* korlátozódik. Természetesen egyes ügyekben

nem mellőzhető az átruházás, főleg amikor a döntéssel nem lehet várni a következő tanácsülésig. A folyamatos gazdálkodás például megkívánja, hogy *egyes pénzügyi előirányzatok* fellett a végrehajtó bizottság rendelkezzen.

A szabályzatok korszerűsítése a már bevált, jó kezdeményezések általánosabb alkalmazását is szolgálja. A tanácsai igazgatási munka hatékonysága például számottevően javítható az *ügyfélszolgálat szélesebb körű kialakításával*, a leíró iroda megszervezésével, s a központi iktatás bevezetésével.

### Jóváhagyás helyett döntés

A felülvizsgálat fontos szempontja, hogy a szabályzatok pontosabban fogalmazzák meg — s egyben növeljék — a *vezetők személyes felelősségét* a testület előtt. Tegyük rendszeresebbé és szigorúbbá az *osztályvezető munkájának testületi ellenőrzését*. Például olyan módon, hogy a határozatok végrehajtásáról az osztályvezető számoljon be a testületnek, akit a tanács felelőssé tett a végrehajtásért.

A testületi előterjesztések követelményeinek a megfogalmazására szintén nagy gondot kell fordítani. Mindenütt arra kell törekedni, hogy az *apparátus feladata* valóban csak az *előkészítő* legyen, hiszen az eltérő érdekek egyeztetésére, a tennivalók rangsorolására és a döntésekre végső soron a tanácsülés hivatott. Az előterjesztés tehát minden esetben adjon tájékoztatást az *előkészítés során felmerült eltérő véleményekről*, az egymással ütköző álláspontokról, hogy ezeket megismerjék a tanács-tagok, illetve ezek *mérlegelésével döntsenek* a testületi üléseken. A Minisztertanács előbb említett ülésén arra is rámutatott, milyen párhuzamosságok, nemegyszer pedig milyen lehetetlen helyzetek okoz, ha a végrehajtó bizottság *minden tanácsülési anyagot olyan részletességgel tárgyal* meg, hogy a tanácsra jószerevével már csak a jóváhagyás marad. Nyilvánvaló, hogy a módosított szabályzatok erre már *nem adhatnak* alkalmat.

A tanácsai munka továbbfejlesztésének egyik sarkalatos elve, hogy *szoralkozzunk a helyi tanácsoknak az eddiginél széle-*

sebb körű együttműködését. Ennek lehetőségeit ugyanis még korántsem használtuk ki, inkább csak kezdeti eredményekről, hasznos kezdeményezésekről beszélhetünk. E tekintetben számottevő segítséget jelenthet, ha a tanács a szabályzatban is megfogalmazza azokat a célokat, illetve feladatokat, amelyek megvalósítása érdekében *célszerű más tanácsokkal* felvenni a kapcsolatokat. Költségvetési üzem, úttörőlabor, vízmű, egy-egy intézmény létesítése és közös fenntartása mellett az *igazgatási feladatok közös ellátására* is számos lehetőséget kínál az együttműködés.

Amikor azonban a korszerűsítésről szólnak, a *szocialista demokrácia fejlesztéséről* sem feledkezhetünk el. A falugyűlések ma már a közvetlen demokrácia élő fórumai. A Minisztertanács — épp az eddigi jó tapasztalatok alapján — úgy foglalt állást, hogy a falugyűlések rendszeres összehívása *nemcsak a közös tanácsoknál, hanem valamennyi községben indokolt*, tehát helyes, ha ezt a szabályzatok is előírják.

### Legyen áttekinthető!

Ismeretes, hogy a községi közös tanácsok működése több községre terjed ki. A társközségek együtt alkotnak tanácsot, s az egyes társközségekben *tanácsnagyi csoportok tevékenykednek*. Ahol ezek eddig nem jöttek létre, ott most rendelkeznek a tanács a megalakításukról. Tegye feladatává a tanácsnagyi csoportnak, hogy *rendszeresen kísérje figyelemmel a község életét*, jelezze, kezdeményezzen, ha akár az ellátásban, akár az intézmények munkájában vagy esetleg a lakosság ügyeinek intézésében hiányosságok tapasztal. A tanácsnagyi csoport súlyát tekintélye nem kis mértékben növelhető, ha a tanács a csoport vezetőjét — amennyiben arra alkalmas — *társadalmi megbízatású elnökhelyettesnek* választja.

Az ügyrendi bizottságok azonban ügyeljenek arra is, hogy a módosítások, illetve a kiegészítések *ne tegyék áttekinthetetlenné a szabályzatot*. Csak akkor lehet jó „munkaeszköz” belőle, ha — a változásokat is beleszöve — *egységes szövegben* kapják meg a tanács tagok.

Dr. Fűrcht Pál

### Bizalom és próbatétel

telességük, hogy a munkához szükséges feltételeket megteremtse — akár féltékenységből, akár bizalmatlanságból, akár egyéb okból — nem hajlandók *erőpróba feladatokkal* ellátni, s egyenlő rangú partnereknek tekinteni a pályakezdeket.

A közelmúltban három fiatal tanácsai dolgozóval beszélgettem. Más-más környezetből jöttek, eltérő szakképzettségi érdeklődési körrel, s különböző egyéniséggel. A *műszaki értelmiségi* — a számok embe-re — lassan, higgadtan, megfontoltan beszélt, pillanatig sem rugazkodott el a realitások talajáról. A *népüvelő* már kevesebb türelemmel taglalta a hibákat, a fogyatékoságokat. Gondolatait kertelés nélkül, csipősen fogalmazta meg. A harmadik beszélgető-partnerem — az előzőek épp az ellentéte — óvatosan, néha már túlzott körültekintéssel nyilatkozott, s figyelme még arra is kiterjedt, hogy társai éles, vagy inkább annak vélt mondanóját a maga módján értékelje.

A társalgás valahogyan mégis kellemes légkörben zajlott. Ervek, ellenérvök ütköztek, ám *elleneségeknek, személyi indulatoknak nyoma* sem volt. S hogy miért? Feltehetően

azért, mert valamennyien komolyan veszik — vehetik — a hivatásukat. Mert érzik, tudják, hogy értelmes munkát végeznek, azaz számítanak rájuk, megbíznak bennük, ha a más-más eszközökkel és vérmérséklettel is, de valahol mégiscsak *közös céllal* dolgoznak.

Mind ezt persze nem fogalmazták meg ezekkel a szavakkal. Magáról a vezetésről, a munkahelyi légkorról úgy szólva nem is beszélt. Magától értetődőnek tartották, hogy huszoneves fejjel emberek százainak ügyes-bajos dolgait intézik, sorsokról, olykor életbevágóan fontos kérdésekről döntenek. S a szavaikból áradó természetes felelősségérzettel — ha nem is tudatosan, ha nem is közvetlenül — *de a vezetést* is minősítették.

Lapunk szombati számában egy nagy tapasztalatú tanácsai vezető nyomatékosan felhívta a fiatal szakemberek figyelmét arra, hogy *forduljanak bizalommal idősebb kollégáikhoz*. Ne ségve legyen tanácsot kérni, hiszen ezzel megelőzhetik a tapasztalatlanságból, *túlzott önbizalomból* fakadó hibás tevékenéseket. A kérdés mindenképpen emberi. A jó közérzethez azonban feltétlenül hozzátartozik — s ez a tanácsai szakember intésének nem mond ellent — az *önálló munkára* nevelés is. E. A.

**Osztrák gazdaság**

**Bújócska a recesszió előtt**

Az első felév némiképpen jobb volt a korábban jelzetté, a második viszont rosszabb lesz a prognózisnál — végeredményben talán jobban fogunk állni 1980-ban a növekedés tekintetében, mint eddig vártuk — röviden így lehetne összefoglalni a két vezető osztrák konjunktúrakutató intézet legutóbbi rövidtávú előrejelzéseinek mondanivalóját.

Ami a bruttó hazai termék reálértékben mért növekedését illeti ugyanis, mindkét szerv a korábban adott számításait 1980-ra felfelé kerekítette: a gazdaságtudató intézet ma 3,5 százalékos reálnövekedést valószínűsít Ausztriában, a legutolsó 2,5 százalékos becsléssel szemben, míg a Felsőoktatási Intézet tanulmánya 2,5 százalékra emelte fel az eddigi 2,2 százalékos előrejelzést. A bekövetkező gyorsulást mindazonáltal olyan körülmények között valószínűsítik a szakértők, amikor a második felévben a konjunktúra drasztikus megtorpanása, stagnálás vagy esetleg enyhe visszaesés is várható.

**Csak előjáték**

A jelek szerint Ausztriában az év első hat hónapjában olyan folyamat játszódott le, melyet a ciklikus visszaesés előjátékaként, a hetvenes években legutóbbiban 1974 nyarán, az Egyesült Államokban figyelhetett meg a gazdaságtörténet. A jelenség lényege, hogy a magas infláció körülményei között a termelők, felhasználók és a lakossági fogyasztók egyaránt a jövőben bekövetkező még nagyobb inflációtól tartva, irrális mértékben fokozták vásárlásaikat, és ezzel a visszaesést hosszú hónapokig késleltették. A beszerzések ekkor persze általában a folyó szükségleteket meghaladják, a készletek emelkedése így szükségszerűen a visszaesésből való kilábaláskor először le kell őket normális szintre építeni, hogy a rendelkezésre álló készletek emelkedni tudjanak. A recesszió kialakulása tehát a megélénkülés későbbi akadályává válik. Ugyancsak megfigyelhető, hogy a vásárlási láz megteremtő törvényszerűen a korábban feltételezett kiváltó okot is: a felfokozott kereslet megnöveli az infláció ütemét.

Ausztriában ennek következtében az első negyedévben a gazdasági növekedés üteme 6,6 százalékos volt. Az év hátralevő részében azonban a fogyasztási és készletezési hullám várhatóan csökkenni fog, a növekedés impulzusai kimerülőben vannak. A negatív hatások nagy része nemzetközi jellegű, az ország nagy kereskedelmi partnereinek a növekedési ütem csökkenése mérsékli az osztrák áruk iránti keresletet is, és ilyen módon befolyásolja az ország konjunktúráját. Kifejezett recessziót azon-

ban a prognózisok kevésbé tartanak valószínűnek. Ennek jele, hogy a munkanélküliség növekedésével nem számolnak, a prognosztizált 1,9 százalékos arány továbbra is megfelel „a teljes foglalkoztatottság” koncepciójának.

**Mennyi lesz az adósság?**

Két területen a gazdaságpolitika gondolni növekedni fognak — szűrik le a következtetést a tanulmányok szerzői. A fogyasztói árindex emelkedésének üteme 6 százalékos lesz, és ez 1976 óta a legmagasabb. Az áremelkedést az energia és a nyersolaj drágulásán kívül a mesterségesen fokozott első félévi konjunktúra is kiváltotta. Mindez a stagnáló realjövedelmeken keresztül mérsékelni fogja a jövőben a fogyasztói keresletet. Ezzel kapcsolatban a gazdaságtudató intézet a schilling felértékelését és óvatosabb bérpolitikát ajánl, melyek — ha a nyersanyagárak esése folytatódik, és újabb nyersolajdrágulás nem következik be — a helyzetet elviselhetővé teszik.

Kétséges azonban, mennyire célszerű a jelen pillanatban az árfolyampolitikát az infláció elleni harcnak alárendelni. Ausztriának ugyanis ugyanezen előrejelzések szerint 1980-ban (a Neue Zürcher Zeitung jelzőjét használva: „katasztrofális”) külkereskedelmi mérleghiánya várható. A deficit a tavalyi 60,4 milliárd schillingről idén 88 milliárdra ugrik, és a teljesítménymérleg (tartalmazza már a turizmus bevételeit is) hiánya 46 milliárdos lesz. Ez a bruttó hazai termék 3,2 százalékát tenné ki, és a legmagasabb arány lenne 1977 óta.

**Kölcsön vagy turizmus**

Elvileg persze arra is lehetőség van, hogy az egyensúlytalanságot ne a kivitelt és a turizmus bevételeinek fokozásával teremtsék meg — más szóval: felértékelő árfolyampolitikát folytassanak —, és a hiányt tökéimportál fedezzék. Ekkor azonban a jövőben megnövekedett kamatterhekkel kell számolni. A tökebehozatal egyidejűleg a belföldi pénzellátás növekedési ütemét is emeli, és ez ismét ösztönözheti az inflációt. A dilemma súlyosságát némileg mérsékli a remény, hogy a konjunktúra lassulása a mérleghiányt is csökkenti. Az intézet prognózisát 1981 — 86-os kitekintéssel is kiegészítette. E szerint a stagnálás 1981-ben még tartani fog, és utána is csupán 3 százalékos reálnövekedés várható. A tanulmány figyelmeztet: a nyolcvanas évek közepén a teljesítménymérleg deficitje ismét a bruttó hazai termék 3 százalékát éri majd el.

G. Gy.—Sz. P.

**Sztanko Todorov látogatása a magyar pavilonban Vásárnyitás Plovdivban**

Ötven ország cégeinek részvételével pénteken megnyílt a 36. plovdivi vásár. A nemzetközi kereskedelmi élet hagyományos nagyszabású őszi rendezvényét Todor Zsivkov, a BKP KB első titkára, a bolgár államtanács elnöke nyitotta meg.

Hriszto Hrisztoff külkereskedelmi miniszter beszédében megköszönésével fejezte ki, hogy az idei plovdivi vásár is a nemzetközi kereskedelmi, gazdasági együttműködés bővülését eredményezi.

A magyar népgazdaságot az idén 12 külkereskedelmi vállalat képviseli a plovdivi vásáron. Minden biztonnal nagy sikert arat majd a Bulgáriában népszerű Ikarus autóbuszok újabb példányai, az Ikarus—250, amelyet a Mogürt állított ki. A Videoton az R—11-es és VT—20-as számí-

tőrendszerrel képviselteti magát, melyek gyártásánál a bolgár Izotimpex által szállított mágneslemezeket alkalmazták.

Sztanko Todorov, a BKP KB Politikai Bizottságának tagja, a Bolgár Népköztársaság minisztertanácsának elnöke több bolgár vezető társaságában pénteken felkereste a magyar pavilont. Itt Sebestyén Jenő, szófiai magyar nagykövet és Zsák János, a szófiai kereskedelmi képviselő vezetője kalauzolta a vendégeket, akik elismeréssel szölköztek a látottakról.

\*

Veress Péter külkereskedelmi miniszter Hriszto Hrisztoff bolgár külkereskedelmi miniszter meghívására pénteken Bulgáriába érkezett. Külkereskedelmi miniszterünk részt vesz a 36. plovdivi nemzetközi vásáron.

**Megnyílt az őszi BNV**

**Sághy Vilmos belkereskedelmi miniszter beszéde — Körséta a vásáron**

Pénteken a kőbányai vásárlóközpontban, a részt vevő 36 ország, valamint Hongkong, és a nemzetközi vásárok szövetségének zászlóval feldíszített főtéren, több mint 1200 hazai és külföldi kiállító képviselőinek jelenlétében, ünnepélyesen megnyitották az őszi BNV-t, a fogyasztási cikkek hetedik alkalommal szakosított bemutatóját.

A megnyitóünnepségen részt vett Benke Valéria, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, Marjai József, a Minisztertanács elnökhelyettese, s a kormány több tagja. Ott voltak a vásárra érkezett külföldi vendégek, a diplomáciai képviselők vezetői és tagjai, a külföldi üzleti partnerek.

A Himnusz elhangzása után Sághy Vilmos belkereskedelmi miniszter mondott beszédet.

**Az együttműködés további lehetőségei**

— A Budapesti Nemzetközi Vásár — csakúgy mint a többi hasonló jellegű vásár és kiállítás — alapvetően fontos piacutatósi fórum. A bemutatott termékek egy részéről csak a jövőben dől el az, hogy a fogyasztó a használhatóság, a forma és az ár alapján, ténylegesen igényt tart-e a bemutatott termékekre. Nagyon fontos missziója a vásárnak az is, hogy segítsen az ipari együttműködésben rejlő lehetőségek feltárásában. A korábbi vásárok, később nagyon hasznosnak bizonyult nemzetközi együttműködés megindításának színhelyei voltak. Megállapodások születtek a Szovjetunióval és más szocialista országokkal, de jelentősnek ítélték a fejlődő országokkal és néhány tőkés országgal kötött szerződéseink is. Ez alkalommal, és erről a fórumról is arra biztatjuk hazai vállalatunkat, szakértőinket és kedves meghívott külföldi vendégeinket, hogy keressék az együttműködés további lehetőségeit.

Ha nyitott szemmel járják a vásárt, akkor megláthatják, hogy mi az, amit itthon érdemes tovább fejleszteni, milyen termékek gyártását kell korszerűsíteni ahhoz, hogy a nemzetközi és hazai piacon versenyképesek lehessünk. Esetleg az is kiderül, hogy milyen termékeket lehet elhagyni, mert importtal szükségleteink gazdaságosabban, magasabb színvonalon elégíthetők ki. A vásár fontos szerepet tölthet a hagyományos külkereskedelmi kapcsolataink továbbfejlesztésében is, s minden biztonnal folytatódik, esetleg tovább bővül az a gyakorlat, hogy a gazdasági élet vezetői számos üzletet kötnek.

— A tapasztalatok azt mutatják, hogy az őszi vásárok látogatottsága, az érdeklődők száma

évről évre nő. Ez az érdeklődés egyfajta várakozást is kifejez. A magyar fogyasztó közönség azt várja tőlünk, hogy azt a terméket, ami megnyerte tetszését a vásáron, a hazai üzletekben is viszontláthassa. Öszintén meg kell mondanom, hogy e várakozásnak nem mindig tudunk eleget tenni. Azon kell lennünk, hogy ez a helyzet a jövőben megváltozzék. Előrelépés viszont, hogy ma, a vásár első napján, 26 könnyűipari üzem itt bemutatott termékeit, újdonságait a fővárosban, a kijelölt áruházakban és üzletekben, vidéken egy-két nagy áruházban, boltban már árulják.

— Kíváncsom, hogy a kiállítók a tapasztalatok sokoldalú kicserélésével, hasznos üzletkötésekkel és előremutató tárgyalásokkal téremtsék meg a jövőbeni, tartós együttműködés feltételeit — fejezte be megnyitó beszédét a miniszter.

**Egzotikum és célszerűség**

Sághy Vilmos ünnepi megnyitóját követően a vendégek körsétán tekintették meg az árubemutatót. A D pavilonba tértek be először. A negyedik alkalommal megrendezett kereskedelmi és vendéglátóipari kiállításon a KERIPAR sörbárjával, árazógépekkel, a BNV-díjas asztali sütővel, a Tyler-licenc alapján készülő hűtőpultokkal ismerkedhettek meg.

A vegyipar seregszemléjén, a Borsodi Vegyi Kombinát PVC harmonikaajtójának tulajdonságairól érdeklődött Sághy Vilmos. A Tiszai Vegyi Kombinát látványosan mutatja be polipropilén kötőzsinereit, a díjazott Cordelt. A KHV újdonságait szemügyre véve, a belkereskedelmi miniszter elégedetten bólintott, de arra is rákérdezett: miért nem lehetett kapni egy ideig a régóta ismert Ovenallt?

Libia egzotikus kínálata, majd a svájci órágyárak után Libanon pavilonja előtt időztek a vendégek. Libanon hosszú idő után vesz részt a BNV-n. Gyönyörű kézműipari termékekkel rukkolt ki, csakúgy, mint Törökország. Három bolgár külkereskedelmi vállalat termékei után az iraki, majd a portugál pavilon következett. Dohányt, konzerveket, és természetesen kávét hoztak el a brazilok, amivel meg is kínálták a körséta résztvevőit.

A 18-as és a 17-es pavilonban

házat építettek fel, amelyen több tárca összefogásával mutatják be a legújabb, jól szigetelő, energiatakarékos technológiákat és termékeket — a kőzetgyapottól a csempéig. Népművészeti cikkekkel szerepelnek a palesztin kiállítók. Lenge blúzok, szoknyák, és az elmaradhatatlan tea képviselő Indiát. A nigériai pavilonban a LUX szappan borítóján fekete bőrű lány látható. Nigéria hosszabb szünet után ismét részt vesz a BNV-n. Kuba kiállításán a mahito koktélt kóstolták meg a vendégek.

**Rögtönzött divatbemutató**

Hatvannyolc szövetséget és 27 ezer embert képvisel a HÍSZÖV színpompás kiállítása. Somogyi himzészparádé, csutkababák, fonott székek jelképezik — korongozó, csipkeverő asszonyok elevenítik fel — az ősi hagyományokat.

A könnyűipar seregszemléjén Kelényi Gábor miniszteriumi főosztályvezető kalauzolta a körséta résztvevőit. A Vörös Október Pérfüruhagyár negyven termékkel, köztük belés nélküli férfizakókkal szerepel. A Kőbányai Textilművek öt főcsoportban állít ki, jersey-től az iskolaköpenyig. A 75 éves Graboplast elhozta a díjazott, vízzáró Terrana padlóját, valamint esőkabátjait, tapétáit. A könnyűipari séta a bútorkiállítás megtekintésével ért véget, amelyből a Kanizsa Timi elemes kamaszbútora és a Tisza Bútorgyár szép kiviteli konyhagarnitúrája érdemel különösen említést. Mint mindig, most is nagyvonalú a jugoszláv bútorkínálat.

A szovjet kiállítás igazgatónöje rögtönzött divatbemutatóval köszöntötte a körséta résztvevőit. Nagy sikert arattak a diszkóruhák és a gyönyörű batikok kelmék. Ugyancsak nagyszabású divatbemutatót rendezett a Magyar Divat Intézet. Az „E” pavilonban a hagyományos herendi porcelántól a legújabb 125 literes fagyaszűrésre nyújtó — a háztartási cikkek sorát láthattuk. Több száz színes tévé — Super Color — villogott az Orion standján. A Videoton ugyancsak kirukkolt a Hi-Fi toronnyal. A Forte nagydíjas, új színes negatívjából jövőre 500 ezret szállítanak belsőre és ugyanennyit külföldre.

Jerzy Radecky kereskedelmi attasé mutatta be a lengyel Unitra gyár újdonságait, köztük a Merkury rádiót. A csehszlovák pavilonban bizonyára nagy közönségsikere lesz az új Skodának. A járműipar érdekes színfoltja a Csepel Művek 31-féle típusból álló kerékpárkavalkádja.

E. L.

**HORIZONT**

Súlyos csapás — jelentős termés kiesés

Indiában az idén több mint 4 millió hektár termőterületet öntötte el a hatalmas monszun-esőzések okozta áradások. A termés kiesés eléri a milliárd rúpiát — hangsúlyozta Rao Pirendra Szingh, indiai mezőgazdasági miniszter. Különösen súlyos a helyzet Uttar Pradesh, Orissa és Andhra Pradesh államokban, ahol már az elmúlt években is nagy áradások pusztítottak.

**NSZK—egyiptomi kereskedelem**

A Német Szövetségi Köztársaság 1980 első felében — a múlt év hasonló időszakához képest — közel 20 százalékkal több árut exportált Egyiptomba. Egyiptom NSZK-ba irányuló szállítási viszonyait ebben az időszakban a tavalyi félévi alatt maradták. A nyugatnémet—arab kereskedelmi kamara jelentése szerint az NSZK exportcikkeinek 60 százalékát gépek, személygépkocsik és elektronikai termékek alkotják.

Egyiptom cserébe kőolajat, gypapot és alumíniumot szállított a Német Szövetségi Köztársaságnak.

**Franciaországban csökken a vásárlóerő**

A francia kormány célkitűzése — az 1981-es költségvetési esztendőre az életszínvonal terén csak az eddigi szint „szigorú fenntartása” — szögezi le a költségvetési tervezet kísérő gazdasági és pénzügyi jelentés, amelyet Párizsban tettek közzé. „A választás nem a vásárlóerő növelése vagy fenntartása, hanem az, hogy vagy sikerül stabilizálni egy időre, vagy rövid időn belül csökkenteni kell” — hangsúlyozza a jelentés. A gyakorlatban ez a kormánypolitika azt jelenti, hogy a bérek emelkedése nem haladhatja meg az árakat. A háztartások rendelkezésére álló jövedelem a hivatalos tervek szerint idén csak 0,7 százalékkal nőhet, ami a legalacsonyabb szám egy évtizede. Jövőre a tervezett gazdasági növekedés 2,2 százalékos, a háztartások rendelkezésére álló jövedelem 2,7 százalékos lehet.

**Törökország idegenforgalma**

Törökország idegenforgalomból származó bevétele az idei főidényben a tavalyi 104 millió dollárról 57 millió dollárra esett vissza — közölték hivatalos török források.

**Dél-Korea külföldi tőkére vár**

A dél-koreai kormány ismertette a külföldi beruházásokra vonatkozó új szabályozást, amely a külföldi tőkebeáramlás fokozását célozza. A beruházáshoz szükséges külföldi tőkeminimumot félmilliárd dollárról 100 ezer dollárra csökkentették. A külföldi részesedés mértékét — amely eddig maximum 50 százalékos lehetett — egyes projektumok esetében 100 százalékra emelték. Gyakorlatilag eltörölték a tőke kihatolásra eddig megállapított két éves várakozási időt. Az új kormány egyebek között elsősorban a gépipar, a fémfeldolgozóipar és az elektronika területén reméli a külföldi tőke jelentkezését, ezzel szemben például az élelmiszeripari, a gyógyszeripari és más beruházásoknak nem biztosítanak kedvezményeket.

## Jogszály és néphatalom

Szakszervezetük IX. kongresszusára készülnek a közalkalmazottak — közöttük az államigazgatási dolgozók — is. A tanácskozás választott küldötteinek sorából szólaltat meg néhányat a *Közalkalmazottak* című lap legutóbbi száma. S ismerte a tanácsoknál mind a „házbéliek”, mind az ügyfelek részéről mostanában felvetődő kérdéseket, érdemes e nyilatkozatok nyomán egyen s máson eltűnődni.

Ismertes, hogy a XII. pártkongresszus egyik alapvető követelményként szabta meg a *szocialista állam erősítését*, az állami feladatok magasabb színvonalú végzését, az állami — így a tanácsi — szervek munkájának tökéletesítését. Ennek egyik módja, s egyúttal a lakossággal való kapcsolat szorosabbra fűzésének fontos feltétele: a *helyes, egységesen értelmezhető jogszályok alkotása, s azoknak rugalmas alkalmazása az állampolgárok érdekei és célok szolgálatában*.

Kétségtelen, hogy nálunk ez még nem megy úgy, mint kellene. Éppen a tanácsiak a megmondható annak, hogy jó néhány

jogszály már elveiben sem felel meg a mai gyakorlati igényeknek — s egyes döntések előtt bizony fő a fejük, hogyan tartsák be a törvényességet úgy, hogy ne kerüljenek akaratlanul is szembe a jogos igazuk mellett kitartó állampolgárokkal.

Ezért is megnyugtató vezető jogszály megfogalmazásában annak a hangsúlyozása, hogy *ideje erősíteni a jogalkotás demokratizmusát*, a jogszályokat — még az alacsonyabb szintűeket is — az életnek, társadalmunk fejlődésének megfelelően finomítani. S ugyanez áll alkalmazásuk módjára is. Már az ügyfél fogadásánál, a vele folyó tárgyalásnál megütdtt háng is sokat számít. Hát még ha az illetékes elodáz, sőt elmulaszt egy-egy bejelentés nyomán esedékes intézkedést, felületesen foglalkozik a rábízott ügyvel, s főként, ha téves, törvénytörő határozatot hoz!

Nem kevesebbet vét ezáltal, mint hogy megintatja az állampolgárlomba vetett általános bizalmat.

G. Sz. L.

Csírájában már megvolt

## Hatósági kollégium Györött

Sorra jelennek meg az új jogszályok, egyre bonyolultabb, árnyaltabb, sokrétűbb lesz az államigazgatási szervezetben dolgozók munkája. A gyakorlati élet követelménye ugyanakkor az egyszerűséget, a gyorsaságot, a pontosságot sürgeti. Hogyan lehet feloldani a *gyakorlat és az elmélet között feszülő* ellentmondást? Erről tanácskoznak és vitatkoznak napjainkban az elméleti jogászok, és ezzel a kérdéssel kell szembenéznük a helyi tanácsok szakembereinek is.

\*Akadnak olyan munkahelyek, ahol nem várnak feltétlenül a felsőbb szervek intézkedésére, a magasabb szintű jogszályok kibocsátására. *Saját maguk kezdeményeznek*: a törvényes szabta korlátok között újítja szervezeti és működési megoldásokkal kísérleteznek.

A Györ megyei Városi Tanács *végrehajtó bizottsága* és a tanácsi KISZ-szervezet a közelmúltban úgynevezett *hatósági kollégium* felállításáról döntött. Erről beszélgettünk dr. Ludmár Antal-nal, a szervezési és gazdasági osztály csoportvezetőjével, a kollégium vezetőjével.

— *Hogyan született az ötlet?*  
— A tanácsnál dolgozó fiatalok javasolták, hozzunk létre egy véleményező, koordináló szervet, amely meghatározott időközönként megvitátja a *hatósági tevékenységet érintő* jelentősebb kérdéseket. A tanácsnál nemcsak jogászok dolgoznak, márpedig a jogpolitikai irányelvek érvényesítéséhez szükség van arra, hogy az *egyéb képesítésűek* is eligazodjanak a szabályrendszerben. Ugyanakkor vannak olyan speciális területek — mint például a pénzügy, az adóügy —, amelyeknél az egyéb igazgatási dolgozók szaktudása nem elegendő. Előfordulhat, hogy egy-egy ügy eldöntéséhez, például valamelyik pénzügyi jogszály értelmezéséhez a minisztérium külön állásfoglalása kell. Ilyen esetekben azt tervezzük, hogy a kollégium ülésére *meghívjuk a Pénzügyminisztérium képviselőjét*.

— *Milyen gyakorlati feladatai lesznek a kollégiumnak?*  
— A jog az általános, bizonyos fókig elvont szabályaival nem foghatja át az élet minden részterületét. Az olyan esetekben, amikor úgynevezett joghézag keletkezik, a szakhatóság elkészíti a részletesen kidolgozott javaslatát, s azt a kollégium elé terjeszti. Mi megtárgyaljuk az ügyet, véleményét mondunk róla, és visszaküldjük az illetékes osztályhoz. Ezután már az osztályvezető döntésétől függ, hogy az általunk javasolt megoldást elfogadják, s alkalmazzák-e, vagy sem. A kollégium feladata ezenkívül a köz-

pontilag kibocsátott eljárási és anyagi szabályok véleményezése. Mindemellett szeretnénk segítséget nyújtani dolgozóinknak a szakmai továbbképzéshez és a szakvizsgákra való felkészüléshez is.

— *Az előbb vázolt eljárás nem teszi bonyolultabbá az ügymenetet?*

— Nem. Sőt, ellenkezőleg: *meggyorsítja*. A kollégium ülésén ugyanis már jelen van a *másodfokú hatóság képviselője* is, aki ott helyben útmutatást ad az illetékes osztály képviselőjének. Ennek alapján a *másodfokú hatóság későbbi jóváhagyása* majdnem biztosnak tekinthető. Ezenkívül a kollégiumnak is figyelembe kell vennie a rövidített határidőket. Sürgős ügyben *rendkívüli ülést* hívunk össze, ahol a szoros határidőn belül kell döntünk.

— *Kik a tagjai a kollégiumnak, s milyen időszakonként üléseznek?*

— A belső szervezeti egységek, és a szakigazgatási szervek egy-egy összekötőt — többnyire osztályvezetőt — küldenek a bizottságba. Féléves munkaterv alapján dolgozunk, *havonta egyszer tartunk ülést*, illetőleg a témától és a sürgősségtől függően, egyes esetekben ennél gyakrabban.

— *A közelmúltban volt az alakuló ülés. Hogyan fogadták az új intézmény létrehozásának a ter-  
vét?*

— A felsőbb vezetés teljes mértékben egyetértett vele és támogatást ígért. A helyi dolgozók is azon a véleményen vannak, hogy a kollégium kedvezően segítheti majd a munkájukat. Egyébként *sem egészen újkeletű intézményről* van szó. A gyakorlatban már megvoltak ennek a csírái. Az osztályok között jó együttműködés lévén, a nehezebb ügyekben eddig is kollektív módon, az összes szakemberek bevonásával születtek a döntések. Lényegében ezt az *eddig esetlegesen alkalmazott*, de jól bevált gyakorlatot intézményesítettük.

— *Nem jelent ez többletmunkát a szervezetben dolgozóknak?*

— De igen, s feltehetően növekszik a túlórák száma is. Éppen ezért tartottuk fontosnak, hogy a városi tanács végrehajtó bizottsága a KISZ-bizottsággal közösen döntsön ebben a kérdésben. Egyébként, mint említettem, a javaslatot a KISZ-szervezet terjesztette elő. Az osztályokról delegált ügyintézők pedig *önként, társadalmi munkában* vállalták az új feladatot.

Erdélyi András

Talán nem is olyan új — mégis dicséretes

## Dönteni csak felkészülten lehet

A hétesztendős tanácsstagi mandátum lejártá előtt a Hazafias Népfront helyi szervei — mintegy az új választás előkészítésének első lépéseként — *Somogy megyében is sört kerítettek* arra, hogy szót váltsanak a testületi tagokkal. Arról beszélgettek velük: milyen közérzettel néznek vissza az elmúlt időszakra, hogyan minősítik a testület, s ezen belül a *maguk szerepét*, milyen tapasztalatokkal gazdagabban, vagy netán szegényebben bücsúznak végleg — vagy csak rövid időre — a tanácsstagság sokszor hangoztatott „megtisztelő megbízatásától”?

Az új választás már rég lezajlott, a testületek elkezdtek a munkát, *mégsem árt felidézni* az akkor felvetődött néhány gondolatot. A tanácsstagnak zöme ugyanis nem csupán a munka szépségéről, hanem a *fonákjáról* is vallott. S hogy ne lépünk kétszer ugyanabba a „folyóba”, érdemes épp most, a kezdet kezdetén számba venni: milyen tanulsággal szolgál például a tanácsstagnak többségének az a véleménye, miszerint *meglehetősen formálisnak* érzik a maguk szerepét? Sokan még azt is őszintén kimondták: „Mi csak afféle feibólintó jánosok vagyunk...” S még a hétesztendős rutinnal rendelkező tanácsstagnak közt is jócskán akadott aki elismerte, igaz, a maga „búnéként”: tulajdonképpen *ma sem ismeri eléggé* saját jogait és kötelezettségeit...

De vajon *csak a tanácsstagnak „búne”* ez? Somogy megyében — őszintén és önkritikusan — mindenesetre arra a következtetésre jutottak a megyei tanács vezetők, hogy mindez *korántsem hátrható kizárólag* a tanácsstagnakra! Dr. Kassai János, a megyei tanács vb-titkára szerint a tanácsstagn közérzete, aktivitása, *felelősségérzetük, felkeltése* — sőt, *jogalk és kötelességei* körének ismertetése is — nagy részt az apparátusra tartozik.

### Joga és kötelessége

— A tanácsok vezetői számára *nem csupán ajánlatos* a döntéshozatal előkészítés megannyi gondját, baját — még a variációs elképzeléseket is megosztani a testülettel. *Ez egyenesen kötelességük!* Mégis: tanácsüléseink szokásos forгатókönyvből többnyire

re kimarad ez a lépés, s a tanácsstagnak elé — már-már „kinyilatkoztatásként” — csak a „vég-ső” előterjesztés kerül. Persze, meg kell mondanom: a másféle módszerre a tanácsstagnak részéről is ritkán van igény... Hogy miért? Meggyőződésem, hogy nem kis mértékben azért, mert nem tudják: *jogukban áll* tudomást szerezni az előterjesztések megszövegezését megelőző szakmai vitákról, vívódásokról is. Pedig ezek *nem afféle „házi titkok”*, amikre nem illik rákérdezni. A tájékozódás, a kíváncsiság, a véleménynyilvánítás vagy akár egy-egy részletkérdésben provokált vita — *joga is, kötelessége* is a tanácsstagnak. Legalább annyira, mint az, hogy beszámoljon a választóinak: *mikor, milyen megfontolásból, meggyőződésből* tartotta fel szavazásra a kezét? Mindezzel csak azt kívánom hangsúlyozni: nekünk, tanácsi vezetőknek, tanácsi hivatalnokoknak; *meg kell adnunk minden segítséget* ahhoz, hogy a lakosság választott képviselői eligazodjanak saját jogaik és kötelességeik „dzsungelében”.

### Szervezett formában

— *Mit tesznek ezért Somogy megyében?*

— Az új ciklus kezdetén komoly elhatározásra jutottunk. El-döntöttük, hogy nem hagyjuk magunkra tanácsstagnainkat, és alaposan felkészítjük őket szerepkörükre; *szervezett formában gondoskodunk továbbképzésük-ről*. A megyében a tanácsstagnok 44 százaléka új — már önmagában ez a nagy arány is indokolta az elhatározást. Sokat töprengtünk azonban azon: hogyan lehet lebonyolítani ennyi ember szervezett, alapos képzését? Hosszas vita után úgy határoztunk, hogy *egy részt a régi tanácsstagnokat sem tekintjük „mostohagyereknek”*, tehát őket is bevonjuk a képzésbe, másrészt nem csinálunk valamiféle központi előadás-sorozatot, hiszen ezzel messze nem érünk el a kívánt célt. Egy-egy téma meghallgatása után a kötetlen beszélgetés is igen hasznos lehet, sok száz ember „összecsisztése” viszont merevvé, szertartásossá tenné az egészet, s ez nem annyira a tanácsstagnok kérdézkérdvét, mint inkább passzívítását „bátorítaná”.

## Munkahelyi demokrácia, békeharc

A MUNKAHELYI DEMOKRÁCIA a közhivatalok belső életének is igen fontos eleme, hiszen lényegét tekintve ez jelenti a *dolgozók részvételét* a hivatalok vezetésében, működésében, a munka- és életkörülmények alakításában, illetve a hivatali apparátus irányításával összefüggő vezetői tevékenység ellenőrzéséről — szögezi le alapvető tételként *Filipszné dr. Mihók Irén—dr. Szabó Endre* „A munkahelyi demokrácia célja, követelményrendszere és fejlődési iránya a közhivatalokban” című tanulmányában. Korábban ugyan *többször* *kétségbe vonták* a munkahelyi demokrácia létjogosultságát a közhivatalokban, azok sajátosságára hivatkozva azonban kiderült, a termelőegységektől elütő körülmények inkább csak azt a követelményt támasztják, hogy a dolgozói aktivitás felkeltése, szorgalmazása mindenképp *a politikai, szakmai igényességre* épüljön. Ennek megfelelően fogalmazódnak meg a hivatali demokrácia céljai is. Nevezetesen: a *közösségért* végzett munka, illetve a köz ügyei iránti *elhivatottság, felelősségérzet* kifejlesztése; a dolgozók *ösztönzése* a munka korszerűsítésére, egyszerűsítésére, a munkaszervezés tökéletesítésére, a bürokratizmus

felszámolására; az apparátus *magatartásának* formálása; a *jó hivatali légkör*, az alkotó munkahelyi közérzet megteremtésének előmozdítása; végül a dolgozók *beleszólásának* biztosítása a munkával és az életkörülményekkel kapcsolatos kérdésekbe. Ezek a törekvések már politikai és jogi formában is kifejezésre

## ÁLLAM ÉS IGAZGATÁS

XXX. ÉVF., 9. SZ.  
jutottak, 1974-től kezdődően — a kormány határozatára támaszkodva — folyamatosan jelentek meg a szakszervezet egyetértésével kiadott *ágazati irányelvek* a hivatali demokrácia fejlesztésére. A tapasztalatokat a *Közalkalmazottak Szakszervezete* értékelte, s tett újabb javaslatokat a továbblépésre.

A PARLAMENT MUNKÁJÁNAK elég ritkán említett, s ezért a lakosság előtt *kevésbé ismert* területével foglalkozik *dr. Besnyő Károly* „A Varsói Szerződéshez tartozó államok országgyűlési képviselőinek tanácskozási-ról” című írásában. Az elmúlt

A leghelyesebbnek tehát az a módszer kínálkozott, hogy — a megyei tanács továbbképző intézete által ajánlott program szerint — *minden helyi tanács* négy egymást követő tanácsülésén — az ülés előtt vagy után — tartsa meg saját keretei között az eligazítást.

— *Az önállóság tiszteletben tartásán kívül, van-e valamiféle központi elképzelés az oktatás tematikáját illetően?*

— A továbbképzés témája az *alapvető tanácsstagi ismeretek* köre. Többek között szó lesz a jogpolitika jelentőségéről és szerepéről a tanácsi munkában; a tanács és a vb működéséről; a bizottságok tevékenységéről; a tanácsstagnok testületi munkájának tartalmi és formai kérdéseiről; az állami élet demokratizmusának fejlesztéséről. A későbbiek során — figyelembe véve a helyi sajátosságokat — érdemes lesz *más témákat is* napirendre tűzni, ugyancsak szervezett, de fakultatív képzés formájában. Olyan tudnivalókat például, amelyek a *tanácsstagnok választókerületi munkáját* segíthetik. Egyebek között szóba kerülhetnének a *különböző társadalmi munkaalkciók megszervezésének módszerei* és a helyi testületi határozatok végrehajtásának *ellenőrzésében* való részvétel kérdései. Megismerkedhetnének törvényeinkkel és az időszerű kormányrendeletekkel, más jogszályokkal. Vagyis a lehetőség nyitva áll ahhoz, hogy minél alaposabban, körültekintőbben készítsük fel a tanácsstagnokat.

### Még a látszatát is

Somogyban tehát a megye valamennyi településén szeretnék *még a látszatát* is elkerülni annak, hogy a hivatali apparátus, és nem a valóban arra hivatott tanácsstagn vezetők irányítják a községek, városok életét!

A somogyi tanácsstagnok felkészítésének újszerű ötlete talán nem is olyan új, s nem is olyan nagy ötlet, *mégis feltétlen figyelemre méltó* kezdeményezés. Ezért adunk örömmel hírt róla, bízza benne, hogy a tanácsstagnok „nagykorúsítására” tett első lépéseket a többi is hamarosan követni fogja.

Révai Valéria

N. G.

# Nyereségrekordok?

Vállalati gyorsmérlegek tanulságokkal

— Még nem alkalmasak megbízható következtetésre

Argus szemekkel figyelik állami és társadalmi szerveink a szabályozó-módosítás hatásait. A figyelem érthető: a gyakorlatban vizsgálnak az elméletben kidolgozott gazdasági tézisek. Ezért mérték fel szokatlan gyorsasággal, már az első negyedév végén az eredményeket. Az egyik legérdekesebb megállapítás a nyereségre vonatkozott: a vállalatok jó része a lehetségesnél jóval nagyobb eredményt ért el. Már jó előre leszögezzük: a tervezettnél több nyereség, éppen-séggel nem baj, sőt... Hiba lenne, ha jól, nyereségesen dolgozó vállalatok attól tartanának, hogy eredményeik nyomán csakhamar érkezik a revizor. Most mégis indokolt vizsgálni, hogy vajon tartós és valós folyamatot jeleznek-e ezek a tények, vagy kivételes egyedi eseteket? Három vállalatot kerestünk fel, hogy választ kapjunk az okokra.

A Mechanikai Művek gazdasági igazgatóját is sokadmagával konzultációra hívták be áprilisban az árhitvatálba. A különleges esemény háttérben érthető indok állt: az első negyedévben a tervezetthez képest felszökött a vállalat nyeresége. Igaz, a nyereségtervet nem „bontották le” sehol negyedévre, de összehasonlításként a termelés mennyisége szolgált, annak arányában számoltak a feltételezett eredménnyel. Ez a Mechanikai Műveknél 6-8 millió forinttal kevesebbet, ám a valóságban 26 millióra gyarapodott. Miképpen tévedhettek ekkorát?

## Játék a számokkal

Az első „lépcsőben” felhívták a vállalatok — így az MM figyelmét is — hasonlításuk össze a tavalyi év végén kalkulált első negyedévi árakat a tényleges árakkal. Vagyis: az árhitvatál csak termékcsoportokra bontva adta meg az árindexeket, de egy-egy csoport igen sofajta terméket tartalmaz. A vállalatokra bízták, hogyan dolgoznak a számokkal, a lényeg az volt, hogy a tényleges termelői árak ne térjenek el lényegesen a norma szerinti anyagmennyiség és az index szorzatától.

Nem lebecsülendő feladat elé állította a gazdasági vezetést a másik feltétel is: az átlagosan kalkulálható nyereséget úgy kellett differenciálni szétosztani a gyártmányok között, hogy az összességében ne haladjon túl a megengedettet. Ez a Mechanikai Műveknél 2,05 százalék volt, s az áprilisi elemzésnél kiderült: jól számoltak, a végeredmény 2,02 százalék lett, tehát „lefelé” tévedtek. S amiért a tavalyi 15 százalékos nyereséggel szemben mindössze ilyen keveset kalkulálhattak az első időszakra, a vállalat januártól átlagosan 5 százalékkal csökkentette árait.

Amikor a Mechanikai Műveket felkérték, hogy vizsgálja felül első negyedéves árait, s ha a tervezetthez képest nagy az eltérés, korrigálja azokat, tüzetesen elemezték a helyzetet. Arra a következtetésre jutottak, hogy a váratlanul megnőtt nyereséget semmiképp sem indokolja egy esetleges tévedés, máshol kell az okokat keresni.

A rejtély rövidesen megoldódott. Az első negyedévben elmaradt több olyan kiadás, amely bár az árban költségként szerepelt, ám a számla még nem futott be róla. A munkásokat például minden nap szállítja a Volán, ám a sokmillióos számla csak májusban futott be; a dolgozók naponta étkeznek, az üzemlelmezési vállalatnak azonban később kell fizet-

ni. S az Elektromos Művek is hiába olvasta le az órát márciusban, ha az ellenértéket a rákövetkező hónapokban egyenlíti ki a vállalat.

## Átmeneti helyzet

Igy apránként — tételesen átvizsgálva a kiadásokat — sokmillió forintot mutattak ki, amit majd később kell kifizetni.

— A többlet nyereséget tehát nem tehetjük el — mondta a gazdasági igazgató, s hozzáfűzte —, kár lenne elhamarkodott véleményeket kialakítani az első hónapok tapasztalataiból. Úgy gondolom, a vállalat gazdálkodását hitelt érdemlően csak hosszabb idő után értékelhetjük.

Az Országos Érc- és Ásványbányák első negyedéves nyeresége szintén a tervezett dupláját érte el. Az okokról a gazdasági igazgató a következőket mondta:

— Az első negyedévben termelésünk 4 százalékkal emelkedett, de nem ezért nőtt kétszeresére a nyereség. Számos olyan mozzanat is szerepet játszott, amit nem tartok tartós nyereségnövelő tényezőnek. Árbevételünk azért nőtt az első negyedévben, mert a még múlt évben Bulgáriába — kohósításra — szállított cink- és ólomzsinpor ekkor érkezett vissza. Ezeket a termékeket itthon nem tudjuk feldolgozni: ezért ott végzik ezt bér munkában. Gyöngyös-orszában a cink- és az ólompor mellett arany és ezüst is kerül a felszínre, s a rekordnyereségben közrejátszott az is, hogy a nemesfémek ára az év elején megőszöröződött.

— De a nyereség alakulásában nemcsak az árbevétel, hanem a költségek is jelentős szerepet játszanak. Mint közismert, a bányák fenntartási költsége rendkívül magas — ennek nagy részét a berendezések javítása, az alkatrészcsere emésztik fel. Sajnos, az importalkatrészek többsége nem érkezett meg, illetve a szocialista országokból behozott termékek új, magasabb árát még mindig nem tudjuk, ezért az eddig felhasznált alkatrészeket a régi áron számoljuk el. Költségeik emiatt nem emelkedtek olyan mértékben, mint ahogy terveztük.

— Azt hiszem — mondta a gazdasági igazgató —, szükségtelen hozzátennem, hogy ez a helyzet csak átmenetileg és látszólag javítja a nyereséget. Viszont az áprilisi adatokból már látszik, hogy a nyereség az elkövetkező hónapokban a felére csökken. Bár a vállalat felkészült az 1980-as évre, nehéz lenne az első negyedév eredményéből messzemenő következtetéseket levonni.

A Felsőruházati Nyakkerse-

delmi Vállalat erre az évre 78 millió forint nyereséget tervezett. Az első negyedév részarányos nyeresége a vártól jóval több lett: meghaladta a 32 milliót.

## Az árrés határai

— Két tényezőnek köszönhetjük, hogy a nyereségünk ennyire megugrott — mondja a gazdasági igazgató. — Egyrészt a tervezettnél magasabb lett a kereskedelmi haszon, másrészt csökkentek a kamatköltségek.

Az év első felében általában kisebb forgalmat bonyolít le a vállalat, mint a második felében. Ez érthető, hiszen az őszi-téli ruhák drágábbak, mint a tavasziak. A sokéves tapasztalattal ellentétben azonban az idén más helyzet alakult ki: az első negyedévben tíz százalékkal több árú adták el, mint amennyire számítottak. Az első három hónap árbevétele 991 millió forint volt. És a vásárlási kedv változatlanul tart; májusig a nagykereskedelmi árbevétel már megközelíti a másfél milliárd forintot. A forgalom növekedésével természetesen a haszon is emelkedik.

— De emelkedett a kereskedelmi árrés is — tette hozzá a gazdasági igazgató. — Ebben közrejátszott, hogy az első negyedévben sok tőkés-importcikket forgalmaztunk, bőven adtuk el farmert, bőrkabátot és bundákat. Ezeknél a termékeknél a valós piaci árat érvényesítettük, de a beszerzési és a fogyasztói ár közötti különbség jelentős volt. Ám az augusztusi szezonvégi kiadásokban az árrés szűkül, ilyenkor szinte nincs is kereskedelmi haszon. Ugyanakkor az is tény, hogy vannak termékek, amelyek eladási árát nem emeljük a termelői áremelkedés nyomán. Vagyis ezeket drágábban vesszük, de a régi áron adjuk el. Erre azért vagyunk képesek, mert másutt — elsősorban a tőkés-importcikkekkel — megkeressük a hasznunkat.

— S amit az elején említettem, költségmegtakarításunk is növelte a nyereségünket. Rendkívül alacsony a készletünk ebben az időszakban. Partnereink kevesebbet szállítanak, s ami az üzletekbe kerül, szinte azonnal pörög el. Nincs hosszán tartó raktározás, rövid az áru forgási ideje, s nem kellett rövid lejáratú hiteleket felvennünk, saját forrásból és hosszú lejáratú hitelből fedeztük vásárlásainkat. Ez a tervezettnél jóval több kamatot takarított meg.

★

Bár a Pénzügyminisztérium csak évenként egyszeri mérlegkiszámításra kötelezi a vállalatokat, valószerű, hogy az idén sok helyen az első felévet követően kasszárt készítenek a hathónapos időszakról. Ekkor derül ki majd valójában, hogy a kalkulált áraknak — nyereségnek — van-e fedezetük, az elért eredmények jogszerű vagy jogtalan önszereket tartalmaztak-e. Ez az önszereket egyben válasz lehet arra is, milyen intézkedéseket kell végrehajtani a nyereség szabályozása érdekében, mekkora bérfejlesztésre számíthatnak a dolgozók.

Rajna—Lakatos—Cseszák

## Az embargópolitika kudarc

# Jelszavak és érdekek

A Szovjetunió és a fejlett tőkés országok külkereskedelmi áruforgalmának legújabb statisztikái, valamint a gazdasági együttműködésről szóló híradások sokasága egyértelműen bizonyítja, hogy Carter elnöknek nem sikerült felsorakoztatnia a nyugat-európai országokat gazdasági embargós intézkedései mögé.

A jelenlegi világgazdasági helyzetben a Szovjetunióval folytatott kereskedelem a tőkés államok döntő többsége számára nem elhanyagolható, a hosszú távú — tehát nem konjunkturális tényezőknél alapuló — együttműködés pedig kimondottan stabilizáló hatású. Nyugat-Európa és Japán gazdasági helyzete, nyersanyag-ellátása, munkaerőhelyzete, valamint a konjunktúra alakulása sok szállal kötődik a szovjet partnerekhez.

## Számok, szerződések

Az amerikai kormány részleges gabonaexport-tilalma, az olajfűtőberendezések és a számítógépek, valamint az egyéb korszerű technológiát tartalmazó áruk kivételének leállítását a Szovjetunió számára. A szovjet statisztikák tanúsága szerint a berendezések tőkés államokból — köztük az USA-ból — származó importja sohasem játszott döntő szerepet az ország ipari bázisának alakításában. A jelenlegi öt éves terv első három évében a Szovjetunió 130 milliárd rubelt költött berendezésekre, az Egyesült Államokból viszont csak 1,2 milliárd rubel értékben importált gépeket és berendezéseket. Az USA által le nem szállított 17 millió tonna gabona részleges pótlása is megoldódott, részben a tartalékokból, részben pedig Argentína, Brazília és más országok szállításaival.

Washington nyomására a nyugat-európai államok is hoztak bizonyos diszkriminációs intézkedéseket, de nagyon ügyelnek arra, hogy ne veszélyeztessék üzleti érdekeiket a szovjet felvevőpiacon. Több ország nehezítette a Szovjetunió számára a hitellehetőségeket, feltételeket, de alapvető kérdésekben gyakorlatilag kudarcot vallott az amerikai „bojkott-összehangolási” törekvés.

Az NSZK például sokkal érdekeltbb a kelet-nyugati kereskedelem és együttműködés zavartalan folytatásában, mint az Egyesült Államok — erre utaltak a legutóbbi magas szintű tanácskozások is. A Szovjetunióval lebonyolódó kereskedelem mintegy 100 ezer munkahelyet érint az NSZK-ban, s az ország energiafogyasztásának 8 százalékát a Szovjetunió biztosítja a kőolaj- és földgázszállításokkal, valamint a dústított urán exportjával. A szovjet-nyugatnémet gazdasági együttműködést a jövő évezredbe átnyúló hosszú távú gazdasági megállapodás szabályozza, amely lehetővé teszi az NSZK-beli cégek számára a termelés és a beruházás biztonságos tervezését. (Tavaly a Hoechts üzleti forgalmának 8, a Kruppnak 6, a Salzgitternek 6, a Thyssennek 5 százaléka bonyolódott le a Szovjetunióval. E százalékok mö-

gött olyan márkaszázmilliók állnak, amelyek pótlására manapság nem nyílik lehetőség.)

A nyugatnémet cégek nem is hajlandók elállni az üzletektől: a Mannesmann idén újabb 2 milliárd márkáért szállít acélcsőveket, a Krupp varratmentes csöveket exportál a nyugat-szibériai földgázvezeték kiaknázásához, a Klöckner alumíniumkohó-megrendelés elnyeréséért szállt versenybe, a Linde céggel petrolevégyéti üzemet épít, a Daimler-Benz pedig járműipari együttműködésben érdekelt. A nyugatnémet cégek feltétlenül kapcsolódnak a szovjet öt éves tervek fejlesztési célkitűzéseibe.

De a szovjet-francia külkereskedelem is jó példa az érdekelt-ségre. Értéke 1975-79 között háromszorosára nőtt, s a tervek 1985-ig újabb háromszoros emelkedést irányoznak elő. Mélyül az együttműködés a két ország termelővállalatai között, államközi szinten pedig az energetika és a tudományos kutatások területein. Az amerikai embargó meghirdetése óta francia cégek öt szerződést írtak alá a Szovjetunióval — mintegy 800 millió frank értékben —, olajbányászati berendezések szállításáról. A Pechiney csoport nemrégiben bejelentette, hogy szívesen felépíti azt a szibériai alumíniumgyárat, amelynek létrehozására az amerikai Alcoa-nak voltak jó esélyei.

Az olasz cégek közül a Montedison márciusban 800 millió dolláros szerződést kötött a Szovjetunióval; több vegyipari üzem létesítéséről, valamint nyersanyagok és késztermékek importjáról. Távlatosak folynak a FIAT céggel újabb nagyszabású együttműködések megvalósításáról, s szó van a szovjet kőolaj- és földgáz-export további növeléséről is.

Japán esetében a Mitsubisi olajkút-gyár beruházási részvételéről tárgyal, s továbbra is napirenden van a szibériai természeti kincsek közös kiaknázása. (Az NSZK után Japán a Szovjetunió második legnagyobb tőkés kereskedelmi partnere, az éves forgalom meghaladja a négy milliárd dollárt.)

A brit vállalatok a kormány nyomására ideiglenesen visszavonulnának a szovjet piacon. A Közös Piac kisebb tagországai változatlanul nagy fontosságot tulajdonítanak a szovjet piacnak. A semleges Ausztria április végén folytatott megbeszéléseket a Szovjetunióval — harmadik piaci együttműködésről, főleg a beszállítások lehetőségeiről.

## COCOM-kerülés

Az amerikai korlátozó intézkedések felhívják a nyugati szövetségesek figyelmét az úgynevezett COCOM-listára, amely azon alapanyagok és berendezések kivételét tiltja meg a Szovjetunióba, amelyek katonai jelentőségűek lehetnek. A második világháborút követő hidegháborús korszakban ez az export-koordináció meglehetősen jól működött, manapság azonban a nyugati cégek — ha üzleti érdekeik megkívánják — könnyen megkerülik a párizsi COCOM-bizottságot.

Gonda György — Szentgáli Péter

## Megváltoztatták a dinár árfolyamát

A Jugoszláv Szövetségi Végrehajtó Tanács Veszelin Gyuranovic elnökletével tartott pénteki ülésén ismét az ország gazdasági helyzetének időszerű kérdéseiről tárgyalt, és a stabilizációs politika megvalósítása szempontjából újabb fontos döntéseket hozott.

Az ülésről kiadott közlemény szerint a szövetségi kormány módosítja a jugoszláv valuta árfolyamát. Így most 1 amerikai dollár 27,30 dinárt ér, s kurzusát ennek megfelelően a többi konvertibilis valutához viszonyítva is megváltoztatják. Mint ismerte-

tes, a hivatalos árfolyam szerint 1 USA-dollár értéke eddig 21 dinár volt.

A jugoszláv kormány hangsúlyozza: intézkedését az a törekvés vezérelte, hogy a dinár reális árfolyamának aktív politikájával az ország külkereskedelmi kivételének és a külföldi valutabevételének növelése irányában hasson, s egyidejűleg mérsékelje a devizakiáramlási folyamatot.

A dinár kurzusának módosítása — írja a kormány határozata — mérsékli, illetve megszünteti a jugoszláv és a külföldi árak közti aránytalanságot.

## Az iráni gazdaság válsága

Az olajjüvedelmek csökkenése súlyos hatással van az iráni gazdaságra. Az ország egyetlen devizaszerező forrása, az olajexport mélypontjára, napi 800 ezer hor-dóra süllyedt. Évi devizabevétele a terelőirányzatnak felére, mindössze 10-12 milliárd dollárra csökkent, miközben az országnak nélkülözhetetlen élelmiszerimport és egyéb kiadások fedezésére havi 1-1,2 milliárd dollárra van szüksége.

## A környezetszennyezés hatása

A fejlődő világ súlyos élelmiszeri, környezetszennyezési gond-

## HORIZONT

jai és a gyorsan emelkedő katonai kiadások közötti közvetlen kapcsolatot elemelte Musztafa K. Tolba, az ENSZ környezetvédelmi programjának vezérigazgatója, a szervezett csütörtökön nyilvánosságra hozott évi beszámoló-jával kapcsolatban. A földön másfél milliárd ember nem részeseül orvosi ellátásban, 750 millióan nem jutnak a szükséges mennyiségű táplálékhoz, 3 millióan csak szennyezett ivóvizet fogyaszthatnak. A jelentés szerint havonta 750 ezer ember hal meg

a szennyezett ivóvizek okozta betegségek következtében.

## Takarékoskodnak a japánok

A japán kormány 7 százalékkal szeretné csökkenteni az idén az olajfogyasztást és ennek érdekében több intézkedést vezetett be. A nyári időszakban a japánoknak a légkondicionáló berendezések időszakos szüneteltetésével kell takarékoskodniuk az energiával. A munkahelyeken és a lakásokban a kánikula idején sem lehet 28 foknál alacsonyabb a hőmérséklet. Csökkentik az éttermek nyitva tartási idejét.

## Kafka Margit írói elvei

Az író — a Nyugat legendás aranykorának férfiakkal egyenrangú asszonyírójaként, Kafka Margit — művészetének azok a magaslatok, amelyeket a Színek és évek, a Két nyár, néhány nagy novellája és verse érzékeltet, elgondolkodtathatnak azon: mennyi volt e mögött a művészi tudatosság. Szerencsére Kafka Margit az irodalom publicistája is volt. Kötetnyi irodalmi-színházi kritikáját, portréját, útiképeit, hozzászólásait őrzi az életműsorozat kötete is. A szükség szülte nagyjából Kaffka írásait: az új irodalom megerősödésének, térdhódításának komoly akadályaként a nagy tehetségekhez méltó kritika hiánya. Schöpfung szinte teljesen egyedül végezte ezt a hatalmas munkát a Nyugaton Kafka idején (amellyel, hogy szerkesztette a Vasárnapi Újságot, és — okos diplomáciával — oda is becsémpézte a Nyugat íróit). Németh László találó szavával: az írók maguk „ugrottak be” kritikának, és így prezentálták egymás vagy a szemben álló táborban levők műveit, a múlt értékeit. Minden kritika alkalom volt a saját ars poetica tudatosítására!

Mennyi kisszerű téma, mennyi elfelejtett író és mű! Ki tud ma már Jörgné Draskóczy Ilmárol, avagy Kupcsay Feliciánról...? Kit foglalkoztatnak a századelő bontakozó magyar feminizmusának kérdései? És mégis: minden sorra, minden írásra érdemes figyelni, mert ott van aranyfedezték Kafka írói művészetének ellenpólusát írni itt le — a Színek és évek (1912) megjelenése előtti évben.

Irodalmi publicisztikáját úgy olvashatjuk, hogy arra figyelünk: hogyan kereste Kafka saját alkotói gondjaira a feleletet. Az Idő kihullajtotta nevékről és művekről mi se tudjuk letörölni a feledés porát, mégis érdekelhetnek bennünket: Kafka Margit írói műhelyébe pillanthatunk be. Marjay Ödön Kelet fia című novella kötete írva — 1910-ben — árulkodóan elszólja magát egy helyütt: „Vaion nem az ilyen és így bottól novellaképzés után kell előnni a megérett, új magyar társadalmi regénynek...”

S ez a kérdéscsoport jellemző Kafka Margit regényelemzésére: a várua várt új magyar társadalmi regény perspektívájából nézi az elemzett műveket. A készülődő íróknak milyen pompás vizsgálja művészi ismeretből Selma Lagerlöf Az Antikrisztus csodái című — a századelőn igen népszerű — regényének elemzését. Kafka észreveszi, hogy a regény felszíne mögött nincs igazi mélység, s romantikusnak látja a skandináv írónt. Milyen találó megfigyeléseket tesz eközben Jókai és Lagerlöf romantikájának különbsége között: „Néha arra kell gondolnom, nem egy hüsebb és felemlegettebb Jókai-e a Nobel-díj nyertese, a miénk forró fantasztikum, felöltő aránytalanságai nélkül, de folyamatos láncolatú meseszövege és pompásan egész kismemberei nélkül is?” Te-

litalál ez: még a finnyásabb ízlésű olvasók is fejet hajtának Jókai művészetének e két nagy időtálló erénye előtt! S a realista szándékú író utasítja el Lagerlöf „kicsit bornírtan tetszelgő romantikáját”.

Irodalmi eszményekben is érlelődik Kaffkában a Színek és évek. S hogy milyen valóságomj élte benne, tanúsítsa azt mélyről feltört lírai fogalmazott vallomása: „De a művészetben, ó, mégis ott zúgathassa váltakozva hullámain, vészét, záporverését a faltól határoltan, sok szempontú, gátlanság-törvényű, önkényes és itágas és igazi élet.” Még a szecesszióan indázó, zsúfolt mondat sem tudja elfedni ezt a nagy valóságomját!

Herczeg Ferenc A fehér páva című regényéről szólva mintegy kulminálnak Kafka kritikusi erényei. Pontosan látja Herczeg művészetének természetét, tehetségének határait: „Eltűnődhetünk rajta, hogy ez a történet milyen gyönyörűen, megdöbbentően mély és gyökerig eleven, igaz lehetne... Csak hogy az írótló hiába akaránk erről megtudni valamit: vannak dolgok, amik fölött úri tartózkodással, diszkrepanciával, hidegen és kényelmesen siklik el. A dolgok történet robozva, hangos, ötlek, társalgásos szavak röpködnek, aztán hirtelen csend... Csak a kézzel fogható dolgokat engedni érintenünk, a többihez úgy mond, semmi közünk. Az élet itt számunkra csak eseményekben jelenül meg.” Mintha a saját művészetének ellenpólusát írni itt le — a Színek és évek (1912) megjelenése előtti évben.

S miután ilyen hűen bemutatta Herczeg művészetének jellemző vonásait, ugyanilyen frapán az ezt követő magyarázat is, amely Herczeg Ferenc írásainak társadalmi funkcióját határozza meg: „De bármit beszélünk, nagy dolog az és szerencse, hogy a »művelt olvasók« nagy tömegét éppen egy Herczeg Ferenc, egy ilyen fölöttük álló és velük bánást, érettség fátadást mégsem sajnáló író hódítja és emeli magához, mondjuk, a Marjay-érából; mint ahogyan emez Nick Cartertől váltja meg a varró iskolát: viszont Nick Carter félredobhatja a cselédszobákban »Az elcserejt gróflány kincsét«. Ennek már ez a sora.”

me, irodalmi szociológia a század elején! Bizony a mai sok kérdőívés olvasó rétegvizsgálatnál többet mond Herczeg hatásának titkáról s társadalmi kisugárzásáról.

A Színek és éveknek csupán egyik nagy erénye a társadalmi regény mivolta. Nem kevésbé áll az időben lélektani ábrázolása a női lélek sokoldalú analízise okán. Erdemes figyelni: írói műhelyében hogyan tisztáznak ezek az elvek a nagy remeklése előtt. Nőiről és könyveikről szólva a női érzések s egyáltalán: az érzelmek kifejezésének más témákkal való egyenrangúsításáért küzd. Ez a gondolat fogalmazódik meg Erdős

René Aranyveder című kötetével foglalkozó kritikájában. Ugyanakkor világosan látja a nagy buktatót: „Mindenképp többet kell, hogy halljunk e rikkoló és póre egyoldalúságnál, melyre mohó kizárólagossággal veti magát a félrevezetett ízlés, mert benne »zászlóvivő« forradalmiságot és »mártíros« érdekességet vél találni.”

Hát, igen, a feminizmusnak valóban voltak ilyen vadhajtsái.

Publicisztikájában — akár a cselédkérdésről, akár utazásáról ír — fő szólamként hangzik fel újra és újra tudatos aszszonyisága. „Hát dolgozik! Örüljön neki, hogy végre azt csinálja, amit minden normális, valamirevaló ember! Hogy kikerült egy hazug, vétkes, szédelgő és egészségtelen finomkodási pózból, mely finnyás göggel vallotta magát »vázá«-nak és nem »fazék«-nak az emberi világ háztartásában.” A női munka apoteózisa ez, s egyben Kafka feminizmusának igazi tartalma, igazi hangja.

...Magyarországon már gyönyörűen meg lehet élni irodalomból és irodalom körüli foglalkozásokból — éppen csak írásból sehogyssem” — jegyzi meg az írók szervezkedése körüli vitákban, és tiltakozik ellene, hogy munkaadók és vállalkozók egy szervezetben legyenek. S íme, itt a magyarázat Kafka Margit másfajta feminizmusára: maga is dolgozó nő volt, tanárnő, akinek a leveleiből megrendítően tárul elénk: hogyan kellett évi szabadságáról lemondania, hogy regényeit megírhasssa, s hogy milyen megalázó feltételek mellett kötötték szerződést vele a polgári kiadó.

A legszenvedélyesebben háború alatti publicisztikájában szólalt meg. Ekkori írásai közül látjuk: mennyire felött Ady mellé — magáévá téve annak gondolatait. A hírhedt Ady-Rákosi Jenő vitában egyértelműen foglalt állást a megtámadott Ady mellett.

Ady hangján ír arról, hogy az első világháborúnak nincsenek Tyrtaiosai, akik dicsőítő ódákat írnának; „nem, nem született új eposzok a Nagy Krupp szellemének segélyülhívásával” — jegyzi meg ironikusan.

Már posztumusz írásként megjelent szép című — Lelkes dolgoknak lelkesültjei — cikkében bizakodással vár a forradalomra, amely — reméli — megvalósítja a dédelgetett humanista eszményeket.

S az évek során nemcsak korai szecessziós stílus tisztult le, de ezzel együtt Kafka Margit műhelyében kikristályosodtak azok az írói elvek, amelyek jegyében az elmúlással szívósan dacoló művek megíródtak. A Színek és évek és a rokon ihletben fogant novellák, kisregények külön helyet biztosítanak irodalmunkban mindig Kafka Margitnak!

VARGA JÓZSEF

az irodalomtudományok kandidátusa

## A Nehéz Barbara Kaposvártól

## V+W Prágából

A NEHÉZ BARBARA névre hallgató, formás kis ágyú Eidam városában megérett kalandjait nézem, ezt a középkori anekdotának álcázott e századi politikai pamfletet, és egyszer csak azon kapom magam, hogy önkéntelenül is történelmi-társadalmi korszak-hasonlítgatásokat végzek. Hogy a színház jövőtől elmerengjek: a két világháború közötti Csehszlovákiában a közgondolkodásnak micsoda különbsége kellett például a (korabeli) miénkhez képest, hogy ez a szatirikus kanavász, ez a nagylélegzetű kabaré Prágában létrejöhesse. Mert a Nehéz Barbara nem színdarab, nem dráma, hanem egy sajátosan kevert színpadi műfaj letéteményese, olyan színházi produktum, amely egyedül ott és akkor (1937-ben), Jiri Voskovec és Jan Werich Felszabadult Színházában született meg.

A Nehéz Barbara ennek a szabálytalan, a századelő európai avantgarde-jából, az amerikai filmburleszkéből és a Broadway dzsesszrevüiből egyaránt táplálkozó színháznak utolsó előtti bemutatója volt; néhány hónap múlva egy száz évvel korábbról kiadott Habsburg-törvény alapján bezárták. Holott e szabadszajú polgári gyűnyfórum szerzői ekkor már egy másik birodalmon, Hitler Németországán köszörültek a nyelvüket. Nem valószínű, persze, hogy a hatalmas szomszéd éppen a Felszabadult Színház ügyében emelt volna szót — ekkoriban már maga a cseh kormány látta jobbnak minden ilyesfajta vállalkozás megszüntetését.

A VOSKOVEC ÉS WERICH nevével — sőt, csak a kezdőbetűkkel: V+W — fémjelzett színház azonban mégiscsak élt egy bő évtizedet, s igen tanulságos változásokon, mondhatni: tudatfejlődésen esett át. Kezdetben ugyanis, a húszas évek közepe táján, két joghallgató (V+W) „mellényzsebrevüjeként” indult a dolog, azzal a feltett szándékkal, hogy az egyre esztétizálóbb, életidegenebb avantgarde-irányzatok uralma után a bohócáru közvetlenségével, felszabadultságával találjon utat a közönséghez. V+W fehérre mázolt arcukkal, chaplines-heroldloydos mozgásukkal, egyéni konferansztylusukkal hamar megteremtették azt a figurapározt, amely mindvégig kovásza maradt a színház produkciójának. S a korszak reprezentáns zenei hulláma, a dzsessz, egyik alapvető eszközzé lett a zeneszerző Jaroslav Jezekek révén, aki megtalálta a módját, hogy a két komikus köré egyfajta revüvilágot komponáljon. V+W nem kuplékat, nem is songokat énekelt, hanem valami furcsa hibridjét a music-hall számnak és a szononak. S ennyi „kölcsonveti” formából, stílusból, hangvételből mégis, ösztéveszthetetlenül a saját színházukat alakították ki.

S bár a Felszabadult Színház már első évadaiban is ironikus, humorban pácolt szórakoztató-üzem volt, vezetői tartózkodtak a „direkt” politizálástól. Aztán a harmincas évek egyre egyértelműbb valósága hatni kezdett a színházra. V+W színpada mindinkább a demokratikus szellem művészi fellegvára lett; a bohócruvek egyre több „fekete” humort hoztak.

A Nehéz Barbara kevéssel Csehszlovákia német megszállása előtt került színre. Jelentőségét ez a történelmi szituáció biztosította; a kis Eidamra már régóta fenekelő nagy Iberland elhatározza, hogy egy hamis hátrprovokáció ürügyén megszállja az országot. A tervezett műveletben döntő szerep jutna a Nehéz Barbarának, ám két, mindenbe rosszkor belebotló zsoldos megzavarja a kiszámított eseményeket. Végül is az eidamiak épp a bonyodalmas ágyú, nő, meg kökemény sajtógyőbisaik segítség-

gével verik vissza a támadást. Nyilvánvaló, hogy az egykori prágai produkcióban maga a cselekmény mellékes volt — hangsúlyt az aktuálisan megpendített alaptéma és V+W zsoldoskettőse kapott.

A KAPOSVÁRIAK Gazdag Gyula rendezte bemutatója is erre a két lehetőségre épült. Hízen a mai világhelyzet készségesen kínálja a fegyveres konfliktusok korszerű példatárát; a Tv-híradó és a Nehéz Barbara eseményeiből ki-ki válogathat a neki tetsző párhuzamok között. Nehezebb viszont megtalálni V+W honi megfelelőit. A kaposvári társulat szerencséjére majd-hogynem ez is sikerült. Azért élek némi megszorítással, mert jóllehet Spindler Béla nem előző bizonyítja tehetségét, s valóban kiváló színészi teljesítményt nyújt, az ő kvalitásai hagyományos értelemben színészek, ide pedig a figura különösségtöbblete kell. Amivel viszont társai, a főiskolás Máté Gábor rendelkezik. Kivételes adottsága egyfajta fanyar reflexrendszer, a gesztusok látszólag esetlen pontossága és bizarr kifejezőképessége. Ők ketten Spindlerrel nagyszerű duót alkotnak, de tartozunk az igazságnak azzal, hogy Máté viszi a primet.

Valamennyi színre lépésükkel megteelik a színpad. Ahogyan akaratlanul részt vesznek Eidam történelmében, s ahogyan ugyanakkor kommentálják is részvételüket, a szerepet, amelytől minél távolabb szeretnének kerülni, annál jobban belemásznak — ezek a jelenetek éltetik az előadást. Gazdag Gyula rendezői munkáját is bennük — mármint a két színészben — fedezhetjük fel.

A két és fél órás játék jelentékeny hányadában viszont nem szerepel a két megejtő figura; s ilyenkor túlságosan is előtérbe kerül maga a történet. Mondhatnánk, hogy ez a Nehéz Barbara, vagyis a darab gyengéje, csak-hogy — mint már említettük — darab voltaképp nincs. V+W Független Színházának társulata évtizedes, célirányos munkával kicsiszolt, önálló stílussá érlelt eszköztárat vonultatott fel ebben a produkcióban, s feltehető, hogy ötleteltek, egyéni játékimprovizációkkal tökéletesen kitöltötték, feldúsították a kanavászt. Mára mindebből csak a szöveg — tehát ennek a műfajnak korántsem a leglényesebb eleme — maradt fenn.

S bármilyen összeszokottságról, egymást jól értő-érzékeltől teszt tanúbizonyoságot ezúttal is a kaposvári együttes, az ő játékuiban, bizony, gyakorlati az üresjáratok. Mert ízléses könnyedséggel mesélik el a történetet, de még a legjobbak — például Kun Vilmos vagy Kátay Endre — sem tudnak ennél többet tenni. Márpedig itt legalábbis stílust kellene teremteni — V+W példája nyomán. Ehelyett azonban egy mértéktartó, kedves, ám lényegében ismerős komédiázást látunk, amely csak rövid részletekben „emelkedik” meg.

ILYEN az eidami polgármesterné ágyába zsúfolódó tömegjelenet, s kivált a börtönkép remekül kidolgozott négyese: Spindler—Máté—Kátay—Bezerédi. Igen, az ugyancsak főiskolás Bezerédi Zoltán nevével feltétlenül említenünk kell; dinamikus, szellemes alakítással mutatkozott be a hirtelen elvekre találó tanító szerepében.

Nem udvariaskodó záróformula, ha felhívjuk a figyelmet a kaposvári színház választásának jelentőségére. Mert a Nehéz Barbara úgynevezett „évadvégi zenés” bemutató. Ilyenkor szokás valami szórakoztatást adni a véres komolyságban megfáradt bérleteseknek és a törzsközönségnek. Néhol egy hálószoba-komédiát mutatnak be áldozatul. Másol Voskovec és Werich szellemét idézik. Szintén szórakoztatásul. De azért gondolkodni sem tilos.

Mészáros Tamás



Szánthó Imre metszete



Szunyogh Ferenc rajza



Kertész László rajza